

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskernes Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

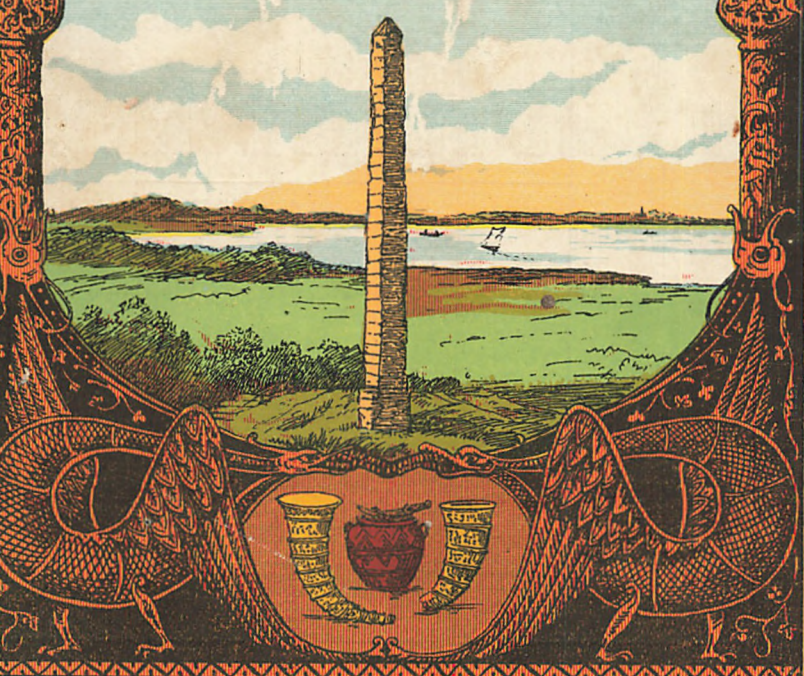
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

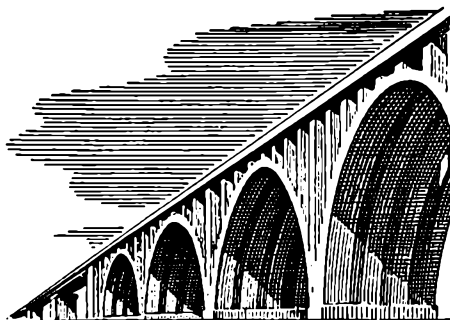
Sprogforeningens
ALMANAK
for
1944

Udgivet af Sprogforeningen

N.S. K.C. Rosin & Bog- & Stenrykkeri København.

Danskernes Historie Online
Danske Stægtforskeres Bibliotek

SIKKERHEDEN

*er af største Betydning ved
Anbringelsen af Deres Penge*

HANDELSBANKEN

Aktiekapital: Kr. 50.000.000 + Reserver: 38.500.000

AABENRAA

Kontorer i Bolderslev
Bovrup - Felsted
Hellevad - Hjordkær

SØNDERBORG

Kontor i Nordborg

GRAASTEN

Kontorer i
Padborg - Tørsbøl

TOFTLUND

Kontorer i
Agerskov - Arnum

HADERSLEV

Kontorer i
Christiansfeld - Vojens

TØNDER

Kontorer i
Skærbæk - Tinglev

Filialer af Aktieselskabet Københavns Handelsbank

Sprogforeningens
M l m a n a k

for

• • **1944** • •

—
51. Aargang.
—

Udgivet af Sprogforeningen
under Redaktion af Niels Hansen og Jakob Peterfen.

København.
Trykt i „Sjølbal“s Trykkeri.

Formørkelser i Aaret 1944

---

1. Total Solformørkelse den 25. Januar, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i den sydlige Del af Nordamerika, i Mellemamerika, i den østlige Del af det Stille Ocean, i Sydamerika undtagen det sydligste Omraade, i det Atlantiske Ocean, i den vestlige Del af Afrika og i det vestlige Europa. Formørkelsen er total for et smalt Bælte, der begynder i det Stille Ocean og gaar gennem Sydamerika og det Atlantiske Ocean ind i Afrika.

2. Ringformet Solformørkelse den 20. Juli, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i det østlige Afrika, paa Madagaskar, i den østlige Del af Middelhavet, i Asien undtagen Sibirien, i det Indiske Ocean, paa Sunda-Øerne og Philippinerne, i Australien, paa Ny Guinea og i det Stille Oceans vestlige Del. Formørkelsen er ringformet for et smalt Bælte, der begynder i Afrika, gaar gennem det Indiske Ocean, For- og Bagindien, det sydkinesiske Hav og ender øst for Ny Guinea.

Planeterne i Aaret 1944

Merkur er i Almindelighed Solen saa nær, at den ikke kan ses med blotte Øjne. Den 31. Januar, 29. Maj og 22. Sept. er den længst vest for Solen og staar omkring disse Dage i København og henholdsvis $\frac{1}{4}$ Time, $\frac{1}{2}$ Time og $1\frac{1}{4}$ Time før Solen. Den 12. April, 10. August og 5. December er den længst øst for Solen og gaar omkring disse Dage ned henholdsvis $2\frac{1}{4}$ Time, $\frac{1}{2}$ Time og 1 Time efter Solen.

Venus er i Begyndelsen af Aaret Morgenstjerne. Den 27. Juni er den i øvre Konjunktion med Solen og gaar derefter over paa Aftenhimlen.

Mars staar ved Aarets Begyndelse i Tyren. Den vandrer derfra gennem Tvillingerne, Krebsen, Løven, Jomfruen, Vægten, Skorpionen og Slangholderen ind i Skytten, hvor den befinder sig ved Aarets Slutning. Mars staar i Syd: i Begyndelsen af Januar Kl. $21\frac{1}{2}$, i Midten af Marts Kl. $18\frac{1}{2}$, i Slutningen af April Kl. 17, i Begyndelsen af Juli Kl. 15, i Begyndelsen af September Kl. $13\frac{1}{2}$, i Begyndelsen af November ved Middag og ved Aarets Slutning Kl. 11.

Jupiter staar ved Aarets Begyndelse i Løven, hvorfra den i November vandrer ind i Jomfruen, hvor den

opholder sig ved Aarets Slutning. Den 12. Februar er Jupiter i Opposition med Solen. Den staar i Syd: i Begyndelsen af Januar Kl. $3\frac{1}{2}$, i Begyndelsen af Februar Kl. 1, i Begyndelsen af Marts Kl. 23, i Slutningen af April Kl. 19, i Begyndelsen af Juni Kl. 17, i Begyndelsen af Juli Kl. 15, i Begyndelsen af September Kl. 12, i Slutningen af Oktober Kl. 9, i Begyndelsen af December Kl. 7 og ved Aarets Slutning Kl. $5\frac{1}{2}$.

Saturn opholder sig hele Aaret i Tyren, Orion og Tvillingerne. Den 29. December er den i Opposition med Solen. Den staar i Syd: ved Aarets Begyndelse Kl. 23, i Slutningen af Februar Kl. 19, i Begyndelsen af Maj Kl. 15, i Begyndelsen af September Kl. 8, i Begyndelsen af November Kl. 4 og ved Aarets Slutning ved Midnat.

Uranus og Neptun er ikke synlige for blotte Øjne. Uranus opholder sig hele Aaret i Tyren. Den 3. December er Uranus i Opposition med Solen og staar da omkring Midnat i Syd 56° over Københavns Horisont. Neptun opholder sig hele Aaret i Jomfruen. Den 24. Marts er den i Opposition med Solen og staar da omkring Midnat i Syd 34° over Københavns Horisont.

Pluto opholder sig hele Aaret i Krebsen. Den er kun synlig i større Kikkertør.

Højvandet ved Vestkysten

Højvandet er ligesom i Fjor og de tidligere Aar her i Almanakken beregnet for Havneby paa Rømø. Udgangspunktet for Beregningen er Højvandet ved Esbjerg, der er den af de Højvandstider, som Observatoriets Almanak angiver, der ligger nærmest ved Havneby. Det er jo som sagt Højvandet ved Havneby, der her angives. Vil man kende Vandtiden ved andre Punkter, maa man ved Odden paa Rømø (Pædborg) lægge 10 Minutter, ved Højer Sluse 40 Minutter, ved Koldby 30 Minutter, ved Ballum Sluse 30 Minutter, ved Rejsby Sluse 30 Minutter, ved Vester Vedsted Sluse 20 Minutter og ved Esbjerg 30 Minutter. Ved Sønderho maa derimod trækkes 5 Minutter fra.

Lavvandet indtræder i Reglen $6\frac{3}{4}$ —7 Timer efter Højvandet.

Th a d e P e t e r s e n .

Januar 1944

O.C.N.

Glugmaaned. 31 Dage.

Se Anm. 35.
Højvande1. Uge. **Kristi Omskærelse**, Luk. 2, 21

2. Række, Matth. 6, 5—13.

L.		Ned		Fm.	Em.
1	Nytaar	28	0	5.35	18.16

2. Uge. **Da Herodes var død**, Matth. 2, 19 til Enden.

2. Række, Matth. 2, 13—18.

S.					
2	S. e. Nytaar	—	Abel. ☉ f. Kv. 21. 4'	6.26	19.12
3	Enoch	0	21	7.18	20.12
4	Methusalem	1	40	8.19	21.19
5	Simeon	2	58	9.29	22.30
6	Hellig 3 Konger	4	13	10.42	23.31
7	Knud Hertug	5	25	11.47	—
8	Erhardt	6	31	0.24	12.44

3. Uge. **Da Jesus var 12 Aar gammel**, Luk. 2, 42 til Enden.

2. Række, Mark. 10, 13—16.

S.					
9	1. S. e. H. 3 K.	7	30	Julianus	1.14 13.33
10	Paul Eremit	8	20	☉ f. M. 11. 9'	1.58 14.16
		Op			
11	Hyginus	17	17	Sol. op 8. 36' n. 16. 0'	2.35 14.55
12	Reinhold	18	21	Tusmørket varer 51'	3.11 15.32
13	Marie	19	28	Hilarius	3.45 16.08
14	Felix	20	35	☾ fjernest Jorden	4.17 16.45
15	Maurus	21	43		4.50 17.20

4. Uge. **Brylluppet i Kana**, Joh. 2, 1—11.

2. Række, Luk. 19, 1—10.

S.					
16	2. S. e. H. 3 K.	22	52	Marcellus	5.21 17.56
17	Antonius	—	—		5.53 18.35
18	Vilh. Marie	0	1	Prisca. ☾ s. Kv. 16. 32'	6.32 19.18
19	Pontianus.	1	13	Sol. op 8. 29' n. 16. 12'	7.15 20.08
20	Fab. og Sebast.	2	27	Tusmørket varer 49'	8.13 21.10
21	Agnes	3	43		9.25 22.20
22	Vincentius	4	59		10.47 23.29

5. Uge. **Jesus gik ned af Bjerget**, Matth. 8, 1—13.

2. Række, Luk. 17, 5—10.

S.					
23	3. S. e. H. 3 K.	6	12	Emerentius	12.02 —
24	Timotheus	7	18		0.30 13.02
		Ned			
25	Pauli Omv.	16	16	☉ n. M. 16. 24'	1.22 13.53
				Sol. op 8. 18' n. 16. 27'	
26	Polycarpus	17	41	Tusmørket varer 48'	2.10 14.42
27	Chrysostomus	19	10	☾ nærmest Jorden	2.58 15.31
28	Fr. 6. Føds.	20	38	Carolus Magnus	3.45 16.21
29	Chr. 7. Føds.	22	3	Valerius	4.35 17.08

6. Uge. **Jesus traadte i Skibet**, Math. 8, 23—27.

2. Række, Matth. 14, 22—33.

S.					
30	4. S. e. H. 3 K.	23	26	Lovise. Adelgrunde	5.24 18.02
31	Vigilius	—	—	Merkur størst vestl. Elor	6.08 19.49

Februar 1944		O.C.N.	Blidemaaned. 29 Dage.	<i>Se Anm. 3.S. Højvande</i>	
		Ned		Fm.	Em.
Ti.	1 Brigida.	0 45	☽ f. Kv. 8. 8'	6.54	19.30
O.	2 Kyndelmisse	2 2	Sol. op 8. 6' n. 16. 42'	7.46	20.37
T.	3 Blasius	3 16	Tusmørket varer 46'	8.47	21.45
F.	4 Veronica	4 24		10.05	22.56
L.	5 Agathe	5 25		11.22	—
7. Uge. Arbejderne i Vingarden , Matth. 20, 1—16. 2. Række, Matth. 25, 14—30.					
S.	6 Septuagesima	6 18	Dorothea	0.01	12.46
M.	7 Richard	7 1		0.56	13.20
Ti.	8 Corintha	7 36	Sol. op 7. 52' n. 16. 57'	1.44	14.05
O.	9 Apollonia	8 4	Tusmørket varer 45'	2.24	14.42
		Op	☼ f. M. 6. 29'		
T.	10 Scholastica	18 24	☾ fjernest Jorden	2.55	15.15
F.	11 Euphrosyne	19 32		3.27	15.49
L.	12 Eulalia	20 40	Jupiter i Opp. m. Solen	3.59	16.24
8. Uge. De fire Slags Sædejord , Luk. 8, 4—15. 2. Række, Mark. 4, 26—32.					
S.	13 Sexagesima	21 49	Benignus	4.28	16.57
M.	14 Valentinus	22 59		4.57	17.29
Ti.	15 Faustinus.	—	Sol. op 7. 37' n. 17. 12'	5.26	17.59
O.	16 Juliane	0 10	Tusmørket varer 44'	5.55	18.33
T.	17 Findanus	1 24	☾ s. Kv. 8. 42'	6.35	19.17
F.	18 Jul. Sophie.	2 38	Concordia	7.29	20.16
L.	19 Ammon	3 51		8.48	21.32
9. Uge. Kristi Daab , Matth. 3, 13 til Enden. 2. Række, Luk. 18, 31 til Enden.					
S.	20 Fastelavn	4 58	Quinquagesima	10.19	22.59
M.	21 Samuel	5 56	Esto mihi. Eucharias	11.46	—
Ti.	22 Hvide Tirsdag	6 44	Peders Stol	0.12	12.51
			Papias		
O.	23 Aske Onsdag	7 20	Sol. op 7. 20' n. 17. 27'	1.11	13.46
		Ned	Tusmørket varer 43'		
T.	24 Skuddag	18 3	☾ nærmest Jorden	2.02	14.34
F.	25 Matthias	19 33	☼ n. M. 2. 59'	2.48	15.21
L.	26 Victorinus	21 0		3.33	16.07
10. Uge. Jesus fristes af Djævelen , Matth. 4, 1—11. 2. Række, Luk. 22, 24—32.					
S.	27 1. S. i Fasten	22 24	Quadragesima	4.19	16.54
M.	28 Leander	23 46	Invocavit. Inger	5.04	17.38
Ti.	29 Øllegaard	—		5.45	18.20

Marts 1944		O. & N.	Tordmaaned. 31 Dage.	<i>Se Anm. 3.S. Højvande</i>	
		Ned	{ Albinus	Fm.	Em.
O.	1 Tamperdag	1 3	{ Sol. op 7. 3' n. 17. 42'	6.25	19.01
T.	2 Simplicius	2 14	{ Tasmørket varer 42'	7.11	19.51
F.	3 Kunigunde	3 19	{ ☽ f. Kv. 21. 40'	8.09	20.55
L.	4 Adrianus	4 15		9.30	22.21
11. Uge. Den kananæiske Kvinde , Matth. 15, 21—28.					
2. Række, Mark. 9, 17—29.					
S.	5 2. S. i Fasten	5 1	Reminiscere. Theophilus	10.20	23.39
M.	6 Gotfred	5 38		—	12.09
Ti.	7 Perpetua	6 8	{ Sol. op 6. 46' n. 17. 57'	0.40	13.06
O.	8 Beata	6 33	{ Tasmørket varer 42'	1.30	13.48
T.	9 40 Ridderer	6 54	{ ☾ fjernest Jorden	2.05	14.24
F.	10 Ædel	7 12	{ ☉ f. M. 1. 28'	2.39	14.58
		Op			
L.	11 Kronpr. Frederik	19 40	Thala	3.09	15.30
12. Uge. Jesus drev en Djævel ud , Luk. 11, 14—28.					
2. Række, Joh. 8, 42—51.					
S.	12 3. S. i Fasten	20 50	Oculi. Gregorius	3.38	16.01
M.	13 Macedonius	22 2		4.06	16.30
Ti.	14 Eutychius	23 13	{ Sol. op 6. 28' n. 18. 11'	4.32	16.58
O.	15 Zacharias	—	{ Tasmørket varer 42'	4.59	17.24
T.	16 Gudmund	0 26	{ ☾ s. Kv. 21. 5'	5.27	17.57
F.	17 Gertrud	1 38		6.08	18.39
L.	18 Alexander	2 46		7.44	19.39
13. Uge. Jesus bespiser 5000 Mand , Joh. 6, 1—15.					
2. Række, Joh. 6, 35—51.					
S.	19 Midfaste	3 46	Lætare. Joseph	8.21	20.59
M.	20 Gordius	4 35	Jævendøgn	10.02	22.35
Ti.	21 Benedictus	5 15	{ Sol. op 6. 9' n. 18. 25'	11.33	23.59
O.	22 Paulus	5 47	{ Tasmørket varer 42'	—	12.42
T.	23 Fidelis	6 13	{ ☾ nærmest Jorden	1.00	13.33
		Ned			
F.	24 Ulrica	18 25	{ ☉ n. M. 12. 36'	1.47	14.20
L.	25 Mariæ Bebudel	19 53	{ Neptun i Opp. m. Solen	2.33	15.04
14. Uge. Gabriel Engel udsendes , Luk. 1, 26—38.					
2. Række, Luk. 1, 46—56.					
S.	26 5. S. i Fasten	21 18	Judica. Gabriel	3.16	15.48
M.	27 Kastor	22 41		3.59	16.31
Ti.	28 Krpsse Ingrid	23 58	Eustachius	4.40	17.11
O.	29 Jonas	—	{ Sol. op 5. 51' n. 18. 39'	5.20	17.49
T.	30 Quirinus	1 8	{ Tasmørket varer 42'	6.01	18.27
F.	31 Fred. 5. Føds.	2 9	Balbina. ☽ f. Kv. 13. 34'	6.43	19.07

April 1944		O.C.N.	Faaremaaned. 30 Dage.	<i>Se Anm. 3 S Højvande</i>	
L.		Ned		Fm.	Em.
1	Hugo	3 0		7.37	20.03
15. Uge. Jesu Indtog i Jerusalem , Math. 21, 1—9.					
2. Række, Mark. 14, 3—9.					
S.	2 Palmesøndag	3 40	Theodosius	8.51	21.27
M.	3 Nicætas	4 13		10.25	23.04
Ti.	4 Ambrosius	4 39	☾ fjernest Jorden	11.45	—
O.	5 Irene	5 0	Sol. op 5. 33' n. 18' 53'	0.19	12.41
T.	6 Skærtorsdag	5 19	Tusmørket varer 43'	1.02	13.24
F.	7 Langfredag	5 35	Sixtus	1.43	14.02
L.	8 Chr. 9. Føds.	5 51	Egesippus	2.13	14.30
			Janus. ☺ f. M. 18. 22'		
16. Uge. Kristi Opstandelse , Mark. 16, 1—7.					
2. Række, Matth. 28, 1—8.					
		Op			
S.	9 Paaskedag	19 51	Procopius	2.40	15.00
M.	10 2. Paaskedag	21 4	Ezechiel	3.11	15.33
Ti.	11 Leo	22 18	Sol. op 5. 15' n. 19. 7'	3.42	16.04
O.	12 Julius	23 31	Tusmørket varer 45'	4.13	16.34
T.	13 Justinus	—	Merkur størst østl. Elong.	4.43	17.03
F.	14 Tiburtius	0 40		5.17	17.36
L.	15 Chr. 5. Føds.	1 42	Olympia	6.00	18.21
17. Uge. Jesus kom ind ad lukte Døre , Joh. 20, 19 t. Enden.					
2. Række, Joh. 21, 15—19.					
S.	16 1. S. e. Paaske	2 34	Quasimodo. Mariane	6.58	19.22
M.	17 Anicetus	3 16	☾ s. Kv. 5. 59'	8.17	20.44
Ti.	18 Flyttedag	3 49	Eleutherius	9.55	22.20
O.	19 Daniel	4 15	Sol. op 4. 58' n. 19. 21'	11.19	23.39
T.	20 Sulpicius	4 38	Tusmørket varer 46'	—	12.24
F.	21 Florentius	4 58	☾ nærmest Jorden	0.40	13.18
		Ned			
L.	22 Cajus	18 46	☼ n. M. 21. 43'	1.30	14.04
18. Uge. Jesus er en god Hyrde , Joh. 10, 11—16.					
2. Række, Joh. 10, 22—30.					
S.	23 2. S. e. Paaske	20 12	Misericordia Domini	2.15	14.46
M.	24 Albertus	21 34	Georgius	2.58	15.25
Ti.	25 Mark. Evang.	22 50	Sol. op 4. 41' n. 19. 35'	3.35	16.03
O.	26 Cletus	23 57	Tusmørket varer 48'	4.16	16.42
T.	27 Charl. Amalie.	—	Ananias	4.57	17.19
F.	28 Vitalis	0 54		5.38	17.55
L.	29 Peter Martyr	1 39		6.22	18.35
19. Uge. Kristi Bortgang til Faderen , Joh. 16, 16—22.					
2. Række, Joh. 14, 1—11.					
S.	30 3. S. e. Paaske	2 15	Jubilate. Severus	7.13	19.27
			☽ f. Kv. 7. 6'		

Maj 1944		O.CN	Majmaaned. 31 Dage.	<i>SeAnm.3.S. Højvande</i>	
		Ned		Fm.	Em.
M.	1 Phil og Jakob	2 44	Voldermisse	8.20	20.39
Ti.	2 Athanasius	3 6	☾ fjernest Jorden	9.44	22.12
O.	3 Korsmisse	3 26	Sol. op 4. 26' n. 19. 49'	11.07	23.35
T.	4 Florian	3 42	Tusmørket varer 50'	—	12.07
F.	5 Bededag	3 58	Gothard	0.23	12.50
L.	6 Joh. a. Port.	4 14	De lyse Nætter begynder	1.05	13.27
20. Uge. Den Helligaands Sendelse, Joh. 16, 5—15.					
2. Række, Joh. 8, 28—36.					
S.	7 4. S. e. Paaske	4 31	Cantate. Flavia	1.41	14.01
M.	8 Stanislaus	4 50	☉ f. M. 8. 28'	2.12	14.32
		Op			
Ti.	9 Caspar	21 20	Sol. op 4. 11' n. 20. 2'	2.46	15.05
O.	10 Gordianus	22 33	Tusmørket varer 54'	3.20	15.38
T.	11 Mamertus	23 39		3.55	16.12
F.	12 Pancratius	—		4.33	16.47
L.	13 Ingenuus	0 35		5.14	17.28
21. Uge. Beder i Jesu Navn, Joh. 16, 23—28.					
2. Række, Joh. 17, 1—11.					
S.	14 5. S. e. Paaske	1 19	Rogate. Kristian	6.03	18.17
M.	15 Sophie	1 54	☾ s. Kv. 12. 12'	7.04	19.19
Ti.	16 Sara	2 22	Sol. op 3. 58' n. 20. 15'	8.16	20.33
O.	17 Bruno	2 44	Tusmørket varer 57'	9.39	21.57
			☾ nærmest Jorden		
T.	18 Kr. Himmelf.	3 4	Erik	10.58	23.13
F.	19 Potentiana	3 23		—	12.03
L.	20 Angelica	3 43		0.18	12.58
22. Uge. Naar Trøsteren kommer, Joh. 15, 26 t. End. og 16, 1—4.					
2. Række, Joh. 17, 20 til Enden.					
S.	21 6. S. e. Paaske	4 4	Exaudi. Helene	1.08	13.42
		Ned			
M.	22 Castus	20 27	☉ n. M. 7. 12'	1.52	14.24
Ti.	23 Desiderius	21 40	Sol. op 3. 47' n. 20. 27'	2.37	15.05
O.	24 Esther	22 43	Tusmørket varer 60'	3.21	15.45
T.	25 Urbanus	23 35		4.03	16.23
F.	26 Beda	—		4.43	16.58
L.	27 Lucian	0 15		5.22	17.32
23. Uge. Hvo mig elsker, Joh. 14, 23 til Enden.					
2. Række, Joh. 14, 15—21.					
S.	28 Pinsedag	0 47	Vilhelm	6.02	18.09
M.	29 2. Pinsedag	1 12	Maximinus	6.49	18.54
			Merkur størst vestl. Elo		
Ti.	30 Vigand	1 32	☉ f. Kv. 1. 6'	7.45	19.52
			☾ fjernest Jorden		
O.	31 Tamperdag	1 48	Petronella	8.52	21.03
			Sol. op 3. 36' n. 20. 38'		
			Tusmørket varer 64'		

Juni 1944		O.C.N.	Skærsommer. 30 Dage	Se Anm. 3. S. Højpande	
		Ned		Fm.	Em.
T.	1 Nikomedes	2 5		10.06	22.29
F.	2 Marcellinus	2 21		11.13	23.29
L.	3 Fred. 8. Føds.	2 36	Erasmus	12.07	—
24. Uge. Kristus og Nikodemus, Joh. 3, 1—15, 2. Række, Matth. 28, 18 til Enden.					
S.	4 Trinitatis	2 54	Optatus	0.18	12.43
M.	5 Grundlovsdag	3 15	Bonifacius	0.59	13.23
		Op			
Ti.	6 Norbertus	20 18	☉ f. M. 19. 58'	1.40	14.02
O.	7 Jeremias	21 28	Sol. op 3. 32' n. 20. 46' Tusmørket varer 67.	2.21	14.40
T.	8 Medardus	22 30		3.03	15.18
F.	9 Primus	23 20		3.44	15.57
L.	10 Onuphrius	23 58		4.27	16.39
25. Uge. Den rige Mand, Luk. 16, 19 til Enden. 2. Række, Luk. 12, 13—21.					
S.	11 1. S. e. Trin.	—	Barnab. Apostel	5.14	17.28
M.	12 Basilius	0 28	☾ nærmest Jorden	6.07	18.18
Ti.	13 Cyrillus	0 52	☾ s. Kv. 16. 56'	7.08	19.13
O.	14 Rufinus	1 12	Sol. op 3. 28' n. 20. 52' Tusmørket varer 69'	8.06	20.16
T.	15 Valdemarsdag	1 31		Vitus	9.18
F.	16 Tycho	1 50		10.32	22.45
L.	17 Botolphus	2 9		11.37	23.49
26. Uge. Den store Nadvere, Luk. 14, 16—24. 2. Række, Luk. 14, 25 til Enden.					
S.	18 2. S. e. Trin.	2 32	Leontius	—	12.30
M.	19 Gervasius	3 0		0.45	13.20
		Ned			
Ti.	20 Sylverius	20 30	☉ n. M. 18. 0'	1.36	14.05
O.	21 Albanus	21 27	Sol. op 3. 28' n. 20. 55' Tusmørket varer 70'	2.23	14.47
T.	22 10 000 Martyrer	22 12		Solhverv, længste Dag	3.06
F.	23 Paulinus	22 48		3.46	16.02
L.	24 St. Hansdag	23 16		4.25	16.38
27. Uge. Det fortabte Faar, Luk. 15, 1—10. 2. Række, Luk. 15, 11 til Enden.					
S.	25 3. S. e. Trin.	23 38	Prosper	5.04	17.12
M.	26 Pelagius	23 56		5.43	17.46
Ti.	27 7 Sovere	—	☾ fjernest Jorden	6.24	18.26
			Eleonora		
O.	28 Car. Amalie.	0 12	Sol. op 3. 31' n. 20. 54' Tusmørket varer 69'	7.09	19.12
T.	29 Petr. Paulus	0 28		☾ f. Kv. 18. 27'	8.02
F.	30 Lucina	0 49		9.02	21.09

Juli 1944

O.C.N.

Ormemaaned. 31. Dage

Se Anm. 3.S.
Højvande

L.		Ned		Fm.	Em.
L.	1 Theobaldus	0	59	10.07	22.18

28. Uge. **Værer barmhjertige**, Luk. 6, 36—42.

2. Række, Matth. 5, 43 til Enden.

S.	24 S. e. Trin.	1	18	Mariæ Besøg	11.08	23.24
M.	3 Cornelius	1	41	Solen fjernest Jorden	12.00	—
Ti.	4 Ulricus	2	11	Sol. op 3. 36' n. 20. 51' Tusmørket varer 67'	0.21	12.48
O.	5 Anshelmus	2	51		1.12	13.33
		Op				
T.	6 Dion	21	13	☉ f. M. 5. 27'	1.59	14.17
F.	7 Lovise Aug.	21	57	Villebaldus	2.46	15.02
L.	8 Kjeld	22	31	☾ nærmest Jorden	3.33	15.46

29. Uge. **Jesus lærer af Skibet**, Luk. 5, 1—11.

2. Række, Matth. 16, 13—26.

S.	95 S. e. Trin.	22	57	Sostrata	4.19	16.93
M.	10 Vilh. Caroline	23	19	Knud Konge	5.09	17.19
Ti.	11 Josva	23	39	Sol. op 3. 44' n. 20. 45' Tusmørket varer 64'	6.00	18.09
O.	12 Henrik	23	57		6.51	18.59
T.	13 Margarethe	—	—	☾ s. Kv. 21. 39'	7.47	19.53
F.	14 Bonaventura	0	16		8.49	20.57
L.	15 Apostl. Deling	0	38		9.57	22.09

30. Uge. **Farisæernes Retfærdighed**, Matth. 5, 20—26.

2. Række, Matth. 19, 16—26.

S.	166 S. e. Trin.	1	3	Susanne	11.05	23.22
M.	17 Alexius	1	36		—	12.06
Ti.	18 Arnolphus	2	13	Sol. op 3. 55' n. 20. 36' Tusmørket varer 61'	0.27	13.01
O.	19 Justa	3	1		1.23	13.49
		Ned				
T.	20 Elias	20	48	☉ n. M. 6. 42'	2.10	14.31
F.	21 Evenus	21	18		2.52	15.09
L.	22 Maria Magd.	21	42		3.30	15.43

31. Uge. **Jesu bespiser 4000 Mand**, Mark. 8, 1—9.

2. Række, Matth. 10, 24—31.

S.	237 S. e. Trin.	22	2	Apollinaris	4.05	16.15
M.	24 Christina	22	19	Hundredagene begynder	4.41	16.47
Ti.	25 Jacobus	22	34	☾ fjernest Jorden	5.17	17.20
O.	26 Anna.	22	49	Sol. op 4. 6' n. 20. 25' Tusmørket varer 57'	5.54	17.53
T.	27 Martha	23	5		6.30	18.29
F.	28 Aurelius	23	22	☽ f. Kv. 10. 23'	7.09	19.18
L.	29 Oluf	23	42		7.53	19.59

32. Uge. **De falske Profeter**, Matth. 7, 15—21.

2. Række, Matth. 7, 22 til Enden.

S.	308 S. e. Trin.	—	—	Abdon	8.49	21.06
M.	31 Germanus	0	8		9.59	22.29

August 1944

O. ☉ N

Høstmaanede. 31 Dage

Se Anm. J.S.
Højvande

		Ned		Fm.	Em.
Ti.	1 Peders Fængsel	0 42	} Sol. op 4. 19' 20. 12' Tusmørket varer 54'	11.12	22.50
O.	2 Hannibal	1 28		—	12.18
T.	3 Nikodemus	2 29		0.52	13.11
		Op			
F.	4 Dominicus	20 28	☉ f. M. 13. 39'	1.44	14.00
L.	5 Osvaldus	20 58	☾ nærmest Jorden	2.32	14.46

33. Uge. **Den utro Husfoged**, Luk. 16, 1—9.

2. Række, Luk. 12, 32—48.

S.	6 9. S. e. Trin.	21 23	Kristi Forklar.	3.19	15.30
M.	7 Donatus	21 44	De lyse Nætter ender	4.04	16.18
Ti.	8 Ruth	22 3	} Sol. op 4. 32' n. 19. 57' Tusmørket varer 51'	4.53	17.04
O.	9 Romanus	22 22		5.42	17.51
T.	10 Laurentius	22 43	Merkur størst østl. Elon	6.30	18.36
F.	11 Herman	23 7	☾ s. Kv. 3. 52'	7.18	19.24
L.	12 Clara	23 37		8.11	20.24

34. Uge. **Jesus græder over Jerusalem**, Luk. 19, 41 t. Enden.

2. Række, Matth. 11, 16—24.

S.	13 10. S. e. Trin.	—	Hippolytus	9.18	21.39
M.	14 Eusebius	0 13		10.33	23.01
Ti.	15 Mar. Himmelf.	0 58	} Sol. op 4. 45' n. 19. 41' Tusmørket varer 48'	11.44	—
O.	16 Rochus	1 51		0.11	12.44
T.	17 Anastatius	2 52	1.10	13.36	
		Ned			
F.	18 Agapetus	19 47	☉ n. M. 21. 25'	1.59	14.19
L.	19 Sebaldus	20 8		2.38	14.51

35. Uge. **Farisæeren og Tolderen**, Luk. 18, 9—14.

2. Række, Luk. 7, 36 til Enden.

S.	20 11. S. e. Trin.	20 25	Bernhard	3.10	15.29
M.	21 Salomon	20 41	☾ fjernest Jorden	3.44	15.52
Ti.	22 Symphorian	20 56	} Sol. op 4. 59' n. 19. 25' Tusmørket varer 46'	4.15	16.22
O.	23 Zachæus	21 11		4.48	16.51
			Hundredagene ender		
T.	24 Sophie Fred.	21 27	Bartholomæus	5.19	17.19
F.	25 Ludvig	21 45		5.50	17.49
L.	26 Irenæus	22 8		6.19	18.20

36. Uge. **Den Døve og Stumme**, Mark. 7, 31 til Enden.

2. Række, Matth. 12, 31—42.

S.	27 12. S. e. Trin.	22 37	Gebhardus. ☽ f. Kv. 0.39'	6.57	19.11
M.	28 Lovise	23 16	Augustinus	7.51	20.20
T.	29 Benjamin	—	} Sol. op 5. 12' n. 19. 7' Tusmørket varer 45'	9.05	21.42
O.	30 Joh. Halsh.	0 8		10.30	23.24
T.	31 Bertha	1 15	11.50	—	

September 1944		O.C.N.	Fiskemaaned. 30 Dage	Se Anm. 3.5. Højvande	
F.	1 Ægidius	Ned 2 35		Fm.	Em.
L.	2 Elisa	Op 19 23	☉ f. M. 21. 21'	0.94	12.52
37. Uge. Samaritaneren og Leviten , Luk. 10, 23—37. 2. Række, Matth. 20, 20—28.					
S.	3 13. S. e. Trin.	19 45	Seraphia	2.13	14.25
M.	4 Jul. Maria	20 6	☾ nærmest Jorden	2.58	15.10
Ti.	5 Regina	20 25	Theodosia	3.44	15.56
O.	6 Magnus	20 46	Sol. op 5. 26' n 18. 49'	4.31	16.41
T.	7 Louise	21 10	Tusmørket varer 44'	5.16	17.25
F.	8 Mariæ Fødsel	21 38	Robert	5.59	18.08
L.	9 Gorgonius	22 12	☾ s. Kv. 13. 3'	6.43	18.55
38. Uge. De 10 Spedalske , Luk. 17, 11—19. 2. Række, Joh. 5, 1—15.					
S.	10 14. S. e. Trin.	22 54	Burchhardt	7.31	19.51
M.	11 Hillebert	23 45		8.33	21.08
Ti.	12 Guido.	—		9.55	22.37
O.	13 Cyprianus	0 44	Sol. op 5. 39' n. 18. 31'	11.18	23.53
T.	14 † Ophøjelse	1 49	Tusmørket varer 43'	—	12.25
F.	15 Eskild	2 56		0.50	13.15
L.	16 Euphemia	4 5		1.38	13.58
39. Uge. Ingen kan tjene to Herrer , Matth. 6, 24 til Enden. 2. Række, Luk. 10, 38 til Enden.					
S.	17 15. S. e. Trin.	Ned 18 48	Lambert. ☉ n.M. 13. 37'	2.16	14.29
M.	18 Chr. 8. Føds.	19 3	☾ fjernest Jorden	2.47	14.59
Ti.	19 Constantia	19 18	Titus	3.17	15.25
O.	20 Tamperdag	19 33	Tobias	3.46	15.52
T.	21 Matthæus	19 50	Sol. op 5. 52' n. 18. 13'	4.15	16.20
F.	22 Mauritius	20 11	Tusmørket varer 42'	4.44	16.47
L.	23 Linus	20 36	Merk. størst vestl. Elon. Jævndøgn	5.12	17.16
40. Uge. Enkens Søn af Nain , Luk. 7, 11—17. 2. Række, Joh. 11, 19—45.					
S.	24 16. S. e. Trin.	21 10	Tecla	5.39	17.50
M.	25 Cleophas	21 56	☾ f. Kv. 13. 7'	6.15	18.38
Ti.	26 Chr. 10. Føds.	22 54	Adolph	7.08	19.49
O.	27 Cosmus	—	Sol. op 6. 6' n. 17. 54'	8.21	21.24
T.	28 Venceslaus	0 6	Tusmørket varer 42'	9.56	23.02
F.	29 St. Michael	1 29		11.24	—
L.	30 Hieronymus	2 57		0.12	12.29

Oktober 1944

O. C N

Sædemaaned. 31 Dage

Se Anm. 3.S.
Højloande

41. Uge. **Den Vattersottige**, Luk. 14, 1—11.

2. Række, Mark. 2, 14—22.

		Ned		Fm.	Em.
S.	1	4	28	1.07	13.20
		Op			
M.	2	18	26	1.54	14.05
Ti.	3	18	46	2.36	14.46
O.	4	19	9	3.18	15.29
T.	5	19	35	4.03	16.16
F.	6	20	8	4.47	16.59
L.	7	20	48	5.28	17.42

42. Uge. **Hvis Søn er Kristus**, Matth. 22, 34 t. Enden.

2. Række, Joh. 15, 1—11.

				Fm.	Em.
S.	8	21	37	6.08	18.27
M.	9	22	35	6.51	19.21
Ti.	10	23	39	7.47	20.35
O.	11	—	—	9.09	22.05
T.	12	0	46	10.41	23.22
F.	13	1	55	11.52	—
L.	14	3	4	0.21	12.44

43. Uge. **Den Værkbrudne**, Matth. 9, 1—8.

2. Række, Joh. 1, 35 til Enden.

				Fm.	Em.
S.	15	4	13	1.07	19.25
M.	16	5	22	1.44	13.56
		Ned			
Ti.	17	17	40	2.12	14.24
O.	18	17	56	2.42	14.53
T.	19	18	15	3.14	15.24
F.	20	18	39	3.43	15.54
L.	21	19	10	4.12	16.23

44. Uge. **Bryllupsklæderne**, Matth. 22, 1—14.

2. Række, Matth. 21, 28—44.

				Fm.	Em.
S.	22	19	50	4.40	16.54
M.	23	20	43	5.10	17.33
Ti.	24	21	49	5.50	18.26
O.	25	23	5	6.44	19.37
T.	26	—	—	7.57	21.08
F.	27	0	29	9.30	22.37
L.	28	1	56	10.55	23.48

45. Uge. **Den kongelige Mand**, Joh. 4, 46—53.

2. Række, Joh. 4, 34—42.

				Fm.	Em.
S.	29	3	25	—	12.01
M.	30	4	55	0.42	12.53
		Op			
S.	31	17	8	1.28	13.38

November 1944		O.C.N.	Slagtemaaned. 30 Dage	<i>Se Anm 3.S. Højvande</i>	
		Op		Fm.	Em.
O.	1 Alle Helgen	17 32	} Sol. op 7. 17' n. 16. 28' Tusmørket varer 45'	2.10	14.21
T.	2 Alle Sjæle	18 1		2.54	15.07
F.	3 Hubertus	18 39		3.37	15.51
L.	4 Otto	19 26		4.17	16.33
46. Uge. Jesus prædiker om Salighed , Matth. 5, 1—12. 2. Række, Matth. 5, 13—16.					
S.	5 22. S. e. Trin.	20 20	Malachias	4.58	17.17
M.	6 Leonhardus	21 24		5.35	18.03
Ti.	7 Engelbrecht	22 32	☾ s. Kv. 19. 28'	6.17	18.55
O.	8 Claudius	23 41	} Sol. op 7. 32' n. 16. 14' Tusmørket varer 46'	7.09	20.00
T.	9 Theodor	—		8.16	21.18
F.	10 Luther	0 50		9.40	22.35
L.	11 Morten Bisp	2 0	☾ fjernest Jorden	10.59	23.38
47. Uge. Skattens Mønt , Matth. 22, 15—22. 2. Række, Mark. 12, 41 til Enden.					
S.	12 23. S. e. Trin.	3 9	Torkild	11.58	—
M.	13 Arcadius	4 19		0.25	12.42
Ti.	14 Frederik	5 30		1.02	13.15
		Ned			
O.	15 Leopold	16 21	} Sol. op 7. 47' n. 16. 1' Tusmørket varer 47'	1.35	13.49
T.	16 Othenius	16 42		☉ n. M. 23. 29'	2.08
F.	17 Anianus	17 11		2.41	14.58
L.	18 Hesychius	17 48		3.14	15.33
48. Uge. Den blodsottige Kvinde , Matth. 9, 18—26. 2. Række, Joh. 5, 17—29.					
S.	19 24. S. e. Trin.	18 37	Elisabeth	3.48	16.10
M.	20 Volkmarus	19 38		4.22	16.49
Ti.	21 Mariæ Ofring	20 51	Cecilia	4.58	17.33
O.	22 Fred. Ferdin.	22 11	} Sol. op 8. 1' n. 15. 50' Tusmørket varer 49'	5.42	18.26
T.	23 Clemens	23 35		☽ f. Kv. 8. 53'	6.36
F.	24 Chrysogonus	—		7.42	20.48
L.	25 Catharina	1 1		9.01	22.09
49. Uge. Ødelæggelsens Vederstyggelighed , Matth. 24, 15—28. 2. Række, Luk. 17, 20—33.					
S.	26 25. S. e. Trin.	2 27	Conradus	10.23	23.20
M.	27 Facundus	3 54	☾ nærmest Jorden	11.32	—
Ti.	28 Soph. Magd.	5 22	} Sol. op 8. 14' n. 15. 42' Tusmørket varer 50'	0.17	12.26
O.	29 Saturnius	6 49		1.02	13.14
		Op			
T.	30 Chr. 6. Føds.	16 29	Andreas. ☉ f. M. 1. 52'	1.47	14.02

December 1944		O.C.N.	Kristmaaned. 31 Dage	<i>Se Anm.3.S. Højvande</i>	
		Op		Fm	Em.
F.	1 Arnold	17 11		2.30	14.48
L.	2 Bibiana	18 3		3.13	15.34
50. Uge. Jesu Indtog i Jerusalem , Matth. 21, 1—9.					
2. Række, Luk. 4, 16—30.					
S.	3 1. S. i Advent	19 5	Svend	3.56	16.18
M.	4 Charl.Freder.	20 13	Uranus i Opp. m. Solen	4.35	17.00
Ti.	5 Sabina	21 23	Barbara	5.12	17.43
O.	6 Nikolaus	22 34	Merkur størst østl. Elon,	5.51	18.29
T.	7 Agathon	23 44	Sol. op 8. 25' n. 15. 36'	6.34	19.21
F.	8 Mariæ Undf.	—	Tusmørket varer 52'	7.26	20.21
L.	9 Rudolph	0 53	☾ s. Kv. 15. 57'	8.29	21.29
			☾ fjernest Jorden.		
51. Uge. Tegn i Sol og Maane , Luk. 21, 25—36.					
2. Række, Matth. 25, 1—13.					
S.	10 2. S. i Advent	2 2	Judith	9.42	22.37
M.	11 Damasus	3 13		10.54	23.35
Ti.	12 Epimachus	4 25		11.50	—
O.	13 Lucia	5 38	Sol. op 8. 34' n. 15. 34'	0.19	12.36
T.	14 Crispus	6 53	Tusmørket varer 53'	0.59	13.17
		Ned			
F.	15 Nikatius	15 44	☉ n. M. 15. 34'	1.36	13.57
L.	16 Lazarus	16 29		2.14	14.37
52. Uge. Johannes i-Fængsel , Matth. 11, 2—10.					
2. Række, Luk. 1, 67 til Enden.					
S.	17 3. S. i Advent	17 28	Albina	2.51	15.17
M.	18 Lovise	18 39		3.30	15.59
Ti.	19 Nemesius	19 59	Abraham	4.09	16.42
O.	20 Tamperdag	21 22	Sol. op 8. 40' n. 15. 35'	4.52	17.30
T.	21 Thomas	22 47	Tusmørket varer 53'	5.37	18.22
F.	22 Japetus	—	☽ f. Kv. 16. 54'	6.28	19.18
L.	23 Torlacus	0 12	Solhverv, korteste Dag	7.24	20.22
			☾ nærmest Jorden		
53. Uge. Johannis Vidnesbyrd , Joh. 1, 19—28.					
2. Række, Joh. 3, 25 til Enden.					
S.	24 4. S. i Advent	1 36	Dr. Alexandrine. Adam	8.32	21.37
M.	25 Juledag	3 1		9.47	22.48
Ti.	26 St. Stephan	4 25		11.00	23.47
O.	27 Joh. Evang.	5 49	Sol. op 8. 42' n. 15. 40'	—	12.01
T.	28 Børnedag	7 7		0.42	12.59
		Op			
F.	29 Noah	15 49	☉ f. M. 15. 38'	1.31	13.50
L.	30 David	16 46	Saturn i Opp. m. Solen	2.16	14.36
54. Uge. Simeon og Anna , Luk. 2, 33—40.					
2. Række, Luk. 2, 25—32.					
S.	31 S. im. J. og N.	17 52	Sylvester	2.58	15.19

Det danske Kongehus.

Kong **Christian X.**, født 26 September 1870, tiltraadte 14 Maj 1912, formælet 26 April 1898 med Dronning **Alexandrine** Auguste, Hertuginde af Mecklenburg-Schwerin, født 24 December 1879.

Sønner: 1) Kronprins Christian **Frederik** Franz Michael Carl Valdemar Georg, født 11 Marts 1899, formælet 24 Maj 1935 med **Ingrid** Victoria Sofia Louise Margareta, Prinsesse af Sverige, født 28 Marts 1910. Datter: **Margrethe** Alexandrine Thorhildur Ingrid, født 16 April 1940. 2) **Knud** Christian Frederik Michael, født 27 Juli 1900, formælet 8 Sept. 1933 med **Caroline-Mathilde**, (se nedenfor) Børn: a) **Elisabeth** Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margarethe Desirée, født 8 Maj 1935. b) **Ingolf** Christian Frederik Knud Harald Gorm Gustav Viggo Valdemar Aage, født 17 Februar 1940. c) **Christian** Frederik Franz Knud Harald Carl Oluf Gustav Georg Erik, f. 22. Okt. 1942.

Søskende: 1) **Haakon VII.**, Norges Konge, født 3 August 1872, formælet 22 Juli 1896 med **Maud**, Datter af Kong Edvard VII af England, født 26. Nov. 1869, død 20 Nov. 1938. 2) **Harald**, født 8 Okt. 1876, formælet 28 April 1909 med **Helena**, Prinsesse af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Lyksborg, født 1 Juni 1888. Børn: a) **Feodora**, født 3 Juli 1910, formælet 9 Sept. 1937 med **Christian**, Prins af Schaumburg-Lippe, født 20 Februar 1898. b) **Caroline-Mathilde**, født 27 April 1912, formælet 8 Sept. 1933 (se ovenfor). c) **Alexandrine-Louise**, født 12 Dec. 1914, formælet 22 Jan. 1937 med Greve **Luitpold Alfred** til Castell-Castell, født 14 Nov. 1904, død 8 Nov. 1941. d) **Gorm**, født 24 Febr. 1919. e) **Oluf**, født 10 Marts 1923. 3) **Ingeborg**, født 2 August 1878, formælet 27 August 1897 med **Carl**, Prins af Sverige, Hertug af Västergötland, født 27 Febr. 1861. 4) **Thyra**, født 14 Marts 1880. 5) **Gustav**, født 4 Marts 1887. 6) **Dagmar**, født 23 Maj 1890, formælet 23 Novbr. 1922 med Hofjægermester **Jørgen Castenskiöld** til Kongstedlund, født 30 Novbr. 1893.

Faders Broder: **Valdemar**, født 27 Oktbr. 1858, død 14 Jan. 1939, formælet 22 Oktbr. 1885 med **Marie Helene**, Prinsesse af Orleans, født 13 Jan. 1865, død 4 Dec. 1909. Børn: a) **Aage** (se nedenfor). b) **Axel**, født 12 August 1888, formælet 22 Maj 1919 med **Margaretha**, Prinsesse af Sverige, født 25 Juni 1899. Børn: **Georg**, født 16 April 1929. **Flemming**, født 9 Marts 1922. c) **Erik** (se nedenfor), d) **Viggo** (se nedenfor), e) **Margrethe**, født 17 Sept. 1895, formælet 9 Juni 1921 med **René**, Prins af Bourbon-Parma, født 17 Okt. 1894.

Aage, født 10 Juni 1887, Prins, Greve af Rosenberg, død 29 Februar 1940, formælet 17 Jan. 1914 med Grev Calvi di Bergolos Datter **Mathilde**, Grevinde af Rosenberg, født 17 Sept. 1885.

Erik, født 8 Novbr. 1890, Prins, Greve af Rosenberg, formælet 11. Febr. 1924 med Mr. Fred. Booths Datter **Lois**, født 2. August 1897, død 26. Febr. 1941. Ægteskabet opløst 12. Febr. 1937.

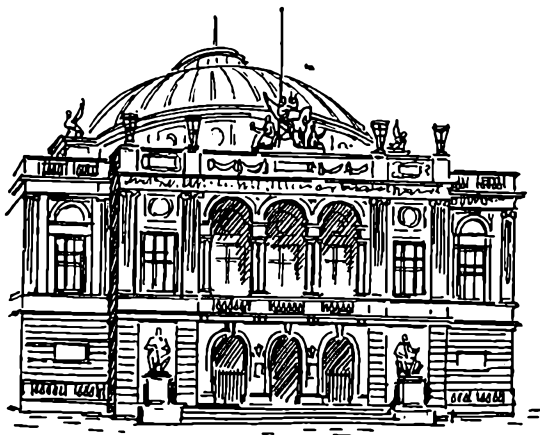
Viggo, født 25 Dec. 1893, Prins, Greve af Rosenberg, formælet 10 Juni 1924 med Dr. med. James O. Greens Datter **Eleanor**, Prinsesse, Grevinde af Rosenberg, født 5 Nov. 1895.

Det kongelige Teater i Sønderjylland.

Af Inspektør ved Teatermuseet, Christiansborg,
Adjunkt, cand. mag. *Jan Neiiendam.*

I.

Det kgl. Teater har baaret sit Navn siden 1770, fra Enevældens Dage, og i snart 200 Aar har det haft sin Plads paa Kongens Nytorv, ved Siden af sin jævnaldrende Fælle, Det kongelige Akademi for de skønne Kunster. Der var en Tid, da nogen af misforstaaet Demokratisme hellere kaldte det „Nationalteatret“, men den 9. April 1940 gjorde Kongebegrebet til Hvermandseje her i Landet, saa vist som Kongen, som ingensinde før i vor Levetid, er Nationens Enhedsmærke. Nu vil alle bevare det rigtige, gamle Navn.

Hvad er Det kgl. Teaters danske Opgave?

Det skal levendegøre vore nationale Digterværker gennem kunstnerisk Fremstilling, vise os Mennesker og lære os at forstaa dem som danske. Det skal forny og

forøge vor Kærlighed til det danske Sprog, som for os er skønnere end noget andet, fordi det er vort Modersmaal. Det skal gennem Musik, Dans og Tale løfte sine Tilskuere op over Hverdagen, det skal opbygge, udløse, befri. I de korte Øjeblikke, den ses og høres, kan Skuespilkunstens Magt være ubetvingelig. „Man tager noget med hjem“, som man siger i daglig Tale.

At bringe disse Kulturværdier til Sønderjylland — det var en ny, stor dansk Opgave for Det kgl. Teater efter Genforeningen. Nyt Land skulde vindes for dansk Aandsliv. Hvilke Kaar vor Scenekunst havde i Sønderjylland før 1920, derom kan der læses i Robert Neiiendams Bog om dansk Teaters Vilkaar i Nordslesvig. Den dramatiske Kunst er en betydelig Side af en Nations aandelige Liv, og — som den unge tyske Historiker Johannes Brock*) har udtrykt det — „det at ville vække Nationalfølelse med nok saa begejstrede Taler og nok saa berettigede Formaning, hvor der ikke findes nogen Andel i det nationale Aandsliv, det er det samme som at ville høste, hvor ingen har pløjet og saaet og røgtet Jorden“.

II.

Det er først i den sidste halve Snes Aar, Gæstespillene i Sønderjylland er blevet en obligatorisk Del af Det kgl. Teaters Arbejde — og dertil kommer Retten til at give fire aarlige Forestillinger i Flensborg — men allerede ved Genforeningen drog festlige Tournéer af kgl. Skuespillere af Sted. Og omvendt har Det kgl. Teater i Aarenes Løb været gæstet af betagne Sønderjyder, der her for første Gang har oplevet Holbergs Hus som en Virkelighed, der efterlod skønne og uforglemmelige Indtryk.

*) »Den slesvig-holstenske Rejsnings Historie«, 1927.

Begyndelsen skete i September 1920, da Det kongelige Kapel under Ledelse af Georg Høeberg og med vor Operas fornemste Kræfter, Peter Cornelius, Ida Møller, Niels Hansen, Tenna Frederiksen, gav danske Koncerter i Sønderborg og i Haderslev Vor Frue. Der fremførtes Værker af Hartmann, Gade, Heise, Lange-Müller, og til sidst lød muntre Toner af H. C. Lumbye, Kapelmester Høebergs Morfader, mens 3000 Tilskuere lyttede betaget. Paa Kong Christians 50 Aars Dag hørtes de første danske Ord fra en Scene i Sønderjylland: den 26. September og de følgende Dage opførte Det kgl. Teater Oehlenschlägers „De to Armringe“ og Holbergs „Erasmus Montanus“ i Tønder, derpaa i Sønderborg. Til dette Gæstespil knyttede der sig den store Interesse, at det var lykkedes at faa Olaf Poulsen, den nationale Scenes geniale Holbergfortolker gennem et halvt Aarhundrede, med som Per Degn, skønt han var over de 70 og forlængst havde trukket sig tilbage. Og den danske Komedies Fader aabenbarede endnu en Gang sit to Hundred Aar gamle, evigunge Vid for et Publikum, der lyttede — ikke alene med Øret, men ogsaa med Hjertet, fordi dette Lune var dansk. Teatrets Direktør, Johannes Nielsen, fremsagde en Prolog af Otto Borchsenius, og først og sidst slog Bifaldet sammen om Olaf Poulsens Per Degn, et Vidunder af komisk Stupiditet. Om Eftermiddagen deltog Kunstnerne i de sønderjydske Kaffeborde rundt om paa Hotellerne i Tønder; Jonna Neien-dam sang danske Sange i Tonhalle, Sigrid Neien-dam fortalte H. C. Andersen paa Stadt Hamburg, og den gamle, fine Kunstner Peter Jerndorff, Frivillig i Krigen 1864, fremsagde „Guldhornene“ paa Statsskolen i Sønderborg. Det var stærkt bevægede nationale Dage, og Begejstringen samledes om Kongeparret, der netop i

Olaf Poulsen
som Per Degn i „Erasmus Montanus“.
(Tønder og Sønderborg 1920.)

Slutningen af September gæstede Sønderjylland for anden Gang.

Det var ikke helt nemt for Olaf Poulsen at finde sig til Rette med de primitive Teaterforhold. Den gamle Mester

maatte klæde sig om i samme Rum som Skuespillerinderne, kun skilt fra dem ved et Forhæng. Kort før Tæppets Opgang forlangte han en Aften at faa sin lyse Degneparyk

krøllet, saa den berømte Hanekam

rigtigt kunde strutte, som den skal, over Per Degns dumvigtige

Ansigt — og samtidig rakte han Parykken frem bag Forhænget. Nu var gode Raad dyre. Et Krøllejern var ikke til at opdrive i en Fart, og sagde man ham det, kunde det risikeres, at han straks blev i daarligt Humør, ja, maaske vilde han opgive at spille. Men det var jo ikke for ingenting kongelige Skuespillerinder, der skulde finde

paa Raad. Mens de paa deres Side af Forhænget talte om „det glimrende Krøllejern“, de netop havde fundet, æltede de resolut Parykken — med Hænderne dyppet i Olje og Vand, til Kammen struttede, og rakte den saa i største Spænding tilbage. Han brummede tilfreds, og Spændingen afløstes af Lettelse! — Lidt efter ønskede Mester Olaf Ildi Kakkelovnen. Men der var ingen Kakkelovn i Værelset. Saa satte den opfindsomme Regissør et tændt Julelys ind bag Marieglaset i en Petroleumsovn og lod Olaf blive i Troen paa, at det varmede! Han gjorde da heller ingen Indvendinger og opdagede aldrig de fromme Bedrag, han havde været udsat for.

*Henrik Malberg som Jeppe paa Bjerget.
(Haderslev og Aabenraa 1920)*

I Sønderborg vilde Olaf Poulsen gerne besøge Dybbøl, men der var kun faa Biler i Byen, og de var optaget. Det lykkedes imidlertid Sigrid Neiiendam at faa overladt Ge-

Sigrid Neiiendam som Nille i „Erasmus Montanus“.

(Tønder og Sønderborg 1920; Sønderborg,
Haderslev og Aabenraa 1928-29;
Flensborg og Sønderborg 1934.)

neral Moltkes Privatbil. Saa kørte hun, Axel Madsen og Olaf Poulsen sammen til Dybbøl — med militær Chauffør! Stor Forbløffelse hos de øvrige Kunstnere, som indhentedes, mens de tilbage lagde Vejen til Fods. Dybt alvorlig stod den store Komiker foran Krigergravene med foldede Hænder og blottet Hoved; han havde ikke været der før, men nu blev Ungdoms-

minderne levende. Selv var han født 1849, Grundlovens Aar, da Navnet paa Helten fra Fredericia var paa alles Læber, og han blev døbt Olaf Rye Poulsen. Paa Turen skrev han sit Navn i Bøffelkobbels Fremmedbog. Medens Blomster i danske Farver regnede ned over ham, stod han for sidste Gang i sit Liv paa Scenen. Det var i Sønderborg den 1. Oktober 1920, og Rollen var Per Degn. Efter Forestillingen kom en gammel Kone hen til ham

udenfor Teatret. „Er'et Olaf Poulsen? Det er blot en lille Blomst fra min egen Have“, sagde hun.

Den 5. Oktober holdt Det kgl. Teater sin Festforestilling for de nyvalgte sønderjydske Rigsdagsmænd. Peter Jerndorff fremsagde Valdemar Rørdams Prolog, og der opførtes Bournonvilles Ballet „Valdemar“. Men det skønneste Teaterminde om Genforeningen blev dog Helge Rodes gribende og poetiske Skuespil „Moderen“ (hvorfra vi nu alle kender Digtet „Som en rejselysten Flaade —“) med et andet stort Navn fra Fortiden, Fru Betty Hennings, i Titelrollen. Af tekniske og økonomiske Grunde kunde „Moderen“ dog ikke spilles paa de sønderjydske Scener. I Genforeningssæsonen viste Henrik Malberg sin dygtige og personlige Jeppe paa Bjerget i Haderslev og Aabenraa; det var Meningen, at „Erasmus Montanus“ skulde have været opført, men da Afrejsedagen oprandt, mødte Olaf Poulsen paa Hovedbanegaarden i København, indpakket i Tæpper og Tørklæder og meldte sig syg i sidste Øjeblik.

„Barberer i Sevilla“ og „Eventyr paa Fodrejsen“ hørte ogsaa med til Det kgl. Teaters Gæstespil i Sønderjylland i Genforeningssæsonen.

III.

Men derpaa indtraadte af økonomiske Grunde en Standsning, som varede flere Aar. Teatret stod netop overfor en af sine mange „Skæbnetimer“, og Sparekommissionen satte kraftigt ind paa, at Arbejdet maatte koncentreres om Kongens Nytorv, og Arbejdskraften udnyttes fuldt ud der. Det er let nok at hævde, at mens Skuespillerne er ude at rejse, kan Opera og Ballet udfolde sig frit i København. Men Forholdet er i Virkeligheden det, at Kunstarterne ikke uden videre kan skilles, og rejser en

*Poul Reumert og Henrik Malberg
i „Swedenhjelms“. (1943.)*

Del af Personalet bort, virker hele Teatrets vældige Mekanisme langsommere. Først Sæsonen 1928-29 bragte nye kongelige Gæstespil i Stand. Holbergs „Den Stundesløse“ og „Erasmus Montanus“ og Paul Raynals dybt alvorlige Skuespil „Graven under Triumfbuen“, der stiller store tekniske Krav, opførtes i Sønderborg, Haderslev og Aabenraa,

og siden da blev Gæstespillene regelmæssigt fortsat Aar for Aar, vekslende mellem dansk og fremmed, klassisk og moderne Dramatik. Teaterloven af 1935 gjorde Det kgl. Teater til et Landsteater med Pligt til at give et halvt Hundrede Forestillinger hver Sæson ude over Landet. Sønderjylland har haft sine Opera- og Balletaftener, og der har været uforglemmelige Skønhedsindtryk deriblandt („Rosendrømmen“, „Figaros Bryllup“, „Den solgte Brud“, „Liden Kirsten“, „Coppelia“,

„Martha“, „Svanesøen“, „Cosifantutte“, „Elverskud“, „Sylfiden“, „Ungdom og Galskab“) — men alligevel er det sikkert Skuespillet, det talte Ord, der har mest at bringe Sønderjyderne, og som staar deres Hjerte nærmest. Det mærkes ved de store Kaffeborde efter Forestillingen, hvortil Kunstnerne er indbudt, og hvor de gerne kommer. Den

*Thorhild Roose og Bodil Ipsen i „Laante Dage“.
(Tønder, Sønderborg, Aabenraa
og Haderslev 1940.)*

Hjertelighed, der under Spillet har været gemt under Anspændthed og intens Lytten, slaar først ud i et kraftigt Bifald, senere, ved Bordet, i Taler og Diskussion. Har Stykket bragt noget frem i ens Sind, som man slet ikke vidste var til, saa er Hverdagen og dens Tyngde veget, saa har man noget „at tage med hjem“. Saa tolker Thorhild Roose, Sprogforeningens Tillidsmand, selv af sønderjydske Slægt, Kunstnernes Glæde over den Forstaaelse, de har mødt. Hver sønderjydske Teatergænger

har sine gyldne Minder, men skal der nævnes nogle af de Skuespil fra de senere Aar, der har virket stærkest, maa det være „Graven under Triumfbuen“ (med Eivind Johan-Svendsen), „Indenfor Murene“ (med Holger Gabrielsen og Sigrid Neiiendam), „Kardinalernes Middag“ og „Laante Dage“ (med Thorkild Roose). I den sidste Sæson, 1942-43, har Det kgl. Teater bragt Charles Tharnæs' lyriske Enakter „Spurve under Taget“ (med Ebbe Rode og Karin Nellemose), Geraldys „De store Drengene“ (med Gabrielsen), det svenske Skuespil „Swedenhielms“ (med Poul Reumert og Clara Pontoppidan) og Ibsens „Bygmester Solness“ — i det hele en smuk nordisk Treklang. „Sig til Det kgl. Teater, at det er saadanne Stykker, vi Sønderjyder helst vil ha“, raabtes der engang op til Kunstnerne, da de sad i Rutebilen paa Vej hjem efter „Indenfor Murene“.

Poul Reumert har engang fortalt om, hvordan det er at rejse paa Gæstespil i Sønderjylland under Mørkelægningen: „Fornyelig drog „Sparekassen“ ud paa Rejse til Sønderjylland. Om Morgenen i Mulm og Mørke samledes Personalet, med Kuffert i den ene Haand og Lommelygte i den anden, paa Københavns Hovedbanegaard, fandt de til Truppen reserverede Kupéer og dampede frem over Sjælland, som lidt efter lidt tittede frem belyst af den glørøde Solkugle i Horizonten. Humøret steg, Passiaren begyndte. Men de fire, der sad nærmest Kupévinduet, slog det lille Klappbord op og tog fat paa en Kontrakt-Bridge, der aldrig fik Ende, det vil sige, det gjorde den meget tit, men den gik bestandig i Gang igen, saasnt den mindste Lejlighed tilbød sig. og stadig med mere og mere hedt flammende Lidenskaber. Paa den Maade gaar Dagen næsten umærkeligt — et længere Op-

***Sigrid Nøiendam og Holger Gabrielsen som Ægteparret Levin
i Henri Nathansen's „Indenfor Murene“.
(Alle større sønderjydske Byer 1930 og 1987.)***

hold paa Perronen i Fredericia krydres med varme Pølser — og pludselig er Toget i Vojens; men den Rutebil, som er bestilt til at føre Selskabet til Rødding, udebliver. Ved telefonisk Forespørgsel viser det sig, at man paa Bilstationen ganske vist erindrer at have haft en Aftale med Det kgl. Teater om at holde paa Pladsen ved Togets Ankomst, men, siger man, det har vi skam rent svedt ud! I den halvanden Time lange Ventetid lader en sig barbære, en anden køber en Spegepølse til Beredskabet, en tredje forsøger en Razzia for at faa lidt Risengryn til Juleaftens Grød, nogle, som ønsker at slankes, spadserer en rask Tur ud ad Landevejen; men de fire Spillefugle sætter sig i Hast ind i Skænkestuen paa Hotel Vojens og spiller, til en Snaps med Angostura, en ny og spændende Rubber. Endelig kommer den glemsomme Rutebil; og Kl. 6 var Ankomsten til Rødding. Der blev straks serveret varm Suppe, Steg og Kaffe ved et uendeligt langt Fællesbord. Dette vilde have betegnet Velværens Toppunkt . . . hvis ikke en af de mandlige Deltagere pludselig havde faaet Snue, en Snue, der — efter at være blevet behandlet med Kinin af en sød, hjertevarm kvindelig Kollega, og samtidig med en Snes Draaber Jod, ordineret af Truppens ældste, men mest lægekyndige Medlem — antog saa forfærdende Dimensioner, at Forestillingen kom i Fare; og kun betydelige Mængder af hastig udskiftet Vat i Næsen paa Snuens Indehaver hindrede „Sparekassen“ i at blive forvandlet fra et Lystspil til en Vandpantomime. Stykket blev imidlertid lykkeligt spillet til Ende, og Personalet blev afsminket og omklædt og transporteret — da der ikke kunde overnattes i Rødding — til Nattekvarter i Haderslev, hvor man ankom lidt over Midnat! Fra Kl. 7 Morgen havde vi altsaa været i Virksomhed uden Hvile; og iblandt os befandt sig en Skuespillerinde, som ganske

vist er statelig, smuk og ungdommelig, men som dog nu er fyldt de 70 . . . . og en Skuespiller, en munter, rørig, livsglad Knark paa 73!! Men alle — endogsaa Snuemanden — deltog øjeblikkeligt og animeret i Nydelsen af det lækre, haderslevske Smørrebrød, og Klokken blev to, inden man kom til Hvile. — Næstsidste Dag paa samme Tourné forstuede en af de unge Skuespillerinder sin Ankel meget slem, men gav ikke fortabt; og „Sparekassen“ blev ikke væltet. For det intetanende Publikum var den ophovnede og indbundne Fod skjult under Kostymets lange Kjole, og da Scenen kun var ganske faa Skridt bred og dyb, kunde den nødvendige og smertefulde Hinken foretages næsten ubemærket ved Hjælp af Borde, Stole og Medspillendes Arme. — —“

„Hvorfor“, fortalte P o u l R e u m e r t videre, „rejser dog vi, Teatrets Folk, med saa inderlig en Glæde ud paa Gæstespil i de danske Provinser? Hvorfor sætter vi, trods enhver Vanskelighed og Mangel, alle Kræfter i Bevægelse for Aften efter Aften at forsøge at yde det bedst mulige? Det er, fordi det saa tydeligt mærkes, at de Folk, som fylder de smaa Provinsteatre til Trængsel, og som nøjes med haarde Træbænke, uden Ryg eller med ubekvemme Staaplads, og som for manges Vedkommende har en lang og mørk Vej at tilbagelægge baade ud og hjem — at de, alle som een, føler sig dybt og varmt knyttet til Nationens Teater, der jo nok ligger paa Kongens Nytorv, men dog er alle Danskes Eje, og hvor Udtryksmidlet er det Sprog, vi elsker saa højt og alle vil værne om.

Og ingen nok saa kæmpemæssig Krans af gyldne Laurbær kan tage Kampen op mod den lille, beskedne Blomsterbuket, omvundet med en Silke-Dannebrogssløjfe,

der i en sønderjydsk By efter Forestillingen rækkes over Rampen oppaa Scenen til dem, der ved deres Besøg bragte en personlig Hilsen fra Det gamle kongelige Teater.“

Men det gamle kongelige Skuespilhus har ogsaa selv været Vært for Sønderjyder i København. 1927 opførtes „Liden Kirsten“ og „Fjernt fra Danmark“ for 500 Sønderjyder; i Maj 1930 var 700 fra Haderslev Amt til „Elverhøj“, og nogle Dage senere overværedes Nicolai Neiiendam's Afskedsforestilling — hvor han spillede Christian IV i „Elverhøj“ — af 600 fra Sønderborg Amt. Borgmester Dr. Kaper talte for Teatret, og Aftenen sluttede med Hurra og Touche for den afskedtagende Kunstner. Han havde selv ti Aar i Forvejen været med blandt de første kongelige Skuespillere, der gæstede Sønderjylland.

IV.

Flensborgs nye danske Teaterhistorie er skildret af L. P. Christensen i Grænsevagten. Den første danske Forestilling i fyrretyve Aar fandt Sted 1926, da Skuespillerne fra Aarhus Teater spillede „Erasmus Montanus“ og „De uadskillelige“. Mange vellykkede og stemningsfulde Aftener fulgte efter — overværet med Interesse ogsaa af tyske Medborgere. Det kgl. Teater naede først Flensborg den 6. April 1929 med Holbergs „Den Stundesløse“. Rasmus Christensen spillede Titelrollen, Bodil Ipsen var Pernille og Sigrid Neiiendam Magdelone. Fru Neiiendam fortæller om denne første, uforglemmelige Aften Syd for Grænsen: „Inden Tæppet gik op for „Den Stundesløse“, kan jeg huske, at jeg i mit stille Sind var opfyldt af den Tanke: Der sidder de Danske, der ikke kom hjem. Men da Tæppet var oppe, mærkede

vi straks Fællesfølelsen — Forstaaelsen af vor gamle, evigunge Komediemesters Satire og Lune. Gennem denne Forstaaelse fik vi Skuespillere en Følelse af, at vi var hjemme!“ Og E j v i n d J o h a n - S v e n d s e n, hvis Spil som den franske Soldat i „Graven under Triumfbuen“ ikke glemmes, mindedes „den enestaaende Modtagelse, Publikums inderlige Medleven i Spillet, hele den elskelige Stemning, der slog os i Møde“.

Den første danske Operaaften i Flensborg bød paa „Figaros Bryllup“ (1934), og Gang paa Gang har den kongelige Ballet vist sin skønne Kunst paa Scenen dernede. Saadanne Aftener medvirker ogsaa Det kongelige Kapel. Alle fire Kunstarter fra Det kgl. Teater har i Tiaaret før den store Krig bragt Bud om dansk Kultur til Flensborgs Danske — og ladet de fremmede forstaa, at selv om vi er smaa, er vort rodfæstede Aandsliv baade traditionsrigt og levende!

Holberg er den danske Digter, som oftest er spillet Syd for Grænsen. Det kgl. Teater har i Aarenes Løb spillet — foruden „Den Stundesløse“ — „Henrik og Pernille“, „Erasmus Montanus“ og „Barselstuen“. Af moderne nordiske Digtere har Teatret opført „Alt er godt“ (Helge Rode), „Kærlighed“ (Kaj Munk), „Det er da morsomt at leve“ (Peter Egge), „Munken gaar i Enge“ (Carl Gandrup), „Den lille Verden“ (Tryggvi Sveinbjørnsson), „Derfor skilles vi“ (Gudmundur Kamban). Rejserne er for Kunstnerne ofte forbundet med store Anstrengelser; ikke sjældent har de maattet tilbringe hele Dagen i Toget, spille paa den flensborgske Scene om Aftenen og rejse tilbage med Nattoget. Alligevel har de paataget sig dette særlige Hverv med en Beredvillighed, der fortjener Paa-skønnelse og Tak. Naar der var Tid til det, har Kunstnerne beredt Flensborgere, der ikke havde Lejlighed til

at se og høre dem i Teatret, en stor Glæde med en Eftermiddagskoncert i Borgerforeningen; eller de har givet Børnene i de danske Skoler en uforglemmelig Dansktime inden Afrejsen. En Vinterdag i 1936, mens den blege Sol laa over Angels bakkede Land, kørte Kunstnere fra Det kgl. Teater ad Vejen fra Flensborg til Slesvig, og Vejen vakte Tanker og Minder hos dem, som hos enhver Dansk, der er sig sin Danskhed bevidst. Paa Slesvighus optraadte de for taknemmelige Tilhørere. Augusta Blad og Sigrid Neiiendam læste, Johannes Fønss sang, og Rasmus Christiansen fortalte. Kunstnerne er afholdt dernede; intet Under, at man viser dem Venlighed. Og Venlighed glemmes ikke — som da flensborgske Damer en kold og mørk Aften efter Forestillingen stod parat ved Rutebilen med fyldte Smørrebrødskurve til trætte og sultne Skuespillere og Skuespillerinder.

— — — — —

Skuespilleren og Forfatteren Charles Tharnæs skrev engang følt og smukt: „Blandt de Tournéer, vi gør rundt i Landet, er der en især, der altid ligger ligesom i en særlig Alvor. Det er, naar vi spiller for de Danske Syd for Grænsen, i Flensborg. Fornemmelsen af, at man taler Dansk her, kan føles som en dyb Glæde. Man er ligesom med til at trykke deres Haand, som blev tilbage — og sige dem Tak for deres Trofasthed! Man er med til at bringe dem en Hilsen fra dansk Kultur, dansk Aandsliv. Og for de Kolleger, der hver Gang, vi besøger Flensborg, læser op for de danske Børn paa Duborg-Skolen, er det en smuk og vemodig Erindring at tænke paa de smaa lyse danske Barneansigter, smaa levende Illustrationer til Andersens Eventyr, naar de lytter til Eventyret om den grimme Ælling fra Odense Aa“.

Olsens Kristian . . . .

Julefortælling af P. Tolderlund-Hansen.

Han var den ældste af Flokken i Husmandshjemmet og havde faaet Navnet Kristian. Det var, fordi Kongen hed saadan, havde Faderen engang sagt, og det var Kristian stolt af. Han havde syv Søskende, der ogsaa havde faaet gode danske Navne, der klang godt sammen med det efterfølgende Olsen.

Men Kristian var altsaa den ældste. Og nu havde han været i Plads siden den 1. November og skulde for første Gang hjem og se til „de gamle“ og de syv mindre Søskende. Han skulde hjem til Jul.

Kristian var i Plads en Snes Kilometer fra sit Hjem hos et Par Gaardmandsfolk, og han havde allerede faaet fri tidligt paa Eftermiddagen, saa han kunde naa hjem i god Tid; og nu stampede han i Pedalerne og lyttede efter Dækkenes stilfærdige Syngen mod den sorte Asfalt.

Det var et underligt Julevejr. Der var ikke mindste Spør af hvid Jul; det saa tværtimod ud til at blive en rigtig vaad og graa Jul. Hen over Egnen laa der en Dyne af hvid Taag, der virkede som Støvregn, naar man som Kristian cyklede hurtigt igennem den. Og alligevel var det ikke til at tage fejl af, at det nu var Jul. Kristian saa det, da han kørte igennem en lille Landsby, hvor en gammel Kone kom gaaende med sit Juletræ i Haanden, bare et lille Træ til en Urtepotte. Og henne ved Landsbykirken kom en Mand, der lignede en Degn, gaaende med Æsker med Stearinlys i Haanden. Saa Jul var det.

Paa Gaarden, hvor Kristian tjente, havde han ikke røbet, at han glædede sig til Jul. Han havde bare sagt:

Naa, nu bliver det sjovt at komme hjem og se til „de gamle“.

Og mens Kristian nu kørte hen ad Landevejen, tænkte han paa, hvad det egentlig var, han glædede sig til. Jo, det var jo altid rart at faa noget godt at spise, og saa var det helt morsomt at høre de mindre Søskende pludre op og mærke, at der var Beundring i deres Stemmer. Alligevel følte Kristian, at der ogsaa var et „men“ ved det. Det var mærkeligt, for det havde han aldrig før følt.

Han vidste ogsaa meget godt, at det ikke var pænt af ham at tænke saadan, og alligevel kunde han ikke lade være. Han saa for sig det lille Husmandssted, hvor Børnene i alle Aldre fyldte Stuen og Køkkenet, mens Faderen sad i sit Hjørne med Dagens Avis, og Moderen holdt Styr paa de mindste, mens hun samtidig flyttede rundt med Gryder og Pander.

Saa var der anderledes hos Jørgensens, hvor han tjente. Der var der ingen smaa Børn. Der var blot en Pige og en Dreng, der snart skulde konfirmeres, og de saa altid pæne og rene ud og havde deres eget Værelse.

Og Jørgensens havde flere Stuer, og selv deres mindst pæne var meget finere end Kristians Forældres. Kristian var bange for, at han vilde føle sig lidt fremmed, naar han kom hjem, for nu var han jo kommet i andre Forhold, men det vilde han naturligvis ikke lade sig mærke med.

Og mens Taagen lagde sig endnu tættere over Egnen, cyklede den sekstenaars Kristian hjem mod Julen i det lille Husmandssted. Snart naaede han Bivejen, og han cyklede langs Stien i Vejens Side. Han kendte dens mange smaa Forhøjninger og dens Bugtninger.

En Gang imellem mødte han en Mand eller Kone, og

de raabte Glædelig Jul, naar han passerede dem paa den smalle Vej. Alle Mennesker var saa venlige nu mod Jul.

Saa kunde han skimte den hvide Længe under Straa-taget. Han stod af Cyklen og trak det sidste Stykke. Med Besvær fik han det forfaldne Led lukket op — Faderen kunde nu ogsaa godt se at faa det fornyet, tænkte han — og han gik ind over Brostene, der næsten var forsvundet mellem Græs og Jord.

Et Øjeblik blev han staaende og saa sig om, inden han gik ind i Huset. Gennem Vinduerne kunde han høre Børnenes Støj, deres Raab og Latter brød Stilheden, der ellers havde hvilet omkring ham hele Vejen. Kristian saa op mod Taget. Han havde ikke rigtig lagt Mærke til det før, men nu saa han, at det forlængst skulde have været lagt om. Det saa nærmest forfærdeligt ud. Og Vinduerne trængte til at males, jo, der var en Del, der burde rettes. Der saa ikke ud som paa Jørgensens Gaard.

Men Kristian spyttede ud mellem Tænderne og begyndte at pakke af Cyklen. Han havde sit snavsede Tøj bundet bag paa, indpakket som det var i den lokale Avis. Og paa Styret havde han endnu en Pakke, den indeholdt nogle Gaver til de mindste Søkende. Jo, Kristian var jo ikke deres store Bror for ingenting.

Saa gik han hen over den sidste Strimmel Stenbro og lukkede op til Forstuen, der laa mørk og forladt hen. Men man havde hørt ham komme, og Døren til Køkkenet gik op. I Lyset saa han sin Mor, der var optaget med at irettesætte et Par af de mindste Børn, der sloges, mens hun samtidig holdt Øje med Komfuret, hvor Gryder og Pander udsendte hemmelighedsfulde Dufte.

Da hun saa Kristian, glemte hun et Øjeblik det hele og kom hurtigt over til ham og kyssede ham. Og hendes

store, glade Ansigt lo imod ham, saa han rigtig maatte føle, hvor glad hun var over at se ham.

Og bagved kom Faderen frem, lidt langsomt — saadan var han jo — og med Avisen i Haanden, og han hilste paa Kristian og saa paa ham med en vis Stolthed, der fik Kristian til at knejse en Smule. Han mærkede nok, at de var begyndt at faa Respekt for ham.

Og da de sad omkring Julebordet, hvor Moderen havde pyntet med Grangrene og Lys, og hun delte ud af Flæskestegen, placerede Kristian Albuerne paa Bordkanten, saa spekulativ ud og sagde:

— Ku' I ikke se at faa pyntet lidt op paa Huset . . . . det falder jo snart sammen, hvis I ikke laver noget ved det.

Der blev pludselig Tavshed. Selv de mindste Børn forstod, at der foregik noget usædvanligt. Husmanden vekslede et Øjekast med sin Kone, men hun lod, som hun var optaget af Stegen, og der blev intet sagt.

Kristian mærkede Stilheden og lod som ingenting. Han blev siddende med Albuerne paa Dugen og spiste uforstyrret af Stegen. Saa sagde han og saa ud over Bordet, hvor mange Øjne var rettet mod ham:

— Hos Jørgensens, der er der sgu Orden i Tingene . . . . der er der ikke noget, der halter!

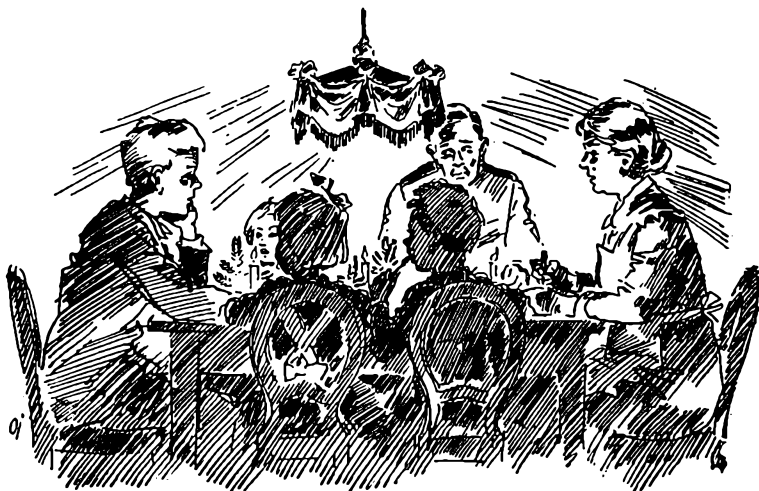
Selvom han ikke direkte havde sagt det, maatte det opfattes, som om han fremhævede en Modsætning, men det blev der ikke taget Stilling til. Olsen selv tog overhovedet ikke Stilling til noget som helst. Det havde han forlængst vænnet sig af med. Men heller ikke hans Kone svarede paa selve det Spørgsmaal, Kristian havde rejst, hun sagde blot:

— Jamen lille Kristian, du bander da ikke.

Det var vanskeligt for Kristian at svare igen, selvom

Bemærkningen naturligvis krænkede ham ikke saa lidt. Han foretrak at skifte Emne og sagde:

— Det er en god Steg, Mor, maa jeg faa et Stykke til ....

Jamen lille Kristian, du bander da ikke.

Da Husmand Olsens den Aften laa i deres Senge, og Børnene var bragt til Ro og sov med smaa, hurtige Aandedræt, sagde Fru Olsen stille:

— Jeg synes, at Kristian er blevet saa fremmed for os.

— Han er ved at blive voksen, svarede Olsen.

Og saa sagde de ikke mere. Men det varede en Stund, inden Sønnen kom til dem den Aften.

*

Kristian var ved at falde over en Mælkespand, da han gik over Gaardspladsen hos Jørgensens. Han var alene hjemme paa Gaarden og skulde holde Vagt ved en Griseso. Alle de øvrige paa Gaarden var til Julefest i

Kroen, og Kristian kunde jo nok have Lyst til at være med, men nu skulde han altsaa holde Udkig med Soen. Jørgensen havde sagt, at han skulde telefonere, hvis der skete noget, for saa vilde han komme hjem. Jo, Jørgensen skulde nok være paa Pletten, naar der skete noget paa Gaarden. Det var ikke som hjemme hos „de gamle“, dér tog det altid en farlig Tid, inden de kunde bestemme sig til et eller andet. Og saa sagde de altid, at de ikke havde Raad til at lave noget. Men nu havde de jo ogsaa faaet h a n s Mening at vide i Julen, saa nu kunde de jo tygge lidt paa det.

Kristian fandt frem til Soen, han havde en Flagermuslygte med, og den stillede han ved Siden af sig.

Han havde næppe siddet en Time hos det store Dyr, da han blev klar over, at den skulde føde. Hurtigt sprang han ud af Svinestien og løb over i Stuehuset. Dér fandt han Telefonen og ringede op. Han blev staaende længe og ventede. Det var jo ikke saa underligt, for Klokken var snart et, og de sov jo nok paa Centralen. Han ringede paany og ventede igen en Stund. Det forekom ham som en Evighed. Saa endelig kom der en søvndrukken Stemme, der meldte Centralen. Og han bad om Kroen.

Saasart Forbindelsen var der, kunde Kristian høre Larmen fra Krostuen. Det lød som en sydende Kedel. Han hørte en Stemme raabe:

— Hvem er der?

— Jeg skal tale med Jørgensen, med Jørgen Jørgensen, raabte Kristian, og hans Hjerter bankede. Han følte, at Minutterne var kostbare. Maaske var Soen allerede begyndt at føde, og Grisene vilde sikkert dø, hvis der ikke var Hjælp.

Det varede meget længe, inden Jørgensen kom til

Telefonen, og Kristian kunde slet ikke kende hans Stemme. Den var saa underlig grødet og usikker.

— Hva'for en Kristian, sagde Stemmen, jeg kender sgu' ingen, der hedder Kristian . . . .

— Er det ikke Jørgensen? brølede Kristian, der var ved at blive ude af sig selv af Nervøsitet.

— Jo, for Helvede, vel er det Jørgensen, mumlede Stemmen, men hvem er Kristian?

Kristian følte sig varm i Ansigtet, og noget vaadt kom frem i Øjnene. Saa raabte han:

— Soen er ved at føde . . . .!

Det var, som om de Ord vækkede Jørgensen. Hans Stemme svingede pludselig fra den lallende Usikkerhed til noget, der næsten kunde kaldes Brutalitet, og han skreg ind i Kristians Øre:

— Saa spild da for Helvede ikke Tiden, men se at komme i Gang.

Og Kristian stod tilbage med Hørerøret i Haanden. Der kom ikke en Lyd fra det længere. Saa hængte han det paa og styrtede over mod Stalden.

Lygten, som han havde ladet staa, var ved at gaa ud, men han fik den hurtigt til at lyse op. Og nu saa han til sin Forfærdelse, at Soen allerede havde faaet fire Grise. Han kravlede ind til den og begyndte at røre ved de smaa lyserøde Kræ. Saa greb han en Halmtot og begyndte at gnide dem, men de rørte sig ikke. Han begyndte at græde og mærkede, at Fortvivlelsen var ved at tage den sunde Sans fra ham. Men saa prøvede han at tænke klart, og han greb den sidstfødte og begyndte at gnide den, hurtigt og grundigt. Og da den begyndte at røre paa sig, græd han igen, men det var af Glæde. Der var kommet en lille Gris til, og han greb den og gned den og fik den til at hvine i

vilden Sky. Og nu vidste han, hvad han skulde gøre. De tre, der var kommet først, var døde, men han skulde nok sørge for, at der ikke døde flere, og han greb med smaa, ivrige Hænder om de levende Grise, og han masserede deres smaa Kroppe, saa de hylede helt lystigt.

Men saa hørte han Døren gaa bag sig. Den faldt i med et Brag, og Lyden af uregelmæssige Trin naaede hen til ham. Han vendte sig, og hans forgrædte Ansigt kom ind i Lysets Skær. Og dér foran ham stod Jørgensen. Han stod og ravede saa underligt, og Kristian forstod, at Jørgensen var beruset.

Kristian havde som Dreng set Folk være berusede, og han var bange for fulde Folk. Maaske kunde det ses paa ham. I alt Fald snerrede Jørgensen:

— Naa, der sidder du, din lille Muldvarp — — hva' bilder du dig egentlig ind . . . . hva'?

Jørgensen greb fat i Kristians Trøje og trak ham nærmere, mens han gentog:

— Hva' bilder du dig egentlig ind?

Kristian kunde have skreget af Skræk, og naar han ikke gjorde det, var det sikkert kun, fordi han var altfor bange til at kunne faa en Lyd frem.

Jørgensen lugtede af Spiritus, ja han stank ligefrem, og nu traadte han ind i Stien, idet han raabte:

— Maa man nu ikke engang feste, uden at en Tjenestdreng skal telefonere og kæfte op. Hva' bilder du dig ind at forstyrre mig?

— Men Soen, klynkede Kristian . . . . Soen!

— Soen, ja Soen, vrængede Jørgensen, som om vi ikke har Søer nok til daglig. Tror du, den So rager mig . .

Og med en pludselig Bevægelse greb Jørgensen en af de smaa nyfødte, vrælende Grise. Et Øjeblik holdt han den i sin store Næve, og da den sprællede, gjorde han

pludselig et Sving med Armen og kylede den mod det bare Cementgulv. Der kom ikke en Lyd fra den; den blev liggende livløs paa det Sted, han havde kastet den.

Det var, som om den berusede Mand havde faaet Afløb en Stund. Han stod blot og grinede dumt, og det interesserede ham ikke, at Kristian græd og kastede sig ned over den lille, døde Gris. Der gik et Par Minutter, før hans Latter holdt op. Det skete ligesaa pludseligt, som den var begyndt, og han sagde i en truende Tone:

— Og du forsvinder . . . jo hurtigere jo bedre . . . forsvind!

Og Kristian gik. Han græd heftigt og famlede sig i Mørket hen over Gaardspladsen til sit Kammer. Den lille døde Gris holdt han endnu i Hænderne. Han lagde den paa Sengen og borede sit Ansigt ind mod den og græd . . saadan laa han længe. Den lille Gris var helt kold at føle paa, da han rejste sig.

Forsigtigt gik han over til Vognskurene og trak sin Cykle frem, og snart var han paa Vej hjemad, saadan som han ogsaa havde kørt Vejen for tre Dage siden.

*

Trods Mørklægningen kunde Kristian allerede i Afstand se, at der var Lys i Køkkenet. Der var en lille Sprække Lys et Sted, hvor Gardinet ikke sluttede helt.

Han var holdt op at græde, men der kom noget underligt tykt, klumpet op i Halsen paa ham, som han nu stod foran Forældrenes Hus. Han gik ind gennem Leddet og over og lukkede sig ind. Et Øjeblik blev han staaende i den mørke Forstue, før han lukkede Døren op.

Og der stod hans Mor. Hun stod ved Køkkenbordet med en Del Tøj foran sig. Et Strygejern stod der ogsaa, og hendes Syæske.

Hun turde ikke smile til ham, der maatte jo være

sket noget; hun kunde jo se, at han havde grædt. Ganske stille lagde hun det Tøj fra sig, som hun stod med i Hænderne, og saa gik hun over og tog hans Hoved i sine Hænder.

— Du kommer hjem . . . . Kristian, sagde hun.

Men nu græd Kristian igen. Han lagde sine Arme om Moderen og græd, og han mærkede, at hun med en Haand strøg gennem hans lange, sorte Haar.

Og han fik hende fortalt det hele . . . . om Jørgensen . . . . og om den lille Gris. Da han var færdig, klappede hun ham paa Kinden og sagde:

— Saa synes du alligevel, der er bedre hjemme end hos Jørgensens, ikke, min Dreng?

Han svarede ikke, men kyssede hende, og et Par af hans varme Taarer ramte hendes Kind. Saadan sad de lidt sammen. Da Kristian vilde se bort, fik han Øje paa Tøjet, og han saa, at det var hans Vasketøj. Det maatte hans Mor altsaa tage sig af, naar de smaa var kommet i Seng. Ja, selvfølgelig . . . . hvornaar ellers? Mærkeligt, at han ikke havde tænkt paa det før. Hvor ubetænksom han havde været. Og saa havde han endda syntes, at det var hans Forældre, der ikke tænkte nok.

Moderen var gaaet over til Komfuret for at fyre op til en Kop Kaffe. Og Kristian gik over til hende og hviskede hende i Øret:

— Mor, du er den bedste Mor, jeg kunde faa . . . .

Hun saa lidt træt ud, som hun stod der efter den lange Dag, men der var saa megen Godhed i Smilet, hun sendte ham, og hun sagde:

— Det er godt, jeg har min Kristian igen.

— Ja, det har du, Mor, sagde han og kyssede hendes rynkede Pande.

„Danmarks Sønner“.

UNDER DEN SIDSTE Del af Krigen 1914—18 var der en Sang, der paa en mærkelig Maade greb alle danske Sind. Ingen kendte Forfatteren, og der gik de forskellige Rygter om Sangens Digter, lige saa vel som om den Maade, paa hvilken den blev udbredt. Der blev paa-

Lærerinde Jensine Jensen

staaet, at den første Gang var blevet læst i en Jernbanevogn nede i Rumænien, hvor den var skrevet paa Jernbanevognens Sider, andre paastod, at den var fundet paa en af Færgerne paa et sammenkrøllet Blad osv. Der opstod med andre Ord Legender om Sangen: „Fjernt har dine Sønner, — —“, et Bevis paa, at Versene havde grebet Hjerterne, vemodsfyldte som de var, og med den ejendommelige Sindsindstilling, som Krige fremkalder paa særligt følsomme Sind. Ved Siden af det vemodfulde laa

en egen staalsat Klang, der gav Folket en indre Selvbevidsthed.

Saavel Sangen som Forfatteren er imidlertid ingen Legende. Forfatterinden er en varmhjertet Kvinde, Lærerinde **J e n s i n e J e n s e n**, der bor i Vildbjerg, ca. 14 Km. Nordvest for Herning. Hun bor altsaa ude paa den Hede, der er blevet os alle saa kær gennem St. St. Blichers Noveller og Digte.

Jensine Jensen er født den 23. November 1876 i Avnbjerg ved Herning, hvor hendes Fader var Lærer. Faderen havde i sin Ungdom tjent hos Gdr. Simon P. Raben i Vonsild, der i mange Aar var Rigsdagsmand og i 50 Aar Formand for Skamlingsbanken. Hos ham er Jensines Fader kommet under stærk Paavirkning; maaske dog mere af Rabens nære Ven og Meningsfælle, Stiftsprovst Mørk Hansen, der havde været Præst i Felsted imellem Krigene, og nu sad som Præst i Vonsild. Mørk Hansens Kærlighed til Sønderjylland og alt det, der kunde fremme Danskheden i Sønderjylland, er velkendt. Den Kærlighed, som Faderen igennem denne Paavirkning fik til Landet sønden Aa, formaaede han at plante ind i de ti Børn, som han fostrede i sit Ægteskab, og af hvilke Jensine var den yngste. Datteren skriver i et Brev „... over mit Hjem laa altid Skyggen af 64, selvom der ikke blev talt om det“.

I 1897 kom den enogtyveaarige Jensine Jensen paa Forskoleseminariet i Vejle, ogsaa her modtog hun stærke og varige Indtryk gennem Forstanderen P. J. Holm. Efter endt Uddannelse kom hun først til Erslev paa Mors, men flyttede fire Aar senere til Vildbjerg, hvor hun for kort Tid siden kunde holde 40 Aars Jubilæum. I Brevet skriver hun de smukke Ord: „Kunde jeg leve Livet om og vælge een Gang til, blev jeg paany Lærerinde. For mig er der ikke en dejligere Gerning. To af mine største Oplevelser

er den første Rejse i Sønderjylland, da jeg cyklede Landsdelen igennem paa langs og tværs, saa Dybbøl for første Gang og gik langs Dannevirke langt ud mod Vest; og en Rejse mod Nord i 1930, da jeg blev overbevist om, at det er Frænder, der bor i Norge og Sverige, og dem bør vi slutte os sammen med.“

Som Motto for sit Liv har Jensine Jensen sat de kønne Ord: Tjen Gud og dit Land. Det er lykkedes, ikke paa den Vis, at det kan ses af alle, men paa den stille Maade, der maaske betyder mere end alt det, der ses og tales om. I 1919 udsendte Jensine Jensen en lille Digtsamling med den betegnende Titel: Løvspring. Digtsamlingen omfatter 23 Digte. Det er ikke Stedet her at gaa ind paa en kritisk Vurdering. Det er heller ikke nødvendigt, da det ikke altid er det afgørende, om det er fin Poesi, mindre kan undertiden fylde mere. Et smukt lille Vers vil jeg dog citere, da det paa en Maade giver et Billede af Digterinden:

Min lille, lune Rede
i Hedens store Favn,
du lærte mig at elske
din dybe Stilheds Havn,
du lærte mig at aande
i Friheds Vestenvind
og hade Baand og Lænker
og lumpent Trællesind.

Efter denne lille Prøve paa det poetiske gaar jeg over til selve Sangen, der greb Hjerterne under sidste Krig. Der er noget i den af den gamle Skjaldekunst. Optakten er lovende med de store Udsyn og saa et Forsøg paa at forbinde dette med Slesvigs Sønner. Det hele ebber ud, ikke i en krigerisk Klang, men i en stille Bøn. Det hele er saare beskedent og dog saa ægte dansk. Sangens Levetid

var kort, men derfor er den lige god, og saavel Forfatter-
inden som selve Sangens Ord fortjener at mindes i vort
Folk. Hun har givet Digtet Titlen: Danmarks Sønner.

Fjernt har dine Sønner, Danmark,
faret fra din Favn,
der er ristet danske Runer
i Piræus Havn.
Brede Bautastene knejser
end paa Skotlands Vang,
og i Lejet synger Seinen
paa en nordisk Sang.

Fjernere dog Sønner af dig,
Danmark, farer nu,
for en fremmed Fane følger
de med Sorg i Hu;
fjernt fra os, men dog tillige
fast i Hjemmets Favn,
i vort Haab, vor Tro og Længsel,
i vor Sorg, vort Savn.

Polens Sletter, Namurs Volde,
Lüttichs Skansers Fod,
saa dem kæmpe, saa dem falde,
drak det dyre Blod;
mange hviler alt derude
i en ukendt Grav.
Dannebrog blev ej den Pude,
Dødens Seng dem gav.

Taareblændet Slesvigs Datter
ud af Døren ser,
han, den kære, som hun vented'
kommer aldrig mer'.
Bøj dit Hoved, Moder Danmark,
klæd i sort din Borg,
sæt Sordinen paa din Harpe,
dine Børn har Sorg!

Herre, hvert et Suk du hører,
trods Kanoners Brag,
bær du Slesvigs trætte Sønner
gennem Nødens Dag!
Lad dem se dit Kors, der lyser,
gennem Røg og Brand,
og det røde Blod, der købte
Vej til Livets Land!

Det er Sangen, aftrykt som den staar i Digtsamlingen „Løvspring“. Jensine Jensens Kærlighed til Sønderjylland har givet sig Udslag paa forskellig Maade. Det er som Tillidsmand for Sprogforeningen paa Hjemegnen at jeg er kommen i Forbindelse med hende. Igennem mange Aar har denne Forbindelse været til Gavn for Arbejdet hernede.

Jakob Petersen. (F)

Den lyserøde Valmue.

Af Rose Thyregod.

Det var en Julidag; jeg sad i Doktorens idylliske Landsbyhave midt i det allervarmeste Sønderjylland. Gennem et lille Hul i Tjørnehækken kunde jeg kikke ud paa Landevejen; meget var der nu ikke at se: tre vraltende Ænder, en lille hvid Foxterrier, som var paa Middagstur — og saa pludselig en Karl til Hest.

Træskoene havde han stukket i Lommen, Skjorten var smøget helt bort fra det solbrændte Bryst; han sad og vuggede frem og tilbage, tilbage og frem . . . til sidst hørte jeg ikke Hestens Hovslag mere. Vejen laa tom og støvet.

Jeg lænede mig træt tilbage i Liggestolen; efter en lang Sygdom tilbragte jeg min Rekonvalescens hos mine Doktorvenner, og godt var det at være her i deres kølige, skyggefulde Have. Det var, som Tiden stod stille, Solen lyste paa de grønne Plæner, og over Lavendelhækken dansede Hundredvis af hvide Sommerfugle.

— Maaske var jeg selv et Øjeblik gledet ind i denne tidløse Tilstand, for jeg havde slet ikke hørt Doktoren komme, sætte sig, folde en Avis ud og begyndt sin Formiddagsyndlingsbeskæftigelse, at samle Dagens Nyhedsstof ind. Men jeg mærkede Røgen fra hans Cigaret; han vendte sig imod mig og nikkede venligt. Saa spurgte han:

„Livet er dejligt, ikke sandt?“

„Jo“, svarede jeg, „nu kan jeg snart staa paa mine egne Ben.“

„Naah, forhast Dem nu ikke“, formanede han, „husk paa, hvor syg De har været — og har man været det, saa

skal der Tid til at blive Menneske igen; jeg har kun kendt en eneste, der rejste sig fra et alvorligt Sygeleje og var spillevende med det samme!“

„Og hvem var saa det?“

„Det var den lyserøde, og det var i Skanderborg —“.

„Skanderborg“, gentog jeg. „Det var dog et mærkeligt Sted.“

„Hvorfor dog det? Hun boede jo der!“

„Hør, Doktor Søren“, bad jeg, „De ved jo, at Rekonvalescenten skal have sin Vilje, fortæl saa!“

Doktoren vendte sin Stol, saa han kunde se sit Hus; jeg fulgte hans Blik og saa, hvor dejligt den gulkalkede Lægebolig laa i den gamle Have. Stokroserne stod i deres skære Farver, og ud fra Husets aabne Vinduer trængte Lyd af Latter og Snak.

„Min Kone sylter“, sagde han, „hun har nu sin egen Maade at gøre Sliddet muntert paa, og Husassistenterne elsker hende for det.“

Jeg gav ham i Tankerne Ret. Det var ubestridt Doktorhusets unge, blonde Frue, som gav Tonen an i sit Rige; med smaa, hurtige Ord, med Smil og muntre Paafund gjorde hun Dagene gode at leve.

„Fortæl dog, Doktor“, gentog jeg.

Doktoren lod standhaftigt et blodtørstigt Myg trække Brodden ud af sin Haand, saa begyndte han:

„Som nyslaaet Kandidat gjorde jeg Tjeneste ved Rigshospitalet i København; men i alle mine Ferier rejste jeg til Nordjylland, hvor min Onkel og Tante ejede en stor Gaard. Der var altid fuldt af Ungdom, selv havde de fem Døtre, og en af dem, Kusine Lotte, kom jeg vældig godt ud af det med. Jeg glædede mig altid til disse Ferier, men — kender De Roskilde Banegaard?“

Jeg nikkede og huskede en støvet Banegaardsperron;

den gemte ingen særlig Erindring for mig, men Doktoren fortsatte:

„Da jeg en Sommermorgen paa Rejse til Jylland lænede mig ud ad Vinduet for at faa fat paa en Avis, fyldtes Perronen pludseligt af en Sværm unge Piger. Som Sommerfugle, nej, snarere som grønlandske Valmuer var deres Kjoler . . . .“

Doktoren tav, vi lyttede først begge to, om Telefonringningen oppe i Huset skulde være til ham; men saa vedblev han:

„Den lyserødeste Valmue traadte ind i min Kupé, og hele Bundtet stillede sig op paa Perronen foran Vinduet. Jeg saa paa dem, søgte hver enkelt ud, og min modbydelige Medicinerhjerne begyndte straks at arbejde med fuld Kraft: den høje i den aparte lille Kjole var vel svajrygget, Veninden i den gule havde affarvet Haar, den prikkede var for tyk, og den lille sorthaarede saa ud til at være anæmisk . . . . Heldigvis er Tanker jo uden Kontrol af andre, saa de unge Piger blev ved med at snakke, le og raabe mange Slags Farvel og Hilsener. Endelig gled Toget bort fra Roskilde; den lyserøde og jeg var alene.“

Jeg saa paa Doktor Søren, som Kvinde var jeg bange for, at han skulde glemme det vigtigste, derfor spurgte jeg:

„Hvordan saa hun ud?“

„Lyserød, har jeg jo sagt!“

„Jamen —“.

„Naaja“, lo Doktoren, „hendes Ansigt var blegt, hendes Haar brusede frem under en lille Hat, og hendes Mund var det sødeste, man kunde drømme om. Hele Tiden sad der Smil i Mundvigene — ikke fordi der var noget at smile til, men fordi hun var saa ung.“

Jeg fangede en Lindeblomst i min Haand, mærkede dens krydrede Duft, saa hørte jeg Doktoren fortsætte:

„Selvfølgelig kom vi i Snak. Paa Færgen over Storebælt drak vi Kaffe sammen, og hun fortalte, at hun skulde hjem til Skanderborg; der boede hun hos sin Mor. Og da hun hørte, at jeg havde Ferie, sagde hun ligefremt: De skulde virkelig slaa Dem ned et Par Dage i Byen; jeg vil sige Dem, det er den smukkeste i Danmark.“

Doktorens Øjne blev fjerne, saa sagde han tøvende:

„Jeg saa ind i hendes Øjne, jeg saa Smilet om hendes Mund, men —“.

„Aah, jeg ved det!“, raabte jeg, „Kusine Lotte kom imellem, ikke sandt?“

„Det gjorde hun vel“, svarede Doktoren, „men i Jyllandstoget var vi ikke mere alene, maaske blev vi derfor endnu bedre Venner; vi snakkede sammen, som havde vi kendt hinanden længe, længe. Hun fortalte om alle de unge Piger i Roskilde, den lilla, den gule, den prikkede — og vi lo. Saa holdt Toget ved Skanderborg. Hun rakte mig sin lange, smalle Haand og sagde: Min Mor vilde blive glad for at se Dem!“

Jeg saa spørgende paa Doktoren. I den grønne Have blev der ganske stille; det var som om baade den og jeg lyttede efter Fortsættelsen.

Saa sagde Doktoren lidt forlegent:

„Ved De, hvad jeg svarede Valmuen? Jeg fortalte hende, at jeg højt oppe i Jylland blev ventet af en anden ung Pige . . . . aah, De skulde have set, hvordan Rødmen skyllede hen over hendes blege Ansigt; men hun sagde ganske roligt: Jamen, saa Tak for Rejseselskabet. Hun vilde gaa, men jeg sprang ned paa Perronen efter hende, og i det Minut, Toget holdt, fik jeg stammet frem, at jeg

dog maatte vide hendes Navn, jeg kunde da ikke lade hende forsvinde saadan sporløst . . . . men Valmuen svarede med et lille Smil: Hvorfor ikke, hvorfor dog knytte saa tynde Traade sammen? Jeg maatte springe paa Tøget, og i sidste Sekund hørte jeg hende sige: Jeg bor i et Hus med Vildvin . . . .“

Solen havde naaet min Stol, jeg trak den lidt længere ind i Hækkens Skygge, saa spurgte jeg:

„Og saa —“.

„Mærkeligt nok maatte Traadene mellem Valmuen og mig alligevel være knyttet“, fortsatte Doktoren, „for jeg kunde ikke glemme hende; Ferie og Arbejdsdage var hun i mine Tanker. Overalt saa jeg hendes Smil for mig eller syntes at høre Lyden af hendes søde, slørede Latter. Og ved De, hvad jeg saa gjorde?“

Jeg rystede paa Hovedet.

„Jo, nogle Dage før Jul skaffede jeg mig Orlov og tog hurtigst muligt til Skanderborg. Sig mig, har De været der?“

„Aldrig!“

„Jeg vil sige Dem“, lo Doktoren, „jeg har ikke troet, at en By kunde rumme saa mange vildvinbehængte Huse, og husk, det var det eneste, jeg havde at gaa efter. Jeg gjorde mig til Grin for snesevis af Familier, jeg styrtede op og ned ad Villavejene, jeg gik i Butikker, paa Konditori, i Biograf . . . . jeg var paa Færde tidlig og silde, jeg tænkte: Herregud, i en By af Skanderborgs Størrelse skulde vel en Juvel straale frem.“

„Hvorlænge søgte De?“

„I fire lange Dage, men da Juleaften kom, var jeg saa træt, saa nedslaaet og trøstesløs, at jeg tænkte paa at gaa tidligt i Seng og sove Jul og Skuffelse bort. Til min

Jeg bor i et Hus med Vildvin . . .

nordjydske Familie havde jeg sendt Afbud, da min Skattejagt begyndte.“

„Og gik De saa virkelig i Seng, Doktor Søren?“

„Nej, jeg telefonerede til en Kollega paa Sygehuset og spurgte om han ikke havde Brug for lidt gratis Assistance den Aften; meget venligt indbød han mig baade til Gaasesteg og Stuegang paa sin Afdeling. — Der er nu en egen Atmosfære over en Jul paa et Hospital; det er ligesom der først her bliver rigtig Mening i Julesalmerne, i Grantræet og i Gaverne. Og saa er Patienterne saa taknemlige, de blomstrer op denne ene Aften, de glemmer alle deres egne Smaasorger for at opmuntre andre.

Naa, men da min Kollega skulde sin sidste Runde paa Afdelingen, laante han mig en hvid Kittel og bad mig følge med, hvis jeg da havde Lyst til at forlade det hyggelige Lægeværelse. Naturligvis havde jeg Lyst, og rørende var det at høre Patienternes Tak for den dejlige Juleaften, Hospitalet havde skaffet dem. Men min Kollega afværgede hele Tiden Takken med at sige: Det er Sygeplejerskerne, der er Skyld i Festen, uden deres Hjælp vilde Aftenen have været som alle andre . . . .

Da vi naaede til Gangen med Eneværelserne, standsede han udfor et af dem og sagde: Her ligger et Bysbarn, en ganske ung Kvinde, hun kom ind i Morges og blev straks opereret, men hendes Tilstand er kritisk, naa, vi faar se!

Vi gik stille ind, og baade han og jeg kikkede paa Sygetavlens Tal. Feberen var høj. Fra Tavlen saa jeg ned paa Ansigtet, der hvilede paa Pudsen . . . .“

Doktor Søren tav længe, saa fortsatte han endelig:

„Maaske har De gættet, at det var min Valmue, der den Juleaften laa paa Sygehuset i Skanderborg; men de store, brune Øjne var glansløse, Smilet om Munden var

borte . . . . men hun kendte mig! Hun sagde de velsignede Ord: Saa kom De da!

I Løbet af Natten steg Febereren; jeg blev hos hende, jeg overtog Nattevagten, og jeg tror, at jeg tør sige, at i den angstfyldte Tid, der fulgte paa, fik jeg min Menne-ske-Eksamen som Læge. Jeg lærte rigtigt ved denne Syge-seng, hvordan man føler, naar hvert Minut kan bringe en Afgørelse; af mange smaa og store Ting opdagede jeg, at først da folder Karakteren sig ud. Langsomt famlede Val-muen sig tilbage til Livet; men da det først gik fremad, gik det med Stormskridt. Og fantastisk hurtigt kunde hun forlade Sygehuset. Den Dag vendte hun sig om ved Por-ten og sagde til mig: Se, jeg narrede Dem ikke; jeg boede virkelig i et vildvinbedækket Hus. Og jeg saa, at Syge-husets graa Mure fra Kælder til Tag var dækket af kraf-tige, slyngede Grene, som Vintersolen gav et Strejf af Foraar . . . .“

Doktor Søren holdt op at berette, han tændte sig en ny Cigaret, og dens fine Røg steg i luftige Spiraler tilvejs mellem Lindetræets Grene.

„Nu gaar Valmuen deroppe“, sagde jeg efter en Tids Forløb og nikkede mod Lægeboligen.

„Ja, vi slog en forsvarlig Knude paa vort Bekendtskabs Traade; vi forlovede os, og da min Uddannelse var færdig, giftede vi os“, smilte Doktoren. „Vi holdt begge altfor meget af Landet til at slaa os ned i en Storby, derfor købte jeg Praksis'en her i Sønderjylland efter en gammel elskelig Læge. Og Befolkningen synes at have Tiltro til mine Mirakelkure“, lo han, „saa det gaar altsaa med Travlhed for mig, og Fruen — ja, hun sylter, bager og hygger, hun gør Lægeboligen til et lille Paradis, maa-ske mest, fordi hun aldrig glemmer at smile —“.

„De en lykkelig Mand, Doktor Søren“, sagde jeg.

Han svarede ikke. Vi hørte Trin paa Havegangen, og ned mod os kom Doktorens Frue, den lyserøde Valmue; hun havde en Bakke med tre Glas i Hænderne. Vi sad begge to og kikkede op mod hende, og da hun var helt nær, hørte vi hende sige med sin unge, søde Stemme:

„I skal skam smage mit første Sommerbryg“, hun rakte os hver et Glas med dyb, rød Saft, „men vi vil drikke det paa et eller andet, ikke sandt?“

„Jo“, svarede Doktoren og rejste sig, „hvad bedre kan vi skaale for end Lykken; jeg ved, den er nærmest, naar man mindst venter det.“ Han vendte sig mod mig og sagde med et lille Smil: „Se, det er Moralen af min Historie om den lyserøde“.

Et berigtiget Citat.

Blandt de danske Parlamentarikere i den tyske Rigsdag og den preussiske Landdag har ingen under Debatterne været mere lynsnar i Replikken end Gustav Johannsen — det skulde da lige være Nis Nissen. I sin Mindeartikel i Sønderjydske Aarbøger 1902 gengiver H. P. Hanssen en Række morsomme og vittige Historier, hvor Gustav Johannsen, ofte med Anvendelse af et tysk Citat, afværgede Modstanderens Angreb og blottede hans Forsvar, saa han blev prisgivet Latterens sviende Svøbe under hele Forsamlingens Munterhed.

Saaledes fortæller H. P. Hanssen en munter Episode fra Debatten i den preussiske Landdag om Sproganordningen af 18. December 1888, der afskaffede al Undervisning i Dansk i Skolerne i Nordslesvig, og om Petitionen fra Nordslesvig med 10,000 Underskrifter om Anordningens Ophævelse. Kultusminister Gossler havde her blottet sin Uvidenhed om de sproglige Forhold i Nordslesvig. Han fik ikke Lov til at dø i Synden. Gustav Johannsen sammenlignede, da han fik Ordet for at svare, de sort-hvide Flagstænger, som var rejst ved Skolerne i Nordslesvig paa Kultusministerens Anordning, med den berygtede Stang med Landfogden Gesslers Hæt i Schillers Drama »Wilhelm Tell«, som de frie svejtsiske Bønder skulde bøje sig for. Sammenligningen gjorde megen Lykke paa Grund af Navnligheden Gossler — Gessler. Og, fortæller H. P. Hanssen, »under stormende Munterhed lod han sit Angreb udmunde i det godt tilpassede Citat: Vent kun, »Balde, balde findest auch Du Dein Friedrichsruh.«*) Spaadommen gik i Opfyldelse. Kort efter afgik Gossler til Bismarcks Brigade.«

*) Citatet er fra Goethes »Wanderers Nachtlied«, og det kendte Vers lyder i sin Helhed:

Über allen Gipfeln
ist Ruh.
In allen Wipfeln
spürest Du
kaum einen Hauch.
Die Vöglein schlafen im Walde.
Warte nur, balde
ruhest auch Du.

Denne lille Episode blev meget godt kendt og omtalt og ogsaa gouteret af den danske Befolkning i Nordslesvig. Dr. M. Mackeprang gengav den i sin Bog »Nordslesvig 1864—1909«. Men som den samvittighedsfulde Historiker har han villet have Rigtigheden fuldt konstateret. Men han maa i en Note bekende, at Flensborg Avis i sit stenografiske Referat af det paa-gældende Landdagsmøde den 10. April 1889 ikke har det anførte Goethe-Citat, og han tilføjer, at »det muligvis ogsaa tilhører Tiden, efter at Bismarck havde trukket sig tilbage til Friedrichsruh«. Det er indlysende, at Dr. Mackeprangs her udtalte Formodning maa være rigtig.

Nu sker det, at en dansk Historiker under Pseudonymet Per Syvspring i Fjor udgav en lille Pjece »Sønderjydsk Lune«, hvori han gengiver en Række »skæmtefulde Ord og Gerninger« af Sønderjyder fra Nationalitetskampens Tid, og blandt andet ogsaa det omtalte Goethe-Citat. Per Syvspring har imidlertid ikke været opmærksom paa Dr. Mackeprangs Note og henfører Citatet til Mødet i Landdagen i 1889, altsaa før Bismarcks Fald, ligesom han forøvrigt i Pjecen gør sig skyldig i flere Fejltagelser m. H. t. Navne og Aarstal.

Men nu blev Nordschleswigsche Zeitung opmærksom paa Fejltagelsen og bemærkede sarkastisk, at Historien virkelig er meget god men — meget godt fundet paa. I 1889 sad Bismarck endnu fast i Saddelen og ikke paa Friedrichsruh. Hans Afskedigelse fandt som bekendt først Sted i 1890.

Hvilket alt sammen er meget rigtigt.

Men selvfølgelig var Historien ikke »fundet paa«. Naar H. P. Hanssen havde gengivet den, maatte den være rigtig. Men da han i 1889—90 jo ikke var Medlem af Landdagen, har han formentlig hørt Gustav fortælle derom, og han har saa taget fejl m. H. t. Tidspunktet. Thi Citatet maa selvfølgelig være brugt efter Bismarcks Fald.

For at faa den virkelige Sammenhæng konstateret, var det nødvendigt at gennemgaa de stenografiske Beretninger fra den preussiske Landdags Forhandlinger i det paa-gældende Tidsrum, og de findes heldigvis paa Rigsdagsbiblioteket i København, der elskværdigt stillede dem til Raadighed.

Det viste sig da ved en Gennemgang af de stenografiske Beretninger, at det Landdagsmøde, hvor Gustav Johannsen paa

Grundlag af Petitionen med de 10,000 Underskrifter havde an- grebet Sproganordningen af 18. December 1888, havde fundet Sted den 10. April 1889. Men Goethe-Citatet findes ikke i de stenografiske Beretninger fra dette Landdagsmøde.

Bismarcks Tilbage træden som Rigskansler og preussisk Mi- nisterpræsident skete den 20. Marts 1890, mens Gossler blev siddende som Kultusminister.

Den 24. Marts samme Aar havde Gustav Johannsen paany draget Spørgsmaalet om Modersmaalets Brug i Skolen frem til Debat, og ved denne Lejlighed omtalte han ogsaa den dengang kendte Præst i Uge, Pastor Pries, der havde modtaget et Ho- norar fra de preussiske Myndigheder paa 300 Mk. »for et af ham forfattet Svar paa Mørk-Hansens Aabne Brev angaaende Sproganordningen 18. December 1888, skønt Pastor Pries var bleven idømt en Bøde paa 20 Mk. ved Nævningeretten i Aaben- raa for Fornærmelse mod Murermester Chr. Nissen i Uge og en Bøde paa 75 Mk., fordi han havde slaaet og kradset Skræd- dermester Petersens Hustru«.

I denne Drøftelse om Modersmaalets Brug i Skolen havde den polske Landdagsmand von Stablewski ogsaa taget Ordet og fremført Klager fra de polske Egne. Kultusminister Gossler havde svaret ham, at saa længe han var Mi- nister, vilde der ikke ske nogen Ændring i dette Forhold.

Først i Landdagsmødet den 19. April 1890 fik Gustav Jo- hannsen Lejlighed til Gensvar, og det lyder ifølge det stenogra- fiske Referat:

»Da Ministeren før Paaske svarede paa min polske Kol- legas Klager: saalænge han var Medlem af dette Ministe- rium, indtraadte der ingen Forandringer — da tænkte jeg: Gaar det saaledes med Polakkerne, saa er Meningen den samme med Danskerne. Men: s a a l æ n g e, sagde Ministe- ren, og da faldt mig ind et Ord: Ach wie balde findest auch Du — vielleicht ein Friedrichsruh. (Munterhed). Jeg er ikke ondskabsfuld, Herr Kultusminister, (Munterhed), det kan jeg forsikre Dem. Jeg ønsker Dem intet ondt, kun ret snart et godt og sikkert Friedrichsruh.«

Dermed er Sagen klarlagt. Citatet stammer ikke fra Land- dagsmødet 10. April 1889, men fra Mødet 19. April 1890.

Og Kultusminister Gossler afgik og fandt virkelig ogsaa sit Friedrichsruh i Marts 1891.

Niels Hansen. (C)

Toldkontrolløren fik et Uhr.

En Historie om Kongeaasmuglerne for 125 Aar siden.

Af A. Friis-Vivild.

Det hviskede ud over Egnen, fra Hus til Hus, fra Mand til Mand: Der er smuglet i Nat. Niels Kruuse er paa Vej sydpaa med en Flok Stude.

Der groede i een Nat en Hærskare af tavse, ukendte Hjælpere frem paa Smuglerens ilsomme March bort fra Kongeaen, hvor Studene var jaget over et Vadested. Det var den aarelange, tyste Krig mellem Smuglerne og Befolkningen paa den ene Side og Kongens Toldere paa den anden. Og Niels Kruuses Navn kunde holde Folk vaagne og vagtsomme langs Aaen selv i den barskeste Vinternat.

Ved Daggry var Studene naaet ned til Jelsegnens skærmende Skove. I Spidsen for Driften red en yngre, rank, lyshaaret Mand, Niels Kruuse, den store Smugler, om hvis eventyrlige Hændelser langs Aaen der gik sære Frasagn, og som ingen Tolder endnu havde haft Held til at fange paa fersk Gerning. Ved Troldkjær dukkede en Bonde frem fra en Sidevej med en Vogn. Han nikkede stiltfærdigt til Kruuse, der holdt sin Hest an.

— Du er tidligt oppe, Niels.

— Ja, saamænd, Ole Nissen, men nu begynder jeg ogsaa at længes efter en Seng — eller en Dynge Halm.

Kruuse smilede, og Ole Nissen kiggede tænksomt paa Studedriften, der klaprende nærmede sig. Driverne dannede Kæde over Vejen og standsede Dyrene, mens en stor, bredskuldret ældre Mand nærmede sig Kruuse og Bonden.

— Naa, skal vi ikke længere, spurgte Kæmpen og halede en Rulle Skraa op af Lommen. Han bed besindigt en Ende af og tørrede sig om Munden med Bagen af Haanden. Ole Nissen gav ogsaa ham et Smil og et Nik.

— Jeg kunde næsten tænke, at Du ogsaa var i Farvandet, bitte Thomas.

— Hvor Godtfolk er, kommer Godtfolk til . . . . hva Ole?

— Tolderne deroppe ved Skodborg bruger nu en anden Benævnelse for Dig og Niels.

— Det gør de vel.

De smaalo, og Bonden plirede med Øjnene.

— Fanden og hans Oldemor eller noget i den Retning.

— Er det mig eller Niels, der er Oldemoren, hva Ole?

— Spørg i Skodborg eller Fødingbro, I har jo Bekendte begge Steder.

— Venner, Ole, Venner.

Thomas sagde det med stor Højtidelighed.

— Tro ikke, at vi ikke staar i det bedste Forhold til Kongens Embedsmænd, Ole. Æres den, som æres bør . . Men jeg holder nu mest af dem i Fødingbro.

Ole smilede lunt og samlede sine Tømmer til sig. Saa kiggede han lidt paa de to Smuglere.

— Jeg er for Resten lige ved at tro, at I skulde ta' og gaa i Hi med „Kalvene“ der. I kunde risikere at komme i skidt Selskab, bitte Folkens.

— Er der Toldere helt hernede?

— Hele to endda, siges der, til Hest og med Kniv og Skyder og det hele. De maa vist have lugtet Jer.

— Naa, var det derfor, Du tog Dig en lille Morgentur? lo Kruuse.

— Jeg er lige ved at tro, at Jes Jessen kunde huse Jer, han stod i sin Port, da jeg kørte forbi.

Saa nikkede han og kørte sin Vogn til Side, mens Kruuse vinkede til Driverne, der igen satte Studeflokken i Gang. De svingede ned ad Sidevejen og forsvandt mellem Hegnene.

Bag Skoven gjorde Driften Holdt ved en større Gaard. Her drev Folkene Studene ind i nogle Indhegninger og gik ind i Gaarden. En lille duknakket Bonde kom ud fra Stuehuset og hilste gemytligt paa dem.

— I maa hellere pille over i Laden, bitte Venner, til Luften er ren.

— Jamen Studene, Jes? sagde Thomas.

— La' I bare dem gaa og græsse. Det staar jo ikke skrevet paa dem, at det ikke er mine, hvis nogen ellers skulde blive nysgerrig.

Thomas og Driverne gik ind i Laden, mens en søvning Karl tog sig af Kruuses Hest.

— Jeg holder nu mest af at være i fri Luft, hvis „Lynet“ skulde slaa ned, Jes, sagde Kruuse.

— Saamænd endda, det kan ogsaa være klogt. Vi kan jo gaa ud og se paa Vejret sammen.

De drev sindigt ud gennem Porten og bagom Gaarden, hvor man kunde se langt ned ad Vejen. I det fjerne saas to Ryttere nærme sig.

— Det var ikke meget for tidligt, I kom i Ly.

Jes nikkede i Retning af Rytterne.

— Det har Du evig Ret i, Jes, og nu gaar jeg ogsaa i Hus. Det er ikke alle og enhver, man kan betro sig til paa Landevejen, og de to Fyre kunde blive urolige ved at se mig.

Kruuse lo og smuttede ind gennem en Stalddør, mens Jes gik ud mod Vejen for at tage Syn af de to Toldere, der kom ridende. De gjorde Holdt lidt nede paa Vejen og snakkede ivrigt sammen. Saa red den ene videre, og

den anden svingede ind ad Indkørslen til Jes Jessens Gaard.

— Godmorgen, Jes, nikkede Tolderen.

— Nej se, det er jo selve Johnsen. Godmorgen, Farlil. Du er langt hjemmefra til Morgen. Hva' laver Du paa de her Kanter?

— Kongens Ærinde.

— Naa, er det Kongen, der har sendt Dig i By . . . . Det er Smuglere, Du er ude efter, kan jeg næsten tænke, hva'? Og Du fik ingen?

Tolderen saa vist ned paa den lille Bondemand, der troskyldigt kiggede op paa ham.

— Ja, det kan vel ikke hjælpe at spørge Dig, om Du har set Fremmede i Nat,

— Spørg Du roligt væk, bitte Johnsen. Og jeg kan for Sanden sige, at det har jeg ikke.

— Næ, jeg kan næsten tænke det . . . . Men noget andet er . . . . kan jeg sove et Par Timer i Dit Hø. Det er ikke fri for, at jeg er lidt træt af den Tur.

Jes kløede sig lidt i Nakken.

— Jo..o..o.. saadan set kan Du godt det, hvis Du vil tage til Takke med Lejligheden. Men jeg siger Dig, at der er rigeligt med Tidsler i Høet i Aar.

— Det gaar nok.

Han steg af Hesten og trak ind i Gaarden, mens Jes grinende fulgte efter. Han tog Tolderens Hest og pegede paa Ladedøren.

— Ja, det er derovre . . . . Du kan vel selv komme til Rette, eller skal jeg gaa med og putte Dig?

Tolderen lo kun. Saa skraede han over Gaarden og forsvandt i Laden. Jes blev staaende og saa spændt mod Døren, som Tolderen var forsvundet igennem. Pludselig gav det et Drøn imod Døren, som om nogen tørnede mod

den, Bulder og Spektakel lød inde i Laden, og saa blev der stille igen. Et stort smørret Smil gled over Jes' Ansigt.

— Nu kan jeg vist godt trække af med Bæstet, mumlede han og trak Hesten i Stald. Da han lidt efter kom ud igen, dukkede Thomas ud fra Laden. Han børstede sig og pillede Straa af sit Tøj, og saa kiggede han lidt paa Jes, ingen af dem sagde noget, men de smilede lunt.

— Man bliver saa snusket af at rode i Halm, Jes, brummede Thomas og bragte sin Halskrave paa Plads.

— Jo, det kan være rimeligt nok det, Thomas.

De nikkede igen til hinanden, og Jes fløjtede stilfærdigt.

— Sig mig, Jes, Du havde engang en gammel Bornholmer, der ikke vilde gaa, kunde Du ikke laane mig den?

— Vil Du til at handle med Klokker, bitte Thomas? Men du kan for Resten godt faa den, til evig Arv og Eje endda.

— Ja, handle med den var nu ikke Meningen. Jeg havde tænkt at bruge den som Skænk og Gave til en god Ven, jeg har oppe i Foldingbro .... Han hedder Ravn .... ja, saamænd endda.

Han gned sig forslagent paa Næsen.

— Nej, se, kender du ogsaa Toldkontrolløren, ja, han samler jo paa saadan noget gammelt Kram.

— Forstaar sig, Jes, jeg sætter et nyt Værk i.

— Ved Du hva, Thomas, Du skal ikke blot have min Klok', jeg skal endda selv køre den op til Foldingbro. Jeg er spændt paa at se, hvordan den vil tage sig ud i Tolderens Stadsstue.

De kiggede bredt smilende paa hinanden. Saa fortsætter Jes med et lille Blink i Øjet:

— Skal jeg hilse fra Dig, Thomas?

— Det er nu ikke nødvendigt. Han bliver bare saa genert, naar han hører, hvem der har sendt ham den, og saa føler han sig forpligtet til at gøre Gengæld. Det vil jeg ikke ha'. Det er saamænd nok, at Du siger, at en Mand, Du ikke kender, bad Dig tage den med.

— Ja, det hitter jeg nok ud af. Men er Du nu ogsaa sikkert paa, at det ny Værk kan gaa, Thomas?

— Gaa og gaa . . . s l a a kan det i hvert Fald.

Jes' Smil blev til Latter. Thomas nøjedes med en Blinken med Øjnene. Saa kaldte han paa et Par Karle i Laden, og sammen med dem og Jes gik de over i Stuehuset. Lidt efter kom de slæbende med en næsten usandsynlig stor Bornholmer. Det er næsten en hel Dragkiste, stønnede den ene af Karlene. Ja, den er dejlig rummelig, svarede Jes. Saa forsvandt Thomas og hans Hjælpere i Laden, mens Jes blev udenfor. Da Thomas kort efter igen kom ud, kiggede han undersøgende op mod Himlen og bemærkede, at nu var Uvejret vist drevet over igen, hvad Jes med et stille Nik indrømmede.

— Ja, saa kan jeg vist godt hente Niels frem ogsaa, han sidder og faar Davre inde hos vor Mor.

En halv Time efter drog Studeflokken atter videre paa sin Vej mod Syd, mens Jes fra sin Gaardsport saa efter dem.

Senere paa Dagen rullede Jes op foran Toldkontrol- len i Foldingbro. Bag i Vognen havde han Bornholmer- uhret. Et Par Toldkarle kom ud og saa interesseret paa ham og hans Last. Jes nikkede venligt til dem.

— Det er ikke Toldkram, saa I kan godt komme nær- mere og hjælpe mig den der af Vognen. Den skal ikke videre, altsaa. Den er til Kontrolløren, hvis han da ellers er hjemme.

Jo, det var han, forsikrede Tolderne, mens de hjalp

Jes med at faa Bornholmeren ned og stillet paa Højkant. Tolderne saa ikke saa lidt nysgerrige fra Jes til Uhyret. Kønt var det ikke, men altsaa stort. Det syntes Toldkontrollør Ravn ogsaa, da han var blevet hidkaldt for at se Vidunderet.

— Hva' er det for et Skrummel.

Jes tog med skyldig Ærbødighed Huen af.

— Jo, det er da saadan at se et Uhr, og der skal være et sjældent Spilleværk i den. Det sagde da han, der bad mig køre den herop til Kontrolløren.

— Hva' for en han?

— Ja, det fik jeg nu ikke saa nøje Rede paa. Men det var vist saadan en Slags Handelsmand, en pæn Mand at se paa. Han kiggede ind i Morges for at se, om jeg havde gammelt Sølv at sælge, og da han saa hørte, at jeg skulde den her Vej, saa bad han mig tage den der med.

Toldkontrolløren skævede til Bornholmeren og brummede noget.

— Og han mente for Resten, at Kontrolløren nok gav mig en Marks Penge for Ulejligheden.

Toldkontrolløren brummede igen.

— Naa, ikke. Ja det kan jo saa vente, til Kontrolløren har set nærmere paa Tingesten. Jeg gør gerne en Tjeneste helt gratis.

Jes satte sig igen til Vogns, sagde Hyp og kørte sindigt af Gaarde, efterladende Tolderne forbløffede tilbage. Pludseligt opdagede den ene af dem, at Uhret ikke havde nogen Skive. Bag Glasset hang der en Klud eller saadan noget. Nysgerrigt lukkede han Glasset op og tog Kluden til Side. Bagved kom Johnsens Ansigt til Syne. Det var ildrødt, Øjnene rullede, men han sagde ikke noget, for i Munden havde han sit Halsklæde med en mægtig Knude paa. Tolderen fo'r forfærdet tilbage, men Kontrolløren

sprang til og rev Kluden ned. Rasende stirrede han sin fangne Undergivne i Ansigtet.

Hva' Dælen er det? brølede han.

— Hva' Dælen er det? brølede han. Men Johnsen var afskaaret fra at give Svar. Ravn vendte sig med en arrig Snerren til de andre Toldkarle.

— Se at faa ham pakket ud, og det lidt villigt.

Og saa blev Johnsen „pakket ud“. De lempede ham ud af Kassen og løste Rebene, der var surret om Arme og Ben. Johnsen sagde i første Omgang ikke noget. Han pustede og gned sine Haandlede, mens han skævede til sin rasende Chef, der næsten dansede omkring ham. Saa eksploderede Kontrolløren i en Strøm af tjenstlige Eder og Forbandelser.

— Hvad i Alverden laver Du i Uhret, din himmelraabende Idiot?

— Hvad jeg laver ....? Tja .... de sidste Par Timer har jeg egentlig ikke lavet andet end at vente paa Afløsning.

Han hummede sig lidt for ikke at komme ind i den vrede Kontrollørs Bane.

— Jamen, hvordan kom du deri? Du krøb vel ikke selv i Uhret?

— Næ, det gjorde jeg jo da egentlig ikke, men hvem der hjalp mig deri, kan jeg ikke saa lige sige .... Der var jo de Stude ....

— Studene, ja, fandt Du dem .... fik Du dem, Patentklaptorsk? Staa ikke der og glo. Kan Du ikke svare?

— Jo, godt nok, saadan paa en Maade fandt jeg dem vel, Smuglerne fandt jeg i hvert Fald, men .... jeg fik dem altsaa ikke. Det ser jo for Resten mest ud efter, at det var dem, der fik mig.

Murskeen i Folkesagens Tjeneste.

Sidste Gang, Sprogforeningens Almanak omtalte Forsamlingshusene i Landsdelen, var Aargangen 1937. Siden da er ikke mindre end 20 Forsamlingshuse blevet rejst. Ved Siden af Forsamlingshusene er der rejst en Række Gymnastiksale ved vore Skoler, af hvilke ikke saa faa vil faa stor Betydning i det folkelige Arbejde. Af Pladshensyn maa Almanakken i Aar indskrænke sig til Forsamlingshusene.

Ved at gennemgaa de Indberetninger, som det har været nødvendigt at indhente, ses det tydeligt, at alle disse nye Huse er rejst for at imødekomme en folkelig Trang. Enkelte Steder har der været Forsamlingshuse før, men de var enten blevet for smaa eller ikke tidssvarende. De fleste af Husene er nye, og det kan ogsaa godt siges, at de er velindrettede til det Arbejde, som skal øves i dem. Et Kendetegn for dem alle er, at der er taget fat med godt Mod og i fuld Fortrøstning om, at Arbejdet i Huset vil lykkes.

Ikke saa faa Forsamlingshuse er indenfor det samme Tidsrum blevet moderniserede, d. v. s. at Sceneforholdene, Garderobe og W. C. er blevet ordnede. At nævne alle disse Forsamlingshuse, der er blevet moderniserede, vil ikke være nødvendigt, da enhver paa Egnen vil vide god Besked med dette.

Et Lyspunkt er, at de allerfleste af vore Forsamlingshuse har faaet deres økonomiske Forhold i Orden, saa at

der ogsaa paa dette Omraade er sket en Ændring til det bedre. Derimod er der endnu en Del, der skal ordnes, særlig Spørgsmaalet om Stole contra Bænke. Dette Spørgsmaal kommer ingen Bestyrelse udenom, da det ikke er tidssvarende med Bænke mere. Jeg har nævnt det mange Gange og skrevet det forskellige Steder, at vor Tid paa dette Omraade kræver langt mere end for en Menneskealder siden. Det kan da ogsaa meddeles, at ikke saa faa Forsamlingshuse har begyndt at anskaffe Stole.

Et andet Punkt er Udsmykningen. Det er ikke altid, at der her handles rigtigt. Det gælder ikke om at have saa mange Billeder som vel muligt, men om at have gode Billeder. Imod dette syndes der svarligen de fleste Steder. Her er der et Punkt, hvor der er god Grund til at sætte ind, da gode Billeder har en opdragende Betydning. Det kan ikke siges ofte nok, at vore Forsamlingshuse ikke alene skal være et Mødested, de skal ogsaa være et Sted, hvor der er Hygge, da der derved skabes Velvære og dermed øges Sammenkomsternes Værdi .

Med disse indledende Ord skal jeg gaa over til at give en ganske kort Omtale af de 20 nye Forsamlingshuse.

Forsamlingshuset i Stepping.

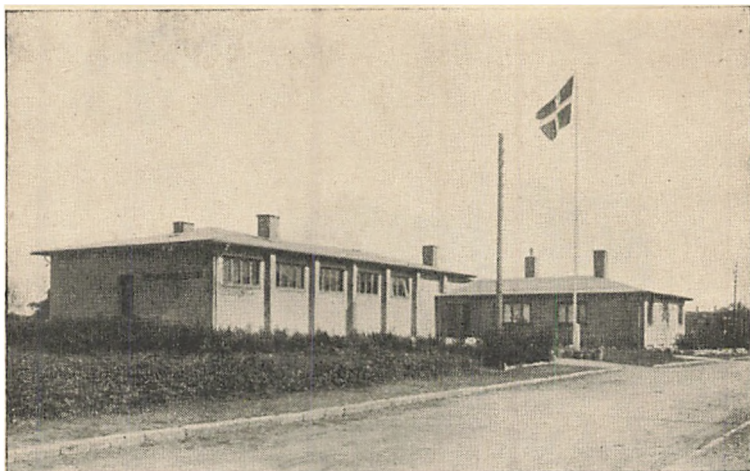
Mærkeligt nok havde Stepping intet Forsamlingshus før 1914. Det er først saa sent som i 1934, at der for Alvor tages fat paa Løsningen af denne Opgave. Men da var Opgaven ogsaa blevet til en Nødvendighed, da det var en Betingelse for en sund Udvikling af Foreningslivet, der ellers vilde være sygnet hen. Tegningen til Forsamlingshuset er udført af Konstruktor Christian Thygesen, Stepping. Salen har Siddepladser til 350 Personer, og i den lille Sal kan der være 50. Der er Scene og

Garderobe samt Centralvarme, men derimod findes der ingen Stole. Forsamlingshuset har med de rummelige og smukke Lokaler skabt et stærkt Liv i Sognet, og selve Bygningen er saa at sige et Centrum i Bybilledet. Den 11. Oktober 1935 indviedes Forsamlingshuset med fhv. Minister H. P. Hanssen og Pastor Quistgaard som Talere.

Forsamlingshuset i Augustenborg.

De danske Foreninger i Augustenborg havde efter 1920 vokset sig saa stærke, at det var en Nødvendighed at faa skabt tidssvarende Rammer for dem. I den Anledning henvendte en Repræsentation fra Augustenborg sig til de nationale Foreninger om Hjælp. Svaret fra Foreningerne gik ud paa, at de var villige til at hjælpe, hvis Ketting Sogn blev draget med ind i Arbejdet. Det var Augustenborgerne meget villige til. Arkitekt Holger Mundt, Sønderborg, har leveret Tegningerne. Den store Sal kan rumme ca. 350 Personer og den lille Sal ca. 100. Der er Scene, men desværre er den ikke hævet tilstrækkeligt op over Salen. Der er Centralvarme og Stole over det hele. Den 15. Juni 1936 kunde Forsamlingshuset indvies. Hovedtalerne var

Landstingsmand H. Jepsen Christensen, Redaktør Frede Nielsen, Husmand Chr. Nielsen og Husmand Chr. Becker.

Forsamlingshuset i Krusaa.

Den 8. Maj 1934 afholdtes det første Møde om Opførelsen af et Forsamlingshus i Krusaa. Der var mange forskellige Projekter fremme, der blev nøje overvejet, men Resultatet af Overvejelserne blev, at den gamle Mejeribygning ved Vandmøllen blev omdannet til Forsamlingshus. Arkitekt Jep Fink, Aabenraa, gav Tegningen og ledede Ombygningen. I Salen er der Plads til 300 Personer, og i den lille Sal, der kan benyttes til Scene, er der Plads til ca. 70. Der er Centralvarme og Stole nok til de almindelige Møder. Ved Indvielsen den 13. September 1939 talte Direktør Niels Frederiksen fra Statens Jordlovsudvalg, der havde været den egentlige Ophavsmand til Planen om det gamle Mejeri som Forsamlingshus, og Bibliotekar Jakob Petersen.

Forsamlingshuset i Bolderslev.

I 1910 købte tre Mænd i Bjolderup Sogn det i Bolderslev beliggende Missionshus og overlod det til Ungdommens Brug. Dette Forsamlingshus var paa mange Maader velegnet, men alt som Tiden gik blev det for lille og svarede heller ikke til de Fordringer, som Nutiden stiller. Det var forstaaeligt, at Befolkningen længtes efter større og lysere Lokaler. I 1935 blev der taget fat paa Aktietegning, og i 1936 kunde der bygges.

Arkitekt Gottschalck, Bolderslev, har leveret Tegningen. Der er en stor Sal med Plads til henved 400 Personer og en lille Sal med Plads til 50 og desuden en Scene. Der er Centralvarme, et Sløjdlokale med 14 Høvlebænke, og en Hestestald. Forsamlingshuset ligger ved en Idrætsplads. Der savnes kun Stole, da alle Udenomsbekvemmeligheder ellers er i god Orden. Ved Indvielsen den 22. November 1936 talte: Landstingsmand H. Jepsen Christensen, Bibliotekar Jakob Petersen, Redaktør Frede Nielsen, Direktør M. Hammerich og Redaktør Ernst Christiansen.

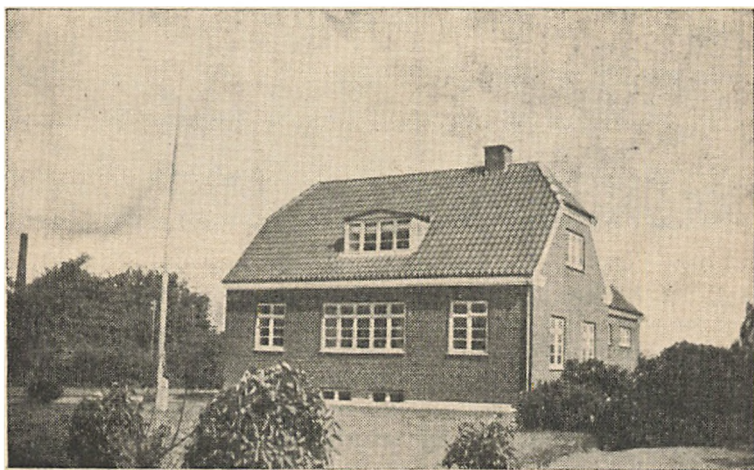
Forsamlingshuset i Bedsted.

I Aarene lige efter 1920 blev Beboerne i Øster Terp enige om at bygge en lille Sal ved Skolen. Som Aarene gik, viste det sig, at Salen var alt for lille og slet ikke tidssvarende. Gang paa Gang blev der talt om at faa et Forsamlingshus for hele Sognet, men det blev ikke til noget paa Grund af Økonomien. I 1936 tog »Det kongelige københavnske Skydeselskab« sig af Sagen, og i 1937 lod ovennævnte Selskab Huset bygge og overlod det som Gave til Bedsted Sogn paa den Betingelse, at der ikke maatte indføres Prioriteter paa Huset. Huset er tegnet af Arkitekt Moesgaard, Gram, og blev indviet den 27. Juli 1937

med Folketingsmand, Forpagter J. Ulrich, Landstingsmand H. Jepsen Christensen og Bibliotekar Jakob Petersen som Hovedtalere. I den store Sal er der Plads til 250, og i den lille Sal, der kan benyttes som Scene, er der Plads til 50. Der er Centralvarme, Garderobe, men Bænke i Stedet for Stole. I Forhallen er indmuret en Tavle med Indskriften: »Brødre i Det kongelige københavnske Skydeselskab og Danske Broderskab lod i 1937 dette Forsamlingshus opføre som Værn for Danskheden i Sønderjylland«. Nævnes skal ogsaa, at Fadderskabet i Viborg har ydet et betydelig Tilskud til Inventar.

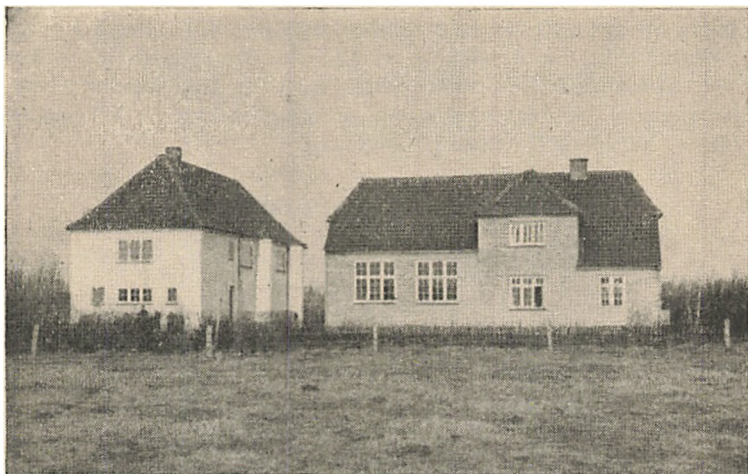
Forsamlingshuset i Ellum.

Sjælen i Arbejdet for et Forsamlingshus i Ellum var ved siden af Befolkningen afdøde Direktør M. Hammerich, Tønder. Der var flere Planer fremme, inden den fornuftige Beslutning blev taget at bygge et helt nyt Forsamlingshus. Tegningen til Huset udarbejdedes af Bygmester Joh. Johannsen, Ellum. Den store Sal har ca. 150 Siddepladser og den lille 50. Den lille Sal kan bruges til Scene. Der er ingen Centralvarme, og der er ingen Stole i den store Sal, medens der er nok til den lille. Ved Indvielsen den 9. Oktober 1937 talte Landstingsmand H.

Jefsen Christensen, Skolebestyrer Jørgensen, Maribo, som Repræsentant for Fadderskabet, og Direktør M. Hammerich.

Silkeborgsalen i Ellehus.

Ved Siden af den danske Skole i Ellehus rejstes i 1937 en Sal, der fik Navnet »Silkeborgsalen«, da Opførelsen af denne Sal for største Delen skyldes »Fadderskabsforeningen for Silkeborg og Omegn«. Tegningen er leveret af Arkitekt Frederik Appel, Taastrup. Salen kan rumme ca. 150 Mennesker; der er ingen lille Sal, men derimod Scene og Centralvarme. Salen er forsynet med Stole. Ved Indvielsen den 27. Oktober 1937 talte Seminarieforsøger Morten Brødsdorff og Landstingsmand H. Jefsen Christensen.

Broager Sogns Forsamlingshus.

Gennem mange Aar har der været Tale om et Forsamlingshus i Broager, men derved blev det ogsaa, indtil en Kreds af Mænd den 10. September 1937 traadte sammen og stiftede »Andelselskabet Broager Sogns Forsamlingshus«. Faa Dage efter købtes Centralhotellet, der alt inden den Tid havde været det egentlige Mødested for Sognets Danske. 1. April 1938 fandt

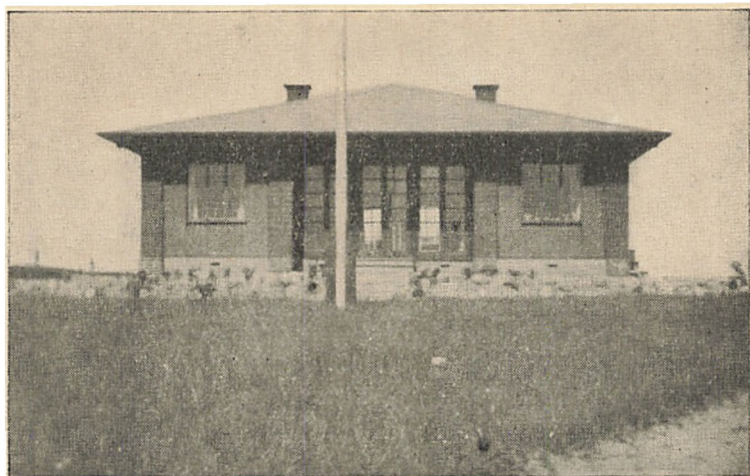

Overtagelsen af Hotellet Sted, og der foretoges saa en hel Del Ombygninger, saa at der blev indrettet Køkken, Garderobe, W. C. m. m. Dertil kom en ny Indgang til Salen. Disse Ombygninger foretoges efter en Tegning af Arkitekt A. Dall, Sønderborg. Salen tjener som Teatersal, og der er i saa Tilfælde Plads til ca. 400 Mennesker. Den lille Sal staar ikke i Forbindelse med den store Sal, og i den er der Plads til ca. 100. I Salen findes Stole nok til almindelige Møder. Broager Sogns Forsamlingshus danner en Undtagelse fra de fleste Forsamlingshuse, idet der aldrig har fundt nogen officiel Indvielse Sted.

Det danske Forsamlingshus i Broderup.

I en Aarrække var der Planer fremme om et Forsamlingshus i den Del af Tinglev Sogn, der ligger omkring Bajstrup Station. Der blev afholdt en Række Møder, men det var umuligt at opnaa Enighed om Husets Beliggenhed, saa det hele endte i ingenting. Paa Initiativ af nogle enkelte Mænd rejstes i 1939 »Det danske Hus«, men der var langt fra Enighed om Sagen, og er det forøvrigt ikke endnu. Det er det kedelige ved Sagen. Selve Huset er ikke særlig velegnet til Formaalet, men det er der, og det gør den Gerning, der skal gøres, selv om det sker under Protest fra en Del af Befolkningens Side. Arkitekt Gott-

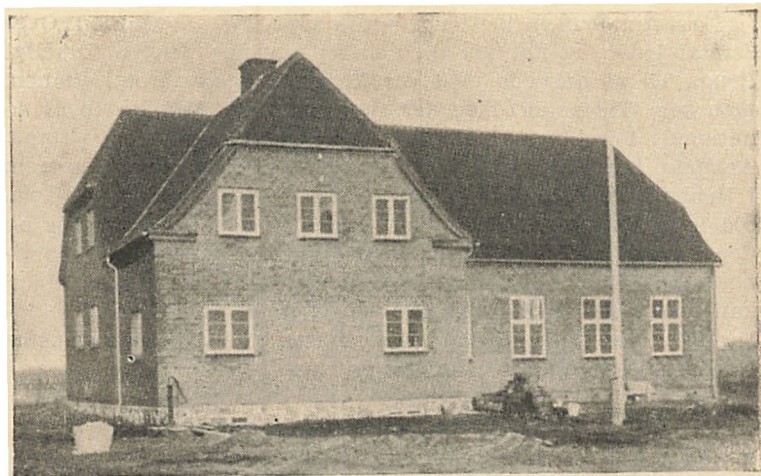

schalck, Bolderslev, har leveret Tegninger. I Salen er der Plads til ca. 100 Personer, og i en lille Sal i Tilknytning til den store er der Plads til ca. 25. Der er ingen Scene, og Huset kan vanskeligt benyttes til Gymnastik. Det blev indviet den 20. August 1939. Hovedtalere var Landstingsmand Alfred Christensen, Møller Hougaard og Gaardejer N. J. Gotthardsen.

Forsamlingshuset i Langtved.

Den 16. December 1892 blev det første Forsamlingshus i Sønderjylland indviet og kaldtes Skrave—Skodborg Forsamlingshus. I 1906 byggede Skodborg sit eget Hus, og nu kaldtes det Skrave Forsamlingshus. I 1923 fik Københoved eget Hus, og nu blev det gamle Forsamlingshus kaldt Langtved Forsamlingshus. I 1940, d. 20. November, brændte det gamle Forsamlingshus efter at have gjort Tjeneste i 48 Aar. Det gamle Forsamlingshus var ingen arkitektonisk Skønhed, det lignede med Kampestenmurene nærmest en gammel Lade; men det kan ikke nægtes, at der indenfor dets Vægge havde hersket et Liv, som det var ønskeligt, at alle vore Forsamlingshuse havde.

Ved Branden blev der Lejlighed til at faa et nyt og større Forsamlingshus i Langtved. Tegningen blev udarbejdet af Arkitekt L. P. Aakjær i Rødding. Den store Sal kan rumme 250

Personer og den lille Sal 75. Den lille Sal er ligeledes Scene. Der er Centralvarme, men ingen Stole. Indvielsen fandt Sted den 16. December 1941 med Bibliotekar Jakob Petersen og Pastor Bundgaard som Talere.

Forsamlingshuset i O. Jerstal.

Da Amtsbanken blev nedlagt stod Amtsbanegaarden Over Jerstal ledig, og det laa da nær at anvende den til folkeligt Brug. Til at begynde med var kun faa interesseret i Planen, men som Tiden gik, blev der flere og flere. Ved Hjælp af de nationale Foreninger lykkedes det at faa Foretagendet i Gang. Arkitekt Jep Fink, Aabenraa, gav en Tegning til Ombygningen, i Henhold til hvilken der tilbyggedes en Sal med Plads til ca. 300 Personer. Den lille Sal har Plads til 50. Der er Scene og Centralvarmeanlæg. Selvom det endnu er Bænkene, der dominerer, saa er der dog gjort et godt Tilløb til, at de med Tiden kan forsvinde for Stolene. Indvielsen fandt Sted den 26. Oktober 1941 med Landstingsmand H. Jepsen Christensen og Pastor N. P. Nielsen som Hovedtalere.

Forsamlingshuset paa Aarø.

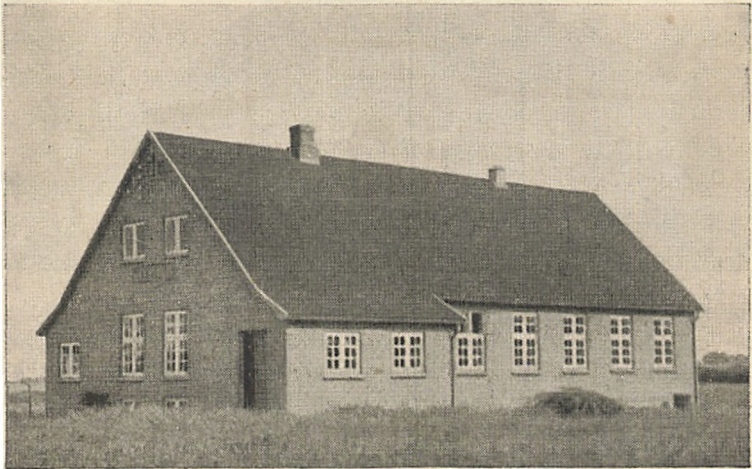

»Aarøhus« er blevet en Kendsgerning, fordi den danske Befolkning paa Aarø følte Trang til et Sted, hvor de kunde samles for at dyrke dansk Tale, Sang og Idræt, skriver Formanden i et Brev. Dette er rigtigt, men det rejstes ogsaa som et Svar paa den tyske Privatskole, der blev rejst paa Aarø. Tegningen til »Aarøhus« er tegnet af Arkitekt H. Dahl, Aarø-

sund. Den store Sal har Plads til 150 Personer og den lille Sal til 40. Der er ingen Scene og ingen Centralvarme. Der er baade Stole og Bænke. Huset blev indviet den 28. December 1941 med Advokat Joh. Andersen og Direktør Callø som Talere.

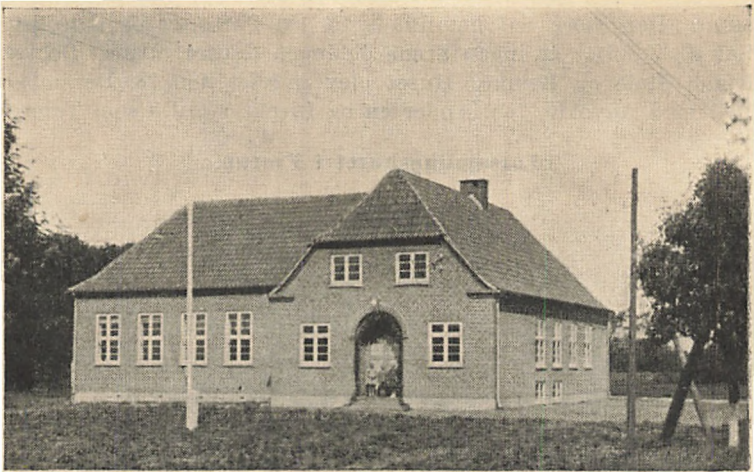
Forsamlingshuset i Frørup.

Frørup hørte før 1920 til et af de vanskelige Sogne i Haderslev Amt, men Billedet ændredes hurtigt efter 1920. Der skulde dog gaa en Aarrække, inden der blev taget fat paa Forsamlingshusbyggeri, men da der saa blev taget fat, kom der ogsaa Gang i Tingene. Huset er tegnet af Arkitekt Stoltenborg og H. Knudsen i Christiansfeld. I Salen er der Plads til 200 Mennesker, der er Scene og gode Udenomsbekvemmeligheder. Det blev indviet den 12. Maj 1942. Hovedtalere var Direktør P. A. Callø, Seminarielærer Christensen og Amtslandinspektør Lindhardt.

Sølsted Forsamlingshus.

»Selskabelig- og Udenomsforening« i Sølsted ombyggede i 1923 Rejsestalden ved Sølsted Kro til Forsamlingshus. Alt som Arbejdet gik fremad, var de primitive Forhold, der fandtes i dette Forsamlingshus, ikke tilstrækkelige. I Maj 1942 fandt der

en Omordning af Ejendomsforholdene Sted. Kroen blev solgt, og et Aktieselskab overtog det gamle Forsamlingshus, der blev nedbrudt, og fik overladt en passende Byggegrund. Arkitekt N. Andersen, Tønder, udarbejdede en Tegning til det nye Hus. Den store Sal rummer 200 Personer og den lille Sal 50. Der er Scene og Centralvarme med Brusebad. Der er kun Bænke til Raadighed. Den 6. Juni 1942 indviedes det nye Forsamlingshus med Landstingsmand H. Jepsen Christensen og Pastor N. P. Nielsen, Højer, som Hovedtalere.

Faarhus Forsamlingshus.

I 1929 indviedes en Toldbarak ved Faarhus Station til Forsamlingshus. Det var beskedne Forhold, selv om der var Husrum nok. Barakken forfaldt mere og mere, saa hvis den skulde bruges, maatte der foretages en Hovedreparation. I Befolkningen var der Enighed om, at det vilde være langt bedre at bygge et nyt Forsamlingshus for at skabe gode Rammer om det Arbejde, der var saa udmærket i Gang. Med stor Energi blev der taget fat paa Arbejdet, og i 1942 var den økonomiske Side af Sagen i Orden. Huset er tegnet af Arkitekt O. Haukohl, Padborg. Den store Sal kan rumme 250 Personer, og den lille Sal, der tillige er Scene, kan rumme 50. Der er Centralvarme og Stolene har For-

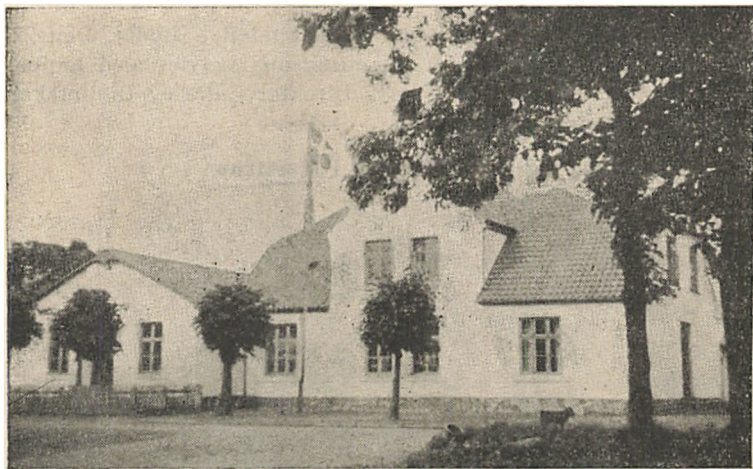
rangen, saa der er nok af dem til almindelige Møder. Den 25. Oktober 1942 blev det nye Forsamlingshus indviet med Landstingsmand H. Jepsen Christensen, Direktør Callø og Bibliotekar Jakob Petersen som Talere.

Forsamlingshuset i Marstrup.

Den saakaldte »Smaabane« med det mere fornemme officielle Navn »Amtsbanen« var ikke nogen særlig god Forretning, særlig ikke i Haderslev Amt. Ved Nedlæggelsen af Banen Haderslev—O. Jerstal blev Stationsbygningen i Marstrup udbudt til Salg. Befolkningen fandt det rimeligt, at Stationskroen blev ændret til Forsamlingshus, saa at den kom til at tjene et folkeligt Arbejde i Landsbyen. Den 8. September 1939 stiftedes et Andelsselskab, og den 1. Oktober samme Aar købtes Stationsbygningen. Arkitekt Thorbøll, Haderslev, foretog de nødvendige Ombygninger, saa at der i den store Sal er Plads til 170 og i den lille Sal til ca. 70 Personer. Der er ingen Scene. Forsamlingshuset blev indviet den 1. December 1942 med Redaktør Nielsen, Haderslev, som Taler.

Forsamlingshuset i Rise.

I en Aarrække havde en Privatmand drevet den gamle Kirkekro som Forsamlingshus under Navn af »Risehus«. Denne uegennyttige Handling var i høj Grad blevet paaskønnet i Sognet. Paa Grund af Sygdom vilde Manden afhænde Huset og Befolkningen var nu klar over, at Tiden var inde til at faa »Risehus« over i Befolkningens Haand. Efter at der var fore-

taget en Del Ændringer, kunde »Rischus« indvies den 6. December 1942. I Salen er der Plads til 150 Personer, og den lille Sal kan rumme 60. Der er Scene, men ingen Centralvarme. Endnu dominerer Bænkene, men de er i høj Grad ved at blive fortrængt af Stolene. Ved Indvielsen talte Bibliotekar Jakob Petersen og Gdr. Hans Andersen, Kongsbjerg.

Forsamlingshuset i Kliplev.

Allerede før 1914 var der Tale om et Forsamlingshus i Kliplev. Naar det ikke blev til noget, saa skyldtes det, at en af Kromændene sittede Salen til Raadighed for danske Møder. I Aarene efter 1920 kom enkelte Gange Ønsker frem om at faa et Forsamlingshus. Særligt stærkt kom det frem, efter at Bjernstrup i den vestlige Del af Sognet, havde faaet eget Hus. I Foraaet 1942 var Jernbanehotellet til Salg, og der kom nu paany Liv i Tanken om et Forsamlingshus. Nu blev det heldigvis ikke ved Tanken alene, der blev skredet til Handling. Hotellet blev købt, og Arkitekt Jep Fink, Aabenraa, gav en Tegning til Ombygningen, saa at det hele kunde blive saa godt indrettet som vei muligt. Den store Sal kan rumme ca. 400 Personer, og den lille Sal, der tillige er Scene, kan rumme 70. Der er ingen

Centralvarme, men derimod Stole over det hele. Den 17. Januar 1943 blev Huset indviet med Landstingsmand H. Jepsen Christensen, Direktør Callø og Bibliotekar Jakob Petersen som Talere.

Forsamlingshuset i Tønder.

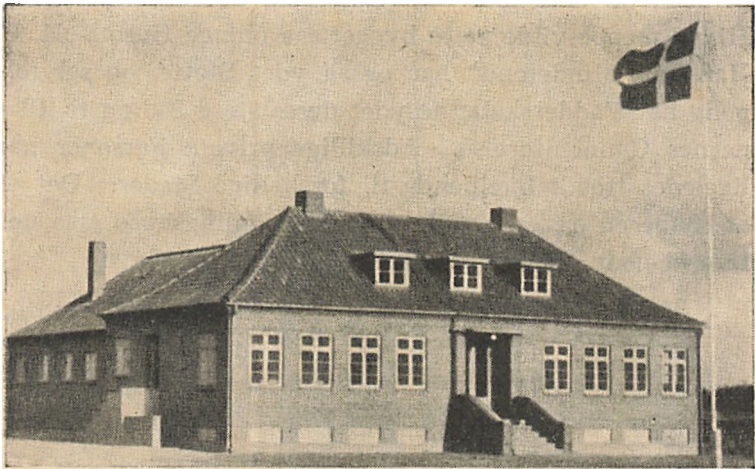
Det gamle »Tønderhus«, der blev indviet den 27. November 1920 havde saa at sige helt fra Begyndelsen været alt for lille. Dertil kom at det var et stort Savn, at der ikke fandtes en ordentlig Teatersal med en tidssvarende Scene i Tønder. I 1936 nedsattes der et Udvalg, der skulde søge at løse saavel Forsamlingshus- som Teatersalsspørgsmaalet. Der var en hel Del forskellige Projekter fremme, der heldigvis endte med det helt rigtige: at bygge det hele op fra nyt. Det nye »Tønderhus« er tegnet af Professor Gottlob, og Huset omfatter:

- 1) Den store Sal. 240 m² med Plads til ca. 470, naar Balkonen tages med.
- 2) Den lille Sal. 100 m² med Plads til 150 Personer. Den lille Sal kan tages med ind i den store Sal.
- 3) En stor, velindrettet Scene.
- 4) To Lokaler til mindre Møder.
- 5) Restauration.

- 6) 12 Hotelværelser.
- 7) Vandrehal med tilhørende Garderobe.
- 8) Et stort velindrettet Køkken.

Der er Garaganlæg og et større Haveanlæg foran Bygningen. At der er Centralvarme, Stole m. m., turde være indlysende. Det kan med Rette siges, at har Tønder været Stedbarn, hvad Forsamlingshuse angaar, i mange Aar, saa er Byen nu paa dette Omraade blevet den førende. Indvielsen fandt Sted den 13. Februar 1943 med Amtmand, Lensgreve O. D. Schack, Bankdirektør, Borgmester J. Paulsen og Bankdirektør J. H. Andersen som Talere.

Forsamlingshuset paa Kegnæs.

Efter Aarhundredskiftet var det ofte paa Tale at faa bygget et Forsamlingshus paa Kegnæs. Gang paa Gang dukkede Tanken frem, men det blev ved Tanken. Efter 1920 blev der fuldstnædig Ro om Sagen. Beboerne paa Kegnæs følte sig trygge, men Folketingsvalgene i 1935 og 39 belærte Befolkningen om noget andet. Befolkningen fik at føle, at sandan lade fem og syv være lige, aar det drejer sig om det folkelige, ikke gaar an. Efter en Del forberedende Møder i 1941, blev der taget fat paa Byggearbejdet i Foraaret 1942. Arkitekt Jep Fink, Aabenraa,

leverede Tegningen. Den store Sal har Siddeplads til over 200 og den lille Sal har 40 Siddpladser. Der er Scene, Centralvarme, Garderobe, Stole m. m. Der er Brusebad og ved Siden af Huset bliver der anlagt en stor Idrætsplads. Den 17. Juli 1943 kunde Huset indvies, ved hvilken Lejlighed Landstingsmand H. Jepsen Christensen og Bibliotekar Jakob Petersen talte.

Dette er en kort og skematisk Gennemgang af de 20 nye Forsamlingshuse, der er bygget i Landsdelen i de sidste 7 Aar. Tilføjes skal kun, at de alle har faaet Hjælp gennem de nationale Foreninger, og at der uden denne Hjælp næppe vilde være bygget saa mange Huse. „H. P. Hanssens Mindefond“ har ogsaa ydet Støtte, og selvfølgelig har Fadderskaberne ydet deres store Bidrag til Planernes Gennemførelse. Adskillige private Personer har ligeledes traadt hjælpende til forskellige Steder. Det er at haabe og ønske, at alle disse Forsamlingshuse maa udføre et godt Arbejde til dansk Folkeligheds Gavn.

Jakob Petersen.

En Morder flygter fra Arresten i Aabenraa

Billeder af Justits- og Fængselsforhold
for henimod 300 Aar siden.

Af Emil Ruge

Jens Knudsen var en forhærdet Vaneforbryder. Han havde i mange Aar hovedsagelig ernæret sig ved Tyveri rundt om i Sønderjylland og var forlængst moden til Galgen. Maaske havde han alligevel kunnet undgaa denne forsmædelige Død, men hans hidsige Sind kendte ikke til Hæmninger, og det kom til at afgøre hans Skæbne.

Gamle Retsdokumenter beretter om Jens Knudsens Tragedie, og de giver os tillige et interessant Billede af Forhold og Tilstande vedrørende Retsvæsenet i Aabenraa for henimod 300 Aar siden.

Jens Knudsen traf Søndag den 25. Juli 1669 Terkel Hansen fra Brunde paa Gaden i Aabenraa. Af en eller anden ukendt Grund saa Jens Knudsen sig vred paa Terkel Hansen. Sammenstødet endte med, at Jens Knudsen i Hidsighed trak sin Kniv og stødte Terkel Hansen ned. Ugerningen skete hen paa Eftermiddagen, og Morderen blev straks overmandet af Folk i Gaden. Man fik alarmeret Byens gamle, veltjente Vægter Andreas og hans yngre Kollega Vægter Erik.

Nyheden om det morderiske Overfald bredte sig som Ild i Straa i den lille By, og et anseligt Følge af nysgerige fulgte de to Vægtere, da de med Morderen mellem sig førte ham til Raadhuset. Tidens Retsvæsen besværedes ikke af blødsøden Sentimentalitet. Man fulgte den gamle, jernhaarde Lov: Øje for Øje og Tand for Tand. Det vidste Jens Knudsen, og der strøg en kold Rædsel gen-

nem ham, da han udenfor Raadhuset fik Øje paa Byens Kag, Symbolet paa den straffende Retfærdighed, inden Vægterne puffede ham ind ad Døren til Raadhuset. Da han lidt senere blev laaset ind i sin Celle i Raadhuskælderen, gik det op for ham, at han havde forbrudt sit Liv.

Terkel Hansen døde tidlig Tirsdag Morgen. Jens Knudsens Kniv havde ramt ham i Nærheden af Hjertet. Byens Borgmester C a r s t e n H a g e n s e n vilde imidlertid ikke straks udlevere Liget til Enken, hvilket medførte at Amtmand H e n r i k v. B r o c k d o r f f paa hendes Vegne klagede til Hertugen paa Gottorp. Det hjalp. Den 2. August udstedte Hertugen en Ordre til Borgmesteren om at udlevere Liget til Terkel Hansens Enke, ligesom han gav Myndighederne i Aabenraa Paabud om at straffe Morderen efter Loven og statuere et Eksempel, andre til Skræk og Advarsel.

Jens Knudsen blev sat under streng Bevogtning. Man var klar over, at en Mand som han vilde benytte den første den bedste Lejlighed til at flygte. Man nøjedes derfor ikke med at dreje Nøglen om i Laasen til Cellen. Nej, han blev bevogtet baade Dag og Nat. Om Dagen holdt Vægterne Andreas og Erik skiftevis Øje med Cellen, og hver Nat maatte fire Borgere møde og overtage Bevogtningen fra Kl. 8 om Aftenen til Kl. 4 om Morgenen, hvorefter Vægterne afløste dem.

Denne Vagtjeneste var en Pligt, der gik paa Omgang blandt Borgerne — Kvinderne maatte ogsaa tage deres Tørn — men naturligvis var ingen begejstret for disse Nattevagter, og de, der havde Raad til det, betalte andre for at overtage deres Vagt. Trods dette Bevogtningsapparat lykkedes det alligevel Jens Knudsen at flygte. En Morgen var Cellen tom og Morderen borte.

Jens Knudsens Flugt vakte det største Røre i Aaben-

raa, og medens Jagten efter Morderen satte ind, indledes en omfattende Undersøgelse for at faa opklaret, hvorledes Flugten kunde være iværksat, og hvor Ansvarret skulde lægges. Amtsskriver Caspar von Saldern, den senere Borgmester, sendte Hertugen en udførlig Beretning om de Omstændigheder, der knyttede sig til Flugten. Dette Dokument giver os et interessant Billede af Justits- og Fængselsforholdene i Aabenraa paa hin Tid.

De fire Personer, der havde Vagt ved Cellen den paa-gældende Nat, var Klejnsmed Hans Jørgensen Troll, hvis Kone først paa Aftenen havde holdt sin Mand med Selskab i Fængslet, den 20-aarige Skomagerlærling Christen Lassen, der havde Vagten for sin Broder Espen Lassen, Marie Smit, som holdt Vagt efter Tur, og Knud Sørensen, der var betalt Stedfortræder for Carsten Holladt.

Det maa have været saa som saa med Fængselsreglementet, thi Kl. fire om Morgenen, tidligere end sædvanligt, havde den samlede Vagt uden videre forladt Fængslet. Inden de gik, havde Troll raabt ind til Jens Knudsen, at nu gik de hjem. Troll undersøgte Laasen til Celledøren og fandt den i bedste Orden, og saa forsvandt Vagtmandskabet, idet de raabte God Morgen ind til Morderen. Paa dette Tidspunkt var Fangen i Cellen. Vagten havde nemlig hørt ham sige: I Morgen faar jeg min Dom. Ingen af Vægterne var endnu mødt til Afløsning.

Da Troll kom hjem, blev hans Kone betænkelig ved at høre, at Vagten var gaaet, inden Vægterne var kommet til Stede, og hun fik sin Mand til at vende tilbage til Raadhuset. Bevæbnet med sin Økse tog han afsted igen. Ved Siden af Raadhuset boede Elsebe Taysen. Hun var ude paa Gaden, da Troll kom igen. I største

Troll raabte ind til Jens Knudsen, at nu gik de hjem.

Ophidselse fortalte hun ham, at Morderen for et Øjeblik siden var passeret gennem Gaarden til hendes Hus.

Borgmester Hagensen og de nærmestboende af Raa-dets Medlemmer blev underrettet om Fangens Flugt. De

begav sig om Morgenen Kl. 6 til Fængslet, hvor de fastslog, at skønt Laasen til Cellen ikke var brudt op, var Jens Knudsen alligevel borte. Vægterne Andreas og Erik samt de fire Nattevægter blev alle arresterede. Erik, der var den yngste af de to Byvægtere, havde været i Byens Tjeneste i 14 Aar. Han havde i de sidste 13 Dage før Flugten haft Nøglen til Cellen og havde givet Fangen Mad.

Under den første Afhøring tilstod han, at en Mand ved Navn Jes Drache, der enten var beslægtet med Morderen eller Ven med ham og hans Familie, var kommet til Vægteren udenfor Borgmester Hagensens Hus og bedt ham skaffe ham Lejlighed til at tale med Morderen. Vægter Erik, der mente, det nok kunde gaa an, havde givet sin Søn Nøglen, saa han kunde lukke Jes Drache ind. Drache havde en Tid været alene med Fangen i Cellen. Vægteren oplyste endvidere, at den Nat, da Flugten fandt Sted, havde Morderens Hustru og Broder boet hos Jes Drache. Dette Udsagn resulterede i, at Drache ogsaa blev arresteret.

Ved et af de følgende Forhør indfandt Hans Jessen fra Brunde, der var gift med den myrdedes Søster, sig paa Raadhuset og ønskede at faa Lejlighed til at tale med Erik Vægter i Øvrighedens Paahør. Afhøringen fandt Sted i Raadstuen, og her sagde Jessen, som det hedder i von Salderns Indberetning „lige i Ansigtet paa Erik Vægter“, at han Dagen før Jens Knudsens Flugt havde talt med Vægteren, som da havde sagt, at endnu i Dag vilde han give Fangen Mad, men i Morgen vilde han lade ham løbe ud paa Heden.

Vægteren nægtede til at begynde med alt. Tilsidst maatte han dog indrømme at have ytret sig saadan, men han havde blot sagt det i Spøg. Myndighederne lod sig

dog ikke føre bag Lyset. Det siges saaledes i Indberetningen, at Vægteren henledte ikke ringe Mistanke paa sig ved sine vakkende Udsagn og sin forvirrede Optraeden. Han holdtes fortsat i Arrest, bl. a. fordi man paa Gottorp havde ønsket selv at afhøre de i Sagen implicerede. Dette Ønske var foranlediget af, at den myrdedes Hustru og øvrige Familie havde besværet sig overfor Hertugen, fordi Raadet i Aabenraa ikke med den ønskelige Iver lod den undslupne Morder forfølge og i det hele smølede med Undersøgelsen af, hvor Skylden laa, for at Morderen kunde undslippe.

Denne Indberetning, der er dateret Aabenraa den 17. Oktober 1669, er foruden af Caspar von Saldern underskrevet af Hartvig Blüting, Christian Jensen og Friedrich Callisen.

Vi hører intet om, hvorledes Forhøret i Kancelliet paa Gottorp er forløbet. Derimod erfarer vi, at Hertugen den 15. November har udstedt et Dekret, hvorefter Erik Vægter og Jes Drache skal underkastes pinligt Forhør, d. v. s. at Byens Skarpretter ved Hjælp af Tortur skal søge at presse en Tilstaaelse ud af dem.

Nu er der øjensynlig sat Fart i de stedlige Myndigheder, thi allerede den 22. November skulde den uhyggelige Forestilling finde Sted paa Raadhuset. Borgmester og Raad var samlet og Aabenraa-Skarpretteren mødt op med sine Remedier, Tommelskruer og andre prøvede Patenter. Bøddelens Haandtering var et Fag som alle andre, og med kyndigt Blik for, hvad der tog sig ud, har han rutinemæssigt arrangeret en Udstilling af sine Torturinstrumenter til Tilfredshed for Justitsens høje Vogtere og til Skræk for de anklagede.

Erik Vægter blev nu ført ind og konfronteret med Bøddelens lille Udstilling. Til denne hørte ogsaa den

„pinlige Stok“, som det ligger nær at antage har skullet anvendes paa Vægterens Rygstykker. Vægteren gav sig dog ikke saa let, selv om Synet af Bøddelens Arbejdsredskaber med et mildt Ord hensatte ham i en eksalteret Sindstilstand. Til at begynde med gav han Rollen som Ridderen af den bedrøvelige Skikkelse. Han klagede sig ynkeligt og bedyrede med vemodig Stemme, at han var uskyldig og bad om Naade og Betænkningsstid. Efterhaanden gik Ynkelihooden af ham, og han arbejdede sig op til en Tilstand af Raseri. Han bandede som en Tyrk paa, at saa sandt som det var hans Agt efter dette Liv at faa Del i Himmeriges Glæder, havde han hverken med Raad eller Daad hjulpet Morderen til Flugt. Den eneste nye Oplysning, han fremsatte, var at Morderen tre Dage før Flugten havde bedt ham gaa til Jes Drache og paavirke ham til at gøre sit bedste for at faa en Ende paa hans Sag. Om to Dage, skulde han sige fra Morderen, vilde der blive bragt 40 Rigsdaler til Draches Hjem.

Det eneste, Erik Vægter nu ønskede, var at en af Morderens Brødre, der boede i Havsted i Tønder Amt, vilde blive arresteret. Han kunde sikkert give gode Oplysninger i Sagen. Mere kunde han ikke sige, selv om Bøddelen skar ham i Stykker!

Raadet vedtog at lade Vægteren slippe for Tortur indtil videre, hvorefter han førtes ud, og Jes Drache kom ind og blev præsenteret for Bøddelens Raritetskabinet. Han henviste ligeledes til Morderens Broder J e s K n u d s e n i Havsted og hævdede, at denne vidste Besked med hele Sagen. Det, Drache havde talt med Morderen om i Cellen, kunde enhver have hørt, og de 40 Rigsdaler havde han hverken ønsket eller modtaget. Han svor paa, at mere kendte han ikke til Fangens Flugt. Torturinstrumenterne gjorde intet Indtryk paa ham. Han var, hed-

der det i Akterne. en haardnakket Mand. Ogsaa han slap denne Gang for at komme under Bøddelens Behandling.

Den 25. November 1669 udstedte Hertugen en Arrestordre mod Morderens to Brødre. Samtidig fik Borgmesteren i Aabenraa Ordre til foreløbig men mod Kautions at løslade Erik Vægter og Jes Drache. Begge skulde føres til Tønder for at stilles overfor Brødrene Knudsen, af hvilke den yngste Christen Knudsen blev sat i Fængsel, medens Amtmanden over Tønder Amt mod Kautions havde ladet den ældste Broder Hans Knudsen forblive paa fri Fod med den Begrundelse, at han var en gammel og meget svagelig Mand, der gik paa Gravens Rand. Denne Meddelelse fra Amtmanden til Hertugen er dateret Tønder den 7. December. Faa Dage forinden, den 3. December, udspillede i Amtshuset i Tønder en ny Akt af Dramaet. For Retten her mødtes Jes Drache og Erik Vægter med Brødrene Christen og Hans Knudsen, men det lykkedes ikke Myndighederne i Tønder at hæve noget af den Mystik, der omgav Morderen Jens Knudsens Flugt. Begge Brødrene holdt stejlt paa, at de ikke kendte det mindste til Sagen.

Efter Erik Vægters Forklaring havde Morderens Hustru sammen med Hans Knudsen fra Fogderup Dagen før Flugten været i Jes Draches Hjem; hvor man havde talt om Muligheden for at hjælpe Jens Knudsen. Dennes Hustru og Hans Knudsen havde om Aftenen spurgt Jes Drache, hvad han skulde have for sin Umage med Besøget i Fængslet. Det skulde han ikke have betalt, sagde han, og tilføjede, at for Jens Knudsen var der ikke andet at gøre end at berede sig til Døden og skaffe sig et Lagen og en Kiste. Christen Knudsen skulde ogsaa have sagt, at han

vilde pantsætte al sin Ejendom, blot han kunde faa sin Broder paa fri Fod. Dette benægtede begge Brødrene blankt. Hans Knudsen paastod derimod, at Jes Drache havde budt Byfogden i Aabenraa 12 Rigsdaler for at laane ham Nøglen til Cellen, saa han kunde hjælpe Fangen ud. Byfogden var dog ikke interesseret i at tjene disse Penge!

Hans Knudsen erklærede tilsidst paa sine egne og sin Broders Vegne, at de ikke hverken havde set eller talt med deres Broder siden hans Flugt, ligesom de ikke havde ydet ham nogen Form for Hjælp til Flugten.

Med dette negative Resultat sluttede Retsmødet i Tønder, og det saa ud til, at Sagen endnu længe kunde vente paa sin Opklaring. Denne viste sig dog ikke at være saa fjern.

I Dagene ind under Jul indløb der Meddelelse fra Aabenraa til Hertugen om, at Morderen var fanget oppe ved Randers og sent om Aftenen den 22. December ført til Aabenraa, hvor han var indsat i Fængslet paa Brundlund Slot, hvis Fangekældere man havde mere Tillid til end Cellerne i Raadhuset. Caspar von Saldern meddeler, at Fangen var lagt i Jern.

Tidligt om Morgenen Lille Juleaftensdag besøgte von Saldern Fangen og talte med ham i al Venlighed. Under denne Samtale brød Morderen sammen, og uden nogen anden Paavirkning fra von Salderns Side gav han en detaljeret Tilstaaelse af, hvordan han var blevet hjulpet til at flygte. Det var udelukkende, sagde Jens Knudsen. Hustruen og hans to Brødre, der havde hjulpet ham. Pastor Nicola j Clausen i Oksbøl havde gjort alt, hvad der stod i hans Magt for at hjælpe ham, men han havde dog kun foretaget skriftlige Henvendelser til Borgmester Hagensen og Jes Drache, ligesom han havde lovet at være

Familien behjælpelig med Penge, hvis det var nødvendigt. I en Skrivelse fra d. 28. Juli 1669 til Borgmesteren havde Præsten bedt om Naade og Mildhed overfor Morderen.

Efter at Morderen havde aflagt Tilstaaelse, skildrede han beredvilligt, hvorledes hans Familie havde gennemført hans Befrielse, og det maa siges, at de har forstaaet at gaa systematisk til Værks.

Jens Knudsen havde først undersøgt Laasen til Cellen, og, saavidt han kunde, tegnet Gangene i Laasen paa et Stykke Papir. Dette havde han afleveret til sin Kone, naar hun besøgte ham. Desuden havde hun ogsaa haft Lejlighed til med Papir at tage Aftryk af Laasen, medens Erik Vægter paa hendes Foranledning var gaaet i Byen for at hente Brændevin. Disse Papirer havde Konen afleveret til sin Svoger Christen Knudsen, som havde bragt dem til en Smed i Knivsig, aabenbart en Mand, de har kendt godt og kunnet stole paa. Smeden lavede paa Grundlag af Papirerne seks forskellige Nøgler, som Knudsen bragte til sin Svigerinde i Aabenraa

Da Jens Knudsens Hustru næste Gang aflagde Besøg i Fængslet, sørgede hun for at faa Erik Vægters Søn, der da var til Stede, bort et Øjeblik, hvorefter hun prøvede Nøglerne. Første Gang duede ingen af dem. Christen Knudsen maatte igen afsted til Knivsig og faa Nøglerne ændret. Denne Rejse maatte han foretage to Gange, inden det lykkedes at skaffe en Nøgle, der passede. Denne Nøgle beholdt Morderen hos sig. Tre eller fire Dage, før han gjorde Alvor af at flygte, havde han flere Gange lukket sig baade ud og ind af Cellen.

Den Morgen, hvor Vogterne havde forladt Fængslet tidligere end ellers, havde han lukket sig ud, før nogen af Vægterne var kommet til Stede og flygtet nordpaa op

gennem Jylland. Endvidere oplyste Jens Knudsen, at Erik Vægter, der havde ført ham tilbage til Aabenraa, var trængt ind paa ham for at faa ham til at tie med, at han og Sønnen havde givet Morderens Hustru og Jes Drache Adgang til Cellen, saaledes at de havde kunnet arbejde for Fangens Befrielse. Vægteren var gaaet saa vidt, at han havde lovet Jens Knudsen den Ligskjorte, der ellers var syet til ham selv, hvis han kunde stole paa hans Tavshed.

Det har været en ejendommelig Forretning, Morderen og hans Vogter har afsluttet paa Rejsen ned gennem Jylland til Aabenraa, hvor Galgen ventede Jens Knudsen. Det har, forstaar man, været ham en Trøst og en Tilfredsstillelse at vide, at hans jørdiske Levninger vilde blive hyllet i en god, hjemmegjort Lærredsskjorte. Han fik alligevel ikke Skjorten, thi da han var kommet saa godt i Gang med at lette sin Samvittighed, priggav han ogsaa det med Skjorten for Myndighederne, ligesom han tilstod en Række Tyverier. Han havde bl. a. stjaalet fire Heste i Oksbøl paa Als, hvilket medførte, at han maatte fortrække fra Sognet. Det havde dog ikke afholdt ham fra senere baade i Jægerup, Røllum og Stubbæk at stjæle Heste, som han var draget til Markedet i Husum med og solgt der. Han tog ogsaa mindre Forretninger med, hvor Lejlighed gaves. I Helved paa Als havde han saaledes stjaalet to Stykker Lærred, det ene paa 16 og det andet paa 7 Alen. Begge Stykker havde han solgt til Christen Kruss i Aabenraa for 2—2½ Skilling pr. Alen. Kruss havde i det hele været en trofast Aftager af hans Tyvekoster. Endvidere tilstod han, at han sammen med Mads Suhden og Nis Harre fra Barsteen i Løjt Sogn under den anden Svenskekrig 1658—60 paa Barsø havde stjaalet en Kiste, der var fyldt med saltet Faarekød, Uld og en Damefrakke. Disse

Ting havde nogle Folk fra Djernæs skjult paa Barsø, for at Sagerne ikke skulde falde i Hænderne paa Krigsfolkene.

Jens Knudsens Skæbne var nu besejlet. Den 28. Januar 1670 bemyndigede Hertugen Borgmester og Raad i Aabenraa til at udlevere Morderen til Bøddelen, og den 8. Februar underskrev Hertugen Dødsdommen.

Den 17. Februar endte Jens Knudsen sit omtumlede Liv i Galgen. Hen under Aften, i Skumringen, blev hans Legeme taget ned og lagt i en Kiste. Efter Hertugens Ordre skulde Liget føres til det medicinske Fakultet i Kiel, hvor Professor Johan Daniel Majoran vilde lade Studenterne bruge det ved Undervisningen i Anatomi.

Næste Morgen tidlig kørte en Aabenraa-Vognmand syd ud af Byen. Bag i Vognen stod en simpel Trækiste, der indeholdt Jens Knudsens jordiske Levninger.

Galgestænten.

Et Sagn fra Løjt Sogn.

I Nærheden af Boesgaard i Løjt Sogn findes en Stænte, som kaldes »æ Gallestæet« (Galgestænten). Dette Navn hidrører fra følgende Tildragelse, fortæller Sagnet:

En Faaretyv, som kaldtes Mads Kæltring og var en Skræk for hele Egnen, havde lavet sig en Hule i en Kløft, som hørte til Boesgaard. En Nat stjal han et fedt Faar paa Gaarden Elbjerg og rendte vesterad med sit Bytte, som han havde fæstet til Ryggen med en Strikke. Da han kravlede over Galgestænten, som var meget høj, snublede han og faldt saa uheldigt, at han og Faaret kom til at hænge paa hver sin Side af Stænten.

Ved Faldet snoede Strikken sig om Halsen paa Tyven, og næste Dag fandtes han hængt sammen med sit Bytte.

Hans Hansen Toft,
Barsmark.

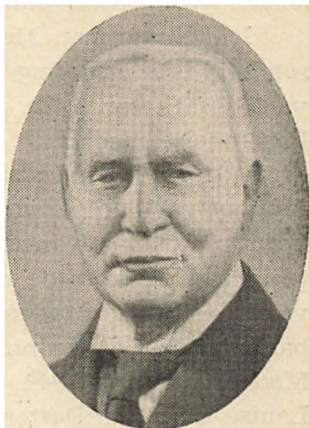

Rektor H. P. Hansen

K. DM. pp.

Grænseforeningens mangeaarige Formand. Rektor Hans Peter Hansen, er født i København den 26. Maj 1867. Hans Fader var Konferensraad H. N. Hansen, der i en lang Aarrække var Borgmester i København. Moderen hed Olivia Rode og var en Søster til Vilhelm og Godfred Rode. Vilhelm Rode var gift med en Datter af Carl Ploug, og Godfred Rode var gift med en Datter af Orla Lehmann. H. P. Hansen var saaledes Fætter til Helge og Ove Rode.

Hjemmet, H. P. Hansen voksede op i, var præget af Tiden efter 1864. Morbroderen Vilhelm Rode havde som Frivillig deltaget i Krigen 1864, og da han kom meget i Hjemmet, har han sikkert fortalt Søsterens Dreng en hel Del om Krigen og dens sørgelige Følger. Carl Ploug var en anset Gæst i Hjemmet, og han kom der gerne. Til Kredsen hørte ogsaa Digteren Chr. Richardt, saa her var noget for en lydhør Dreng at lytte til. H. P. Hansen har lyttet med Begærlighed. Hjemmets Milieu satte sit Præg paa ham, og dette Præg bevarede han Livet igennem.

1884 blev han Student fra Borgerdydskolen, hvor Digteren Johannes Helms var Rektor. Det er som bekendt Johannes Helms, der har skrevet Sangen: „Jeg elsker de grønne Lunde“. Ogsaa denne Mand, der ligeledes havde været med som Frivillig i Krigen 1864, kom til at

præge ham. Som Student foretog han den første Rejse til Sønderjylland i 1886. Han var i Flensborg og ved Dannevirke. I Flensborg traf han sammen med Redaktør Jessen, og Samtalen med ham blev bestemmende for hans sønderjydske Standpunkt gennem Aarene.

I 1887 var han Medstifter af Studenterforeningens sønderjydske Afdeling „To Løver“. Blandt Medstifterne var Rigsarkivar A. D. Jørgensen. Aaret efter kom han i Forbindelse med H. P. Hanssen-Nørremølle, og med ham drøftede han den Indsats, Studenterne kunde gøre. Som Student var han et ivrigt Medlem af „Akademisk Skyttekorps“, og her avancerede han til Officer. 1891 tog han teologisk Eksamen og traadte ind i Skolens Arbejde. Han var Leder af de Studenter, der i 1894 deltog i Skamlingsbankefesten i Anledning af 50 Aarsdagen for det store Møde den 4. Juli 1844. I 1892 giftede han sig med Gerda Louise Liljefalk, Datter af den historiske Forfatter Oberst Axel Liljefalk, der en Tid lang havde Garnison i Fredericia. Sammen med sin Frue har H. P. Hansen foretaget lange Fodture i hele vort Land. 1908 blev H. P. Hansen Rektor for Efterslægtsselskabets Gymnasium og forblev her, til han i 1936 tog sin Afsked.

Det er ikke som Skolemand, at H. P. Hansen vil blive mindet, men det er for hans Indsats i Arbejdet for Danskhedens Bevarelse i Sønderjylland. Som alt nævnt var han Medstifter af „To Løver“ og sad mange Aar i denne Forenings Bestyrelse. Han var en sikker Mand, naar noget skulde gøres for at fremme en Sag i Sønderjylland. Det er dog først under Grænsestriden i 1918, at hans Navn kommer frem i første Linie. Han holdt paa en sydligere Grænse og deltog i Arbejdet for denne Grænse baade i Tale og Skrift. Efter 1920 var han med ved Oprettelsen af

Grænseforeningen, og i 1926 blev han Formand for denne Forening.

I Ungdomsaarene havde han altid levet i konservative Kredse, og det gjorde, at Forsvarssagen for ham blev det store Spørgsmaal. Som Taler var han ikke blid, naar Talen var om Forsvaret, ogsaa i det sønderjydske Spørgsmaal tog han et konservativt Standpunkt, og det hændte ikke sjældent, at han fandt Modsigelse hos dem, der stod hans Hjerte nær, nemlig Sønderjyderne. Alt som Aarene gik, blev der dæmmet op for dette, og det i den Grad, at han som ældre blev den kloge Formidler, der forstod at tæmme de urolige Hoveder og opflamme dem, der var forsagte.

Som Formand for Grænseforeningen fik han Brug for disse Evner i høj Grad. Naar Grænseforeningen nu staar som den største af de nationale Foreninger, saa er det ham og hans nære Medarbejder General Birke, der tilkommer den største Ære for det. I Seksmandsudvalget var han et virksomt Medlem, selvom han var en lidet talende Mand. Han var en af dem, der fuldt ud forstod Samarbejdets Værdi, og i dette Samarbejde var han en trofast og redelig Mand. Han havde en egen Evne til at finde frem til en Afgørelse, naar der var modstridende Meninger om en Sag. Engang imellem kunde den gamle Stejlhed dukke frem, men det kom aldrig til Brud, dertil var han for klog og vidste af dyrekøbt Erfaring, at det vilde være til Skade for Sagen.

I Samværet var han charmerende. Han kunde engang imellem fortælle en Historie med stort Lune. Han indlod sig gerne med Mennesker, og han havde let ved at komme i Berøring med dem, da han var vennsæl og forstod det, der rørte sig hos Mennesker. De, der har kendt

Rektor, det var hans Kendingsnavn i de senere Aar, vil altid mindes ham som den stille, tilbageholdende Gentleman, der var Velviljen selv. Han var som faa trofast overfor Ungdomsidealerne, og selvom disse mangen Gang ikke faldt sammen med andres, saa var han altid villig til at bøje af, naar han indsaa, at det kunde fremme den fælles Sag.

Ved hans Død den 22. December 1942 lød der mange Lovord over hans Færd, og dem fortjente han i fuldt Maal. Han har, trods de Meningsforskelle, der af og til kunde være, udført et stort Arbejde til Gavn for Danskhedens Værn i Sønderjylland.

Jakob Petersen.

Iver Nissen Vogensen

Smedemester Vogensen er født i Brørsbøl den 26. Marts 1881. Efter endt Skolegang kom han i Smedelære i Lunding og nedsatte sig som Smed i Grarup i 1906. Som alle Smede i Landsdelen, der havde med Hestebeslag at gøre, maatte han gennemgaa Beslagskolen i Slesvig. Ha var en flittig Mand, og i Aarenes Løb købte han en Del Jord, som han drev ved Siden af Smedeforretningen.

Vogensen var ogsaa en betroet Mand. Han var i en Aarrække Medlem af Grarup Sogneraad og af Skolekommissionen. Det var dog særlig Sygeplejesagen, der havde hans store Interesse tilligemed den faglige Uddannelse indenfor Smedehaandværket. I en Aarrække var han Sprogforeningens Tillidsmand. Vogensen var en ordholdende Mand og altid rede til at yde en Indsats, naar en god Sag kaldte paa ham. Han var ogsaa en lykkelig

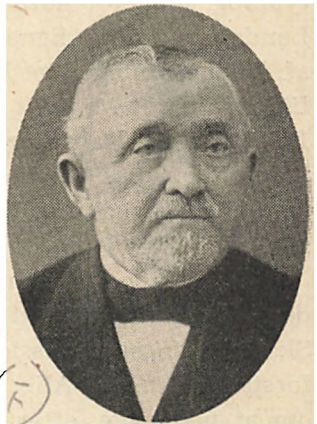
Mand, fordi han var tilfreds med de Kaar. Livet bød ham. Han døde den 13. August 1940 i Grarup.

Jakob Petersen.

Carsten Gregersen

R. a. D.

Der er næppe nogen i Landsdelen, der ikke kender Landsbyen Frøslev, takket være Carsten Thomsens Viser. Der har derfor altid staaet en vis Glans om denne Landsbys Navn, og naar Navnet kunde blive ved at lyse, saa skyldes det Carsten Thomsens Svigersøn, Carsten Gregersen. Det var ham, der stod som Landsbyens Fører efter Carsten Thomsens Død. Han stod urokkelig og fast, selv om Dønningerne gik højt, derfor blev han Typen paa Grænseboen, der forstaar at væрге Jord og Sprog i onde Tider.

Carsten Gergersen er født d. 6. December 1861 i Hylle-
rup, en Landsby i den sydlige Del af Hanved Sogn. 9 Aar gammel mistede han Far og Mor og kom saa til Frøslev for at være hos Morfaderen. 5 Aar senere døde Morfaderen, og nu stod han ene, men det gav ham Fasthed og fremfor alt en Forstaaelse af Livet, der skulde komme til at præge ham alle Dage. Han var tysk Soldat, og kom efter Soldatertiden paa Vinding og Askov Højskoler. Disse to Vintre omtalte Carsten Gregersen altid med Glæde. Den Paavirkning og den folkelige Vækkelse, han modtog her, blev den afgørende Linie i hans Liv.

Efter Opholdet i Danmark giftede han sig med Carsten Thomsens Datter, Trinke Thomsen, i 1889. Dagen før

Brylluppet afgik Carsten Thomsen ved Døden, og nu maatte Carsten Gregersen ved Siden af sin egen Gaard ogsaa passe Bedriften, der var knyttet til Kroen. Som Landmand nød Carsten Gregersen stort Ry. Hans Gaard blev en Mønstergaard paa Egnen, og det var af stor Betydning, at der i Aarene efter 1889 sad en dygtig dansk Landmand i disse Egne, som unge Folk kunde lære noget af. Denne rent faglige Dygtighed gav sig Udslag i, at han fik oprettet et Mejeri i Frøslev, hvis Formand han var fra 1899 til 1929. Han valgtes senere til Formand for „Flensborg og Omegns Landboforening“, der efter 1920 fik Navnet „Vis Herreds Landboforening“. Han var Formand fra 1911 til 1930.

Efter Svigerfaderens Død blev han Kommuneforstander i Tiden fra 1889 til 1908. Han blev ogsaa Medlem af Skatteligningskommissionen, Fattigvæsenet, stedf. Amtsforsstander m. m. Alle disse Tillidshverv fik han Paalæg om at nedlægge, efter at han havde deltaget i et dansk Møde i 1909. I Overgangstiden var han Amtsforsstander, senere blev han Medlem af Aabenraa Amtsraad fra 1922 til 28, af Menighedsraadet, og var Formand for Padborg Sparekasse fra dens Oprettelse 1923 til sin Død.

Da Frøslev Sangforening blev oprettet i 1878, var Carsten Gregersen med. Dette at blive aktiv Medlem af en Forening, der vil noget udover det daglige, har en stor Betydning for Ungdommen. Det ved vi, men vidste vi det ikke, saa kunde vi faa det at vide hos Carsten Gregersen, hvad det havde betydet for ham. I denne Forening blev Danskheden plejet, og her kunde holdes de Fester, der er nødvendige for at give Livet det rette Sving og Indhold. Der er slet ingen Tvivl om, at det var i denne Forening, at Carsten Gregersen udførte den folkelige Ger-

ning, der fandt sin Løn i 1920. I Tiden fra 1921 til 31 var han Medlem af Sprogforeningens Tilsynsraad.

Carsten Gregersen var et sjældent Menneske. Han var en af dem, som alle faar ubegrænset Tillid til. Det skyldtes hans rolige og ligevægtige Sind, hans Retsind og fremfor alt den Tillid, han havde til sine Medmennesker. Han var en venlig Mand, der forstod at lytte saavel til Ungdommens dristige som til Mænds alvorlige Tale. Af den Grund blev han alles Ven og Raadgiver, og han var en glad Giver om nogen har været det.

Et langt Liv, et lykkeligt Liv, og et virksomt Liv fandt sin Afslutning den 1. August 1943 paa Aabenraa Sygehus. Ved Carstens Gregersens Begravelse var mødt Venner fra fjern og nær, og alle var enige om, at det ikke alene var en Veteran, der fulgtes til Graven, men at det var en Mand, som vi alle haaber paa, at der maa findes mange af i vort Folk.

Jakob Petersen.

Carl C. Gabe

En kendt Skikkelse paa Christiansfeld-Egnen var Læge Gabe, helt siden han i 1900 bosatte sig i Taps. Et Særkende hos den høje magre Mand med de skarpe Træk var hans varme Interesse for Grænsekampen, der blev forstærket gennem Samværet med kendte Mænd paa Egnen.

Læge Gabe er født den 17. Maj 1871 i Korsør. Efter endt Studium ved Universitetet nedsatte han sig som Læge i Taps 1900. Efter 1920 flyttede han til Christiansfeld og boede her til 1934, da han æfsted sin Lægepraksis til Sønnen, der nu er Læge i Aabenraa. I Aarenes Løb har Læ-

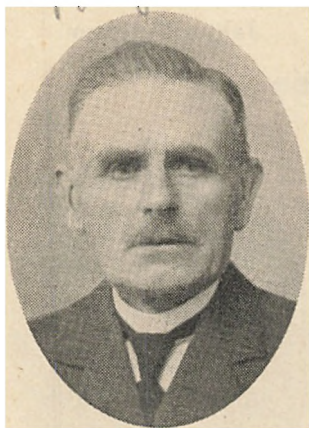
ge Gabe varetaget en Række Tillidshverv indenfor Lægekredse. Et Arbejde, der optog ham meget, var Kampen mod Tuberkulosen, samt Arbejdet indenfor Plejehjemmene. I en kort Aarrække var han Sprogforeningens Tillidsmand i København, efter at han i 1934 havde bosat sig der. Han døde den 27. Marts 1943.

C. C. Gabe og hans Frue forstod at skabe et godt dansk Hjem, der levede med i alt det, der kunde fremme det gode blandt Menneskene. Det, der optog dem meget, var Livet indenfor de grundtvigske Kredse, og det er næppe for meget sagt, at det udviklede sig til en vis Ensidighed. Denne Ensidighed var en Styrke, men gjorde at ikke alle kunde forstaa dem. Alt som Aarene gik, og Folk lærte Læge Gabe at kende, kom der en god Kontakt i Stand mellem ham og Befolkningen. Mange vil med Glæde mindes Lægeparret fra Taps og Christansfeld med Tak.

Jakob Petersen.

Christian Skytt

R. a. D.

Blandt Sprogforeningens Tillidsmænd indtager Christian Skytt en Hædersplads. Han har fra sine unge Dage været med i Sprogforeningens Arbejde og blev ved, indtil han for to Aar siden paa Grund af Svaghed maatte træde tilbage.

Jonas Christian Skytt er født den 22. Februar 1867 i Solderup, Hostrup Sogn. Kort efter hans Fødsel, købte Faderen en Gaard i Hjerndrup og som Følge deraf, fik Christian Skytt en Del af sin Skolegang i Chrisitansfeld. Tyve Aar gammel aftjente han sin Værnepligt i Berlin og tog efter endt Tjenestetid paa Tune Landbrugsskole. Faderen havde i Mellemtiden købt en Gaard i

Maugstrup, som Chr. Skytt overtog i 30 Aars Alderen. Han var en fremragende Landmand, idet han indførte nye Metoder i sin Bedrift. Han døde den 11. Juni 1943 i Maugstrup.

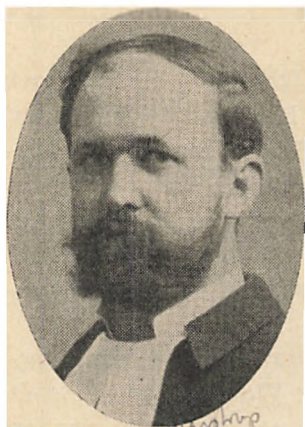
I Tiden forud for 1914 var der ikke Brug for en Mand af Chr. Skytts Type i det offentlige Liv, men desmere blev der Brug for ham i det folkelige Liv. Han var Tillidsmand saavel for Sprogforeningen som for Vælgerforeningen, Medlem af Provstisynoden, og var med til at oprette „Haderslev Smøreksporforening“, som han var Formand for i en Aarrække. Efter Genforeningen var han Sogneraadsformand.

Chr. Skytt var en begavet Mand, der gennem Læsning havde tilegnet sig en betydelig Viden. Han var godt hjemme i Sønderjyllands Historie, saa det altid var en Fornøjelse at faa en Samtale med ham om Emner, der vedrørte vor Fortid. Hans konservative Indstilling dikterede ham at staa paa Flensborgstandpunktet i Grænsestriden, men det gav intet Afbræk i Samarbejdet med Aabenraa, naar det drejede sig om folkelige Opgaver. Han sagde sin Mening skarpt og ligeud, men han taalte at faa samme Mønt tilbage. Han var baade ilter og stædig, men hans Retsind hindrede ham altid i Overilelser. Han var en Mand, der aldrig bøjede sig, naar han var sikker paa, at Retten var paa hans Side.

Med Chr. Skytt gik en af Sprogforeningens ældste Tillidsmænd i Graven, en af dem, der altid kunde stoles paa, som var med i Arbejdet med Liv og Sjæl, og som altid mødte, naar der blev kaldt. Han var en trofast Ven af det danske Sprog, og for ham var Arbejdet — det være saa beskedent, det vilde være — en Alvorssag, naar han gik ind for det.

Jakob Petersen.

Carsten Petersen.

Blandt de faa Præster, der før 1914 stod paa dansk Side, var Carsten Petersen. Han er født i Gallehus ved Møgeltønder den 1. Juni 1871. I 1893 tog han Studentereksamen fra Haderslev Katedralskole og studerede derefter ved Universiteterne i Berlin, Erlangen og Kiel. 1899 tog han teologisk Embedseksamen og var derefter et Aars Tid Medhjælper ved den bekendte Præst, N. C. Nielsen i Sommersted. Fra 1900 til 1903 var han dansk Præst i Flensborg, fra 1903 til 1911 Præst i Braderup syd for Tønder og fik saa Embedet i Maugstrup og var der fra

1911 til 1932, hvorefter han bosatte sig i Aabenraa. Carsten Petersen har talt ved Gustav Johannsens og Redaktør Jessens Baarer.

Det er dog ikke som Præst, at Carsten Petersen vil blive mindet, selv om han var en betydelig Prædikant med Tilknytning til Indre Mission, men det er som Forfatter. Hans betydeligste Bog er: »Slesvigske Præster, et Udsnit af Præstestandens Historie«. Den udkom i 1938, men den kom ikke i Boghandelen, men blev udsendt som Gave til Præsteguardene i Landsdelen og til ganske enkelte Venner.

Carsten Petersen havde ogsaa en lille Digteraare, og i 1919 udgav han en lille Digtsamling med Titlen: »Mit Land«. Landet er for ham indtil 1920 Landet mellem Kongeaaen og Ejderen. Efter 1920 bliver det Danmark, som han siger det saa smukt i Slutningsverset af Digtet »Til Danmark«:

Bred dine Arme og tag mig i Favn.

Intet, slet intet, jeg evner og ejer.

Vær du min Tanke, mens Gud er min Sejer,

skriv i min Livsbog dit dejlige Navn,

ældgamle Danmark!

Efter dette Digt at dømme har den meget tilknappe Mand

haft svært ved at finde Vejen frem, som han giver Udtryk i følgende Linier:

Stille om Dagen og tavs i de lange
Nætter jeg sysler og søger min Vej
hjem til dig, Danmark.

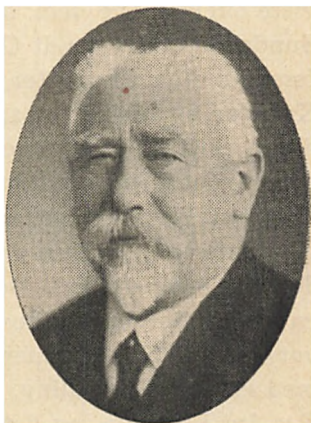
Han fandt Vejen, men med det indesluttede Væsen, han havde, var det ikke let. Dette skyldtes den Stilling, han maatte indtage overfor sine Foresatte og Kaldsfæller før 1918. Han blev i Følge dette en ensom Mand, som det ikke var let at komme i Forbindelse med, men naar Forbindelsen kom i Orden, saa var han en venlig og imødekommende Mand. Der er god Grund til at sige ham Tak for det Arbejde, han ydede som Forfatter i vor Landsdel.

Jakob Petersen.

Christen Hanssen

R. a. D.

Blandt de Mænd, der før 1920 maatte føre en stille Tilværelse, var Christen Hanssen. Til Trods for dette, lykkedes det ham og hans Hustru, Dorothea, at udføre et stort Ungdomsarbejde. Det var paa deres Gaard, at den første Gymnastik blev holdt paa Sundeved. Til Trods for, at han var Optant, blev han arresteret ved Krigens Udbrud i 1914. Efter 1920 traadte Christen Hanssen stærkere frem i det offentlige Liv og forstod at gøre sig gældende paa forskellige Omraader.

Christen Hanssen er født den 3. Januar 1855 paa Nørremølle og døde den 3. Februar 1943 paa Nørrehus i V. Sottrup. Som ung Landmand besøgte han Vinding Højskole og Lyngby Landbrugsskole. Han aftjente sin Vær-

nepligt i Danmark, da han havde opereret. Fra 1877 til 1891 var han Ejer af Gaarden „Stavnsbjerg“ ved Hejlsminde. 1891 overtog han Fødegaarden „Nørremølle“. Det er ikke saa faa unge Landmænd, der har faaet deres Uddannelse paa „Nørremølle“ i Aarenes Løb. Efter Genforeningen blev han Branddirektør.

Paa Hjemstavnsforskningens Omraade var Christen Hanssen en meget interesseret Mand og kom derfor ind i Bestyrelsen for Museet paa Sønderborg Slot. Han var ingen Pennens Mand, men langt mere en Mand, der kunde fortælle om de Begivenheder, der havde fundet Sted i Sundeved saavel i Fortid som Nutid.

Det, der gjorde Christen Hanssen og hans Hustrus Navn landskendt, var den storstilede Gæstfrihed, de udviste overfor alle dem, der besøgte de minderige Egne paa Sundeved. Her fandt Gæsterne, hvad enten det var Professorer eller Studenter, Lærere eller andre interesserede Kvinder og Mænd, et aabent Hus, og de modtog her ved Siden af Gæstfriheden en levende Fremstilling af Forholdene i det dengang tabte Land. Den Sæd, Dorothea og Christen Hanssen her saaede, bar mangfoldig Frugt.

Christen Hanssen var Typen paa en sundevedsk Bønde, aaben og djærv. Der var noget storslaaet over ham, en stærk Selvbevidsthed parret med et rigt Lune. Han var en stor Selskabsmand og forstod at krydre Samtalen med en god Fortælling. Det tynder ud blandt de stærke Ege fra Fortiden, og det synes, som om Slægten, der følger efter, ikke helt staar Maal med dem, og dog maa man ved nærmere Eftertanke sande, at der efter disse Mænd er vokset en Slægt frem, der vel nok har en anden Støbning, men som udmærket forstaar at hævde sig i Tiden, vi nu oplever, hvad de gamle næppe vilde have formaaet. Christen Hanssen tilhørte Tiden forud for 1920, men det er at

haabe, at noget af den rige Lune, der prægede Slægterne dengang, er taget i Arv af Slægten, der lever nu.

Jakob Petersen.

Christian Hollensen

R. a. D.

Den 27. April 1943 døde Teglværks-ejer Christian Hollensen, Cathrinesminde ved Broager.

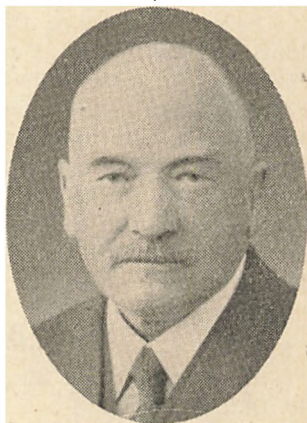
Christian Hollensen var født den 3. Oktober 1874 ved Aarhus, hvor hans Forældre i ti Aar ejede Teglværket Emiliedal.

Disse ti Aar ved Aarhus havde skabt levende Forbindelser med interesserede Kredse der, som vedligeholdtes ved Besøg og Brevveksling. Folk kunde derfor somme Tider mene, han stammede nordfra. Imidlertid var hans Far fra Mølmark og hans Mor fra Gammelgab.

Fremmede, som maatte lægge Mærke til Christian Hollensens mangesidige Interesser, grundige Kundskaber og hele hans aandelige Horisont, kunde nok spørge, hvilke Skoler han havde besøgt.

Det sidste Aar gik han i Broager Skole hos Degn This Jakobsen, ellers havde Børnene haft Huslærerinde paa Cathrinesminde. Kolt Efterskole ved Aarhus, Ollerup Højskole ved Forstander Kristensen-Randers og Fagskolen i Lauban i Slesien er de øvrige Uddannelsessteder. Ud over det var han »a self made man«.

Allerede som syttenaarig maatte han efter Faderens tidlige Død ved Siden af sin Mor staa for Teglværkets og Landbrugets Drift. I 1909 blev han Medlem af Broager Sparekasses Tilsynsraad og 1913 dets Formand efter C. P. Wolff, Gammelgab. Sommeren 1915 blev han indkaldt som Landstormsmænd og efter Uddannelsen i Slesvig By kom han til Østfronten, hvorfra han først vendte tilbage 1919.

Efter Genforeningen kom han straks ind i det kommunale Arbejde i Sogn og Amt. Han var Formand for Sogneudvalget, da Broager Sogns 9 selvstændige Kommuner skulde sammenlægges, siden Medlem af Broager Sogneraad og periodevis dets Formand. 1929 lod han sig ikke genopstille. Amsraadsmedlem var han til sin Død. Desforuden var han Medlem af Bestyrelserne for Sønderjydsk Kompagni, Elektricitets Selskabet, Landeværnet, Historisk Samfund for Sønderborg Amt etc.

Selvstændighed og Omtanke, Forsigtighed og kritisk Sans, klart Blik og nøgtern Vurdering parret med rig Fantasi og let Hang til Satire gjorde ham stærk i en Debat og fængslende i en Samtale. Han var levende interesseret i sit Modersmaals hjemlige Dialekt og brugte den ved Forhandlinger og Møder og mestrede den i baade konkrete og abstrakte Emner. Nikolaj Andersens Digte kunde han citere i lange Baner.

Der er mange Steder tømt i Sogn og Amt efter Christian Hollensen, og hans gode Raad, Autoritet og redelige Personlighed savnes.

Reinhold Hansen.

Hans Beyer, Aasgaard.

Hans Peter Beyer blev født paa Aasgaard i Ballum Sogn den 10. Oktober 1886.

I mange Henseender var Hans Beyer et typisk Skud paa den gamle Beyer-Stamme. Den, der har kendt Hans Beyers Far godt, kunde genkende den gamle, stoute Marskbonde i baade Bevægelser og Sind, i Maaden at tage Tingene paa.

I Bonden Hans Beyer var der derimod en Blanding af gammelt og nyt. Landbrugets Praksis lærte han i Hovedsagen hjemme paa Aasgaard, men han har da ogsaa »spist fremmed Kaal«, bl. a. hos Hans Jensen, Tornumgaard. Som det store Flertal af de ledende Mænd i vore Landbrugsorganisationer var han i

de unge Aar paa Højskole (Askov og Roskilde) og Landbrugs-

skole (Ladclund), inden han som 26-aarig overtog Aasgaard i 1912.

Hans Beyer var da ikke saa lidt af »et fremførende vældigt Vejr«. Der var en Del udyrket Jord samt store Afgræsningsarealer og Slætunge i mangelfuld Afvandsings- og Kulturtilstand. Her blev taget fat, saa det battede. Mange gamle Bønder rystede paa Hovedet ad denne unge Mand, som saa aabenbart lagde Hovedvægten paa Planteavl, og endog formastede sig til at indrette en stor Svinestald og holde den fyldt med Svin. Frøavl blev efterhaanden ogsaa et fast Led i Bedriften. Hans Beyers Far nærrede til at begynde med ogsaa Betænkeligheder, navnlig — og ikke helt uden Grund — ved den for Vesteregnet den Gang ukendt store Kapitalindsats i Planteavl uden en tilsvarende Udvidelse og Forbedring af Kvægbesætningen; men han kunde alligevel fuldtud anerkende de store Fremskridt i Markbruget. Ingen kunde benægte, at Hans Beyer var en fremragende Planteavler, og at han paa dette Omraade ved sit Eksempel fik stor Indflydelse paa Vesteregnet Landbrug.

Det bedste Bevis for, at Egnens Befolkning anerkendte Hans Beyers Arbejde som Bonde og havde Tillid til ham som Menneske, ligger deri, at han efterhaanden fik en Række Tillidshverv betroet: Medlem af Menighedsraad, Sogneraad og Amsraad, Formand for Landboforeningen og derigennem Medlem af Fælleslandboforeningens og Foreningen af jydsk Landboforeningers Bestyrelser, Medlem af Sønderjyllands Kreditforenings Repræsentantskab fra Foreningens Oprettelse, indtil Døden tog ham den 6. Maj 1943. En god dansk Mand gik bort, og han vil blive mindet længe.

To danske Kvinder.

Den 11. Oktober 1942 bortkaldtes Fru Marie Thomsen i Flensborg, Enke efter Bankdirektør P. Thomsen, i en Alder af 78 Aar. Et Hjerteslag endte let og smertefrit hendes Dage.

Fru Thomsen var udrustet med et stærkt Helbred; hun kunde lige til sin Død varetage sin vigtige Post som den altid virksomme og ansvarfulde Formand for »Gamles Værn«, kunde yde sit Medarbejde i det danske Menighedsraad, hvis eneste Æresmedlem hun var, og tillige varetage Hvervet som Næstformand

i Flensborg Sygeplejeforening.

Marie Kirstine Thomsen var født den 7. September 1864 i Tumbøl ved Felsted som Datter af daværende Lærer, senere Bankdirektør Mathias Nielsen og Hustru, født Eskildsen. Efter sin Fader, havde hun faaet en sejr Viljestyrke i Arv.

Den 27. Maj 1885 indgik Marie Nielsen Ægteskab med en ung nordlesvigsk Lærer, P. Thomsen, der tilhørte en Landmandsslægt paa Broagerland og efter kort Tids Skolegerning gik over til Bankfaget.

Paa Fru Thomsen passede Ordet om de »fromme, stærke Kvinder«. Da hendes Mand, hvis alsidige Indsats for Danskheden endnu er i bedste Minde, var afgaaet ved Døden i 1922, tog hun endnu sin Tørn i en Alder, der berettigede til Hvile. Grænsebyens dobbelte Pulsslag var med til at give hendes Liv Indhold og Styrke, mens hun udførte sin smukke, opofrende og utrættelige Tjenergerning blandt Landsmænd.

*

Blandt de danske Ofre for Luftangrebet paa Flensborg den 19. Maj 1943 var foruden de 15 Elever fra Børnehaven »Ingrid-Hjemmet« og de to Kvinder (Mor og Datter), der havde Tilsynet med dem, et ungt Menneske, tidligere Elev fra Duborg-Skolen, og seks Mænd og Kvinder, hvoraf et ældre Ægtepar, to gamle

trofaste Danske og en Kone paa 43 Aar. Endvidere fandt Fru Eli Jessen Døden.

Eli Jessen, en Datter af afdøde Lektor Chr. Dybdal i Ribe, var Student fra den derværende Katedralskole. Efter sit Studium ved Københavns Universitet tog hun Skoleembeds-Eksamen med Fransk og Engelsk som Hovedfag. I 1929 indgik cand. mag. Eli Dybdal Ægteskab med Redaktør Tage Jessen og fik dermed sit Hjem i Flensborg.

Fru Jessen, der havde faaet Kærligheden til det nationale Arbejde som en Arv fra sit Hjem, fandt hurtigt ind i Grænselandets Kaar, saa hun fuldt ud kunde dele Landsmænds Glæder og Sorger. Nu ved sin bratte Død var hun allerede i en Aarrække et meget værdsat Medlem af Bestyrelsen for Dansk Skoleforening for Flensborg og Omegn, og hun havde tillige Sæde i Dansk Biblioteksforenings Ledelse.

I Krigstiden, da Lærerkrafterne ved de danske Skoler blev stærkt anspændte paa Grund af Indkaldelserne, paatog Fru Jessen sig i Fransk-Undervisningen ved Duborg-Skolen.

Fru Eli Jessen var en fin og overordentlig tiltalende Kvinde, dygtig, nidkær og omhyggelig i alt sit Arbejde, redelig og beslutsom, hvor det gjaldt en Afgørelse, stilfærdig, elskværdig og hjælpsom i al sin Færd. Hun vil blive savnet i vide Kredse af den Befolkning, hvis Kaar hun havde valgt til sine. og hvis Bekymringer og Glæder hun delte af et fuldt og varmt Hjerte.

L. P.Christensen.

De blev derude ....

Danskheden i Sydslesvig har lidt store Tab i det sidst forløbne Krigsjaar. Ifølge de foreliggende Opgørelser har den nye Verdenskrig indtil nu [August 1943] krævet 95 Ofre blandt de Landsmænd, der opfylder deres Statsborgerpligt inden for den tyske Værnemagt; af dem havde 61 haft danske Skolegang. Dertil kommer 22 savnede og 26 Landsmænd — Mænd, Kvinder og Børn —, der i Hjemstavnens mistede Livet som Følge af Krigens Virkninger.

*

Blandt dem, der faldt i det sidste Aars Tid, var der atter en hel Række, der knyttedes særlige Forhaabninger til, og Budskabet om hver enkelt, der blev derude, fyldte os med Sorg; vi vilde saa nødigt undvære nogen af dem.

Tænker man tilbage paa den lange Række, standser man blandt andre ved **Marius Mikkelsen** fra Medelby, der faldt den 23. August 1942 i Rusland. Hans foresatte skildrede ham som et lysende Forbillede for Kammeraterne. Vi kendte Marius Mikkelsen som en ualmindelig fin og trofast Karakter, en ung Mand med faste Standpunkter, folkeligt og kristeligt; Rødding Højskole, Liselund og Vallekilde havde betydet uhyre meget for ham.

Eller **Marius Lorenzen** fra Østerby Mark, der faldt den 17. September, ligeledes under Kampene mod Øst. Han blev 31 Aar gammel, var saa frisk og livsglad. Det Stykke af Slesvigs Jord, han kunde kalde sit, var ham dyrebart. Over Marius Lorenzen sørger en Hustru med tre Smaapiger og en gammel Mor, der i forrige Verdenskrig mistede to Sønner.

Ser vi ind i Flensborg By, standser Tanken bl. a. ved den unge **Olav Gregersen**, en dygtig, flink og i alle Henseender tiltalende ung Mand. Han faldt lige før Jul, 21 Aar gammel. Og senere meldtes to af hans Kammerater fra Duborg-Skolen faldne: Mejerist **Richard Petersen**, der efter sin danske Skolegang havde lært Mejeribrug i Høbro og derefter havde virket paa Sanemore (Lolland), indtil han blev indkaldt, og **Zilo Holger Sørensen**, død den 9. Februar i Donez-Omraadet, før Indkaldelsen Landbrugsmedhjælper i Frøslev.

Saa var der den unge Flensborger Dr. jur. Christian Bertelsen, som den 12. Marts pludselig afgik ved Døden i Lejren Bergen ved Celle, hvor han befandt sig under Særuddannelse. Bertelsen havde besøgt Gymnasiet i sin Fødeby og havde derefter studeret Retsvidenskab ved flere tyske Universiteter, sidst i Köln. Derefter søgte han yderligere Uddannelse nordpaa, saaledes paa Askov og paa Frederiksborg Højskoler. Han var 30 Aar gammel, da hans Livsbane blev brudt. Kort efter fandt Sømand Siegfried Linde Døden paa Havet; han havde været paa dansk Navigationsskole. En Broder til Linde er meldt savnet ved Stalingrad.

Mange vil ogsaa have svært ved at slippe Hans Fred. Budach fra Jaruplund, død 21. Maj 1943 i Rusland, hvor han gjorde Tjeneste som Dyrlæge. Budach havde studeret ved tyske Læreanstalter for at kunne komme til at gøre Gavn paa sin Hjemegn. I Studietiden viste han stor Flid og Dygtighed. Han tog en fin Eksamen, der afsluttedes med Doktorgraden. Der hvilede en frisk og lovende Arbejdsglæde over Dr. Budach; men Krigens Haardhed tyngede stærkt paa hans fine, følsomme Sind, og ogsaa han blev et Offer for den, nu, da han stod ved Tærskelen til et virksomt Liv i den elskede Hjemstavn.

Der burde i Taknemmelighed have været nævnt mange flere af vore faldne; vi vil bevare alle's Minde.

L. P. Chr.

Æ Sognefowes Gris.

Æ Sognfowed æ over de halvfjes,
å Mette æ it møje ynge.
No di sat sej te Ro i æ Aftejtshus,
for æ Aalde begynde å tynge.

Wen en ha bo'i saa læng aa æ Stej
som æ Sognfowe å hans Ku'n,
saa vie Folk godt nok Rilehie
aa djer go'i Sie å djer u'n.

Dæfor a ka fortæ'l en Historre,
om hvordan et gik jen Dav
ve æ Fowes, dæ plejer essen it
å væ'e hverken Støj elle Jav.

Si, æ Fowe har baade Ku å Gris,
de er godt i de hær Tie,
å de er javn om det hæe Gris
a ska fortæ'l jer nowe mie.

De var jen Dav i æ Etteraac,
de haj rænet, men klaret da op.
Æ Fowe haj liig sat hans Unnen te Livs,
baade Skink å æ Kjæn-mælkessup.

Han sa i æ Stu'l å blundet lidt,
å Mette hun list omkring,
å ryt tese' i Køkken å æ Døns
å tænt aa saa manne Ting.

Saa liig a jet Gang æ Dø'e flow op,
å Mette hun fek en Skræk,
da jen kam ind å roft å skrig:
Æ Gris, æ Gris er væk.

De ka nok væe te de blow Røe,
æ Fowe kam aa æ Bien,
å urrenfor i en Fart han fo'e,
å Mette var helle it sien.

I æ Gang hæ'n aa si Knag som immer
æ Kasket me æ Snore aa,
som osse kun blow town i Brug
wen æ Skat var it å faa,

å hæ'e var ingen Ti å spild.
Vo kund æ Gris da væe?
Han stræft å kam ue i æ ba'e Hui,
å Mette var liig ve å græe.

Dæc i æ Nabos Kalgaa det gik
å vrøet å smasket te et.
Di proved å tal aa et å fløjt,
men det asnet aalle ve et.

Da tow æ Fowe den barsk Min aa
å trowed med begge Næwe:
»Ve do komm me desam, dint tumbe Svin«,
å ower æ Diig han skræwe.

Men æ Gris var rask å godt tepas,
runt om æ Mejeri de ræ'nd,
æ Fowe bagetter å hen te æ Smejs.
Di Løje vild slet it tej Æ'nd.

Jo mie di javet o jo galle di løf,
æ Gris kun sat i Gallop;
æ Fowe var baade forpust å træt,
å Mette var ve å gi op.

Men Mette hun fand no snar aa Rai,
bag æ Brølle hun blinked te hind Mand.
Hun sat et Fad Mælk liig innen æ Luug
å raslet lidt med æ Spand.

Æ Gris det kam å snykket te et,
stak si Tryn te Bunds i æ Fad.
Te davle et var te Futmælk kun van,
men de hæe var jo Herremad.

For Mette vist nok, hvad et Gris kund li,
hun tow de nymolket, javist,
å for te de skuld rigte virk,
hun kam en Klat Smør i tesidst.

Æ Gris list ind i æ Staald a sej sjæl
å grynted tefrejs i sint Skju'l: —
»En Himmerigsmundfuld haj en da føn,
om saa en sku slavdes te Ju'l«.

C. Hansen.

INDHOLDSFORTEGNELSE:

	Side
Jan Neiiendam: Det kongelige Teater i Sønderjylland	1
P. Tolderlund-Hansen: Olsens Kristian	17
Jakob Petersen: »Danmarks Sønner«	27
Rose Thyregod: Den lyserøde Valmue	32
Niels Hansen: Et berigtiget Citat	41
A. Friis-Vivild: Toldkontrolløren fik et Uhr	44
Jakob Petersen: Murskeen i Folkesagens Tjeneste	53
Forsamlingshusene i Stepping, Augustenborg, Krusaa, Bolderslev, Bedsted, Ellum, Ellehus, Broager, Broderup, Langetved, O. Jerstal, Aarø, Frørup, Sølsted, Faarhus Marstrup, Rise, Klipleve, Tønder og Kegnæs.	
Emil Ruge: En Morder flygter fra Arresten i Aabenraa ..	73
H. Hansen Toft: Galgestænten	84
De gamle som faldt	85
Rektor H. P. Hansen.	
Iver Nissen Vogensen.	
Carsten Gregersen.	
Carl C. Gabe.	
Christian Skytt.	
Carsten Petersen.	
Christen Hanssen.	
Christian Hollensen.	
Hans Beyer.	
L. P. Christensen, To danske Kvinder	100
Marie Thomsen og Eli Jessen.	
L. P. Christensen: De der blev derude	102
Marius Mikkelsen, Marius Lorenzen, Olav Gregersen, Richard Petersen, Holger Sørensen, Chr. Bertelsen, Sig- frid Linde, H. F. Budach.	
C. Hansen: Æ Sognefowes Gris	104

Nationale Foreninger og Institutioner.

Sprogforeningen.

Formand: Bibliotekar Jakob Petersen.
Ledelse: Højskoleforstander Arnfred, Askov, Gdr. Hans Jørgen Hansen, Lysabildskov, fhv. Folketingsmand I. P. Nielsen, Dynt, Amtsskolekonsulent Svendsen, Tønder.
Aarsmødet afholdes sidste Søndag i Juni.

Skoleforeningen.

Bestyrelsen: Landstingsmand H. Jepsen Christensen, Høgsbro pr. Hvidding, Formand. Gdr. Mathias Jepsen, Jejsing, Næstformand. Købmand Chr. Thygesen Petersen, Døstrup, Sdj., Kasserer.
Aarsmødet afholdes sidste Søndag i Juni.

Grænseforeningen.

Kontor: Peter Skramsgade 5, 1, København K.
Formand: fhv. Præsident Holger Andersen.
Næstformand: Borgmester V. Fiischer, Inspektør N. J. Gotthardsen, Grosserer P. Michaelsen.
Sekretær: Oberst O. R. Larssen.

Dansk-Nordisk Ungdomsforbund.

Kontor: Folkunghus, Graasten.
Formand: Lærer P. Marcussen, Graasten, Næstformand og Kasserer: Bankprokurist H. Müller-Kristiansen, Sønderborg.

Ungdomsforeningerne.

Aabenraa Amts Hovedkreds: Form. Lærer Højer, Kløvtoft, Kasserer: Bankkasserer Kræmer, Graasten. (18 Foreninger og ca. 2185 Medl.)

Haderslev Østeramts Hovedkreds: Form.: Lærer J. Chr. Christensen, Mariegade 4, Haderslev, Kasserer: Gdr. Chr. Kongsted, Sdr. Vilstrup pr. Sdr. Tilstrup. (18 For., 2870 Medl.)

Røddingegnens Ungdomskreds (en Hovedkreds af De danske Ungdomsforeninger). Form.: Gdr. Chr. Christensen, Hjerting pr. Rødding. Kasserer: Gdr. Ejnar Rytz, Brændstrup pr. Gram. (13 For., 2126 Medl.)

Sønderborg Amts Hovedkreds: Form.: Husmand Chr. Nielsen, Vollerup, Als, Kasserer: Lærer R. Clausen, Snogbæk pr. Vester Sottrup. (17 For., 3423 Medl.).

Tønder Amts Hovedkreds: Form. og Kasserer: Overlærer Holger Skovmand, Løgumkloster. (10 Foreninger, 1073 Medlemmer).

Skærbæk og Omegns Hovedkreds (for Tønder Amts nordlige Del): Form.: Pastor H. Ebbesen, Døstrup, Kasserer: Købmand Th. Lorenzen, Skærbæk. (8 For., 1275 Medl.).

Sønderjydske Idrætsforening.

Formand: Gdr. Johs. Juhl, Branderup. **Sekretær og Forretningsfører:** Gymnastiklærer N. J. Iversen, Haderslev.

Formand for Gymnastikudvalget: Gdr. Johs. G. Christensen, Vollerupgaard pr. Bolderslev.

Formand for Idrætsudvalget: Lærer B. J. Bennedsen, Augustenborg.

Formand for Skydeudvalget: B. Michaelsen, Haderslev.

Formand for kvindelig Idræt: Fru Aja Bonde-Poulsen, Dybbøl Banke, pr. Sønderborg.

Foreningen er delt i 5 Hovedkredse. Formænd er:

Haderslev Vesteramt: Gdr. Hans Buhrkal, Bangstrup pr. Agerskov.

Haderslev Østeramt: Lærer S. P. Hansen, Haderslev.

Aabenraa Amt: Førstelærer V. Jørgensen, Genner.

Sønderborg Amt: Lærer C. Petersen, Huholt pr. Sønderborg.

Tønder Amt: Lektor A. Rosenkjær, Tønder

Historisk Samfund for Sønderjylland.

Formand: Amtslæge, Dr. med. H. Lausten Thomsen, Tønder. **Sekretær:** Arkivar J. Hvidtfeldt, Aabenraa. **Kasserer:** Museumsinspektør H. Neumann, Haderslev.

Redaktionsudvalget for »Sønderjydske Aarbøger« består af: Dr. med. H. Lausten Thomsen, Arkivar J. Hvidtfeldt og Højskoleforstander Hans Lund.

Redaktionsudvalget for »Sønderjydske Maanedsskrift« består af: Dr. med. H. Lausten Thomsen og Seminarie-lærer Claus Eskildsen.

De sønderjydske Danske Samfund.

Formand: Gdr. Hans Andersen, Kongsbjerg pr. Tønder. **Sekretariatet** ledes af Redaktør Kai Edv. Larsen, Raadhustorvet 3, Sønderborg.

Biblioteker.

Det sønderjydske Landsbibliotek, Aabenraa, Bibliotekar: Jakob Petersen. Udlaan fra Kl. 10—19. Læsesal Kl. 10—19. Børneafdelingen aaben Kl. 15—18 (lukket 15. Maj—15. August).

Centralbiblioteket i Haderslev. Bibliotekar T. Glahn. Udlaan: Kl. 10—19 (Onsdag 10—12 og Lørdag 10—21). Læsesal 10—21 (1. Maj—31. August lukkes Kl. 19).

Centralbiblioteket i Sønderborg. Bibliotekar N. Moesgaard. Udlaan: Kl. 10—19. Læsesalen Kl. 10—21 (1. Maj—31. Aug. lukkes Kl. 19). Børneafdelingen aaben Kl. 15—18.

Biblioteket i Tønder. Bibliotekar: Gerda Tarp Hansen, Udlaan: 10—12. Læsesal: 10—21. (Maj—Oktober 10—10). Lukket 8 Dage i Aug.

Sønderjydsk Landsarkiv, Aabenraa.

Landsarkivar: Fr. Gribsvad. Arkivar: Joh. Hvidtfeldt. Aaben: Kl. 9—12 og 13—16.

Erhvervs-Institutioner og Organisationer.

(Formænd, Sekretærer og sønderjydske Medlemmer.)

I. Statsinstitutioner.

Statens Jordlovsudvalg.

Kontor: Chrisitansborg, København K.
Formand: Fhv. Folketingsmand Niels Frederiksen, Roskilde.

Sekretær: Kontorchef Fl. Tolstrup.
Fhv. Folketingsmand Chr. E. Christensen, Asserballe,
Domæneforpagter P. Petersen, Røj, pr. Møgeltønder, og
Gdr. Jens Horlück Skodborg.

Jordfordelingskommissionen.

Kontor: Tønder.
Formand: Fuldmægtig A. Mosbeck, Tønder. Medlemmer: Gdr. M. Refslund Poulsen, Bovlund, Gdr. Jørgen Tinglev, Lund.

Kommissioner ang. Jordlodder til Husmandsbrug.

Formænd: Haderslev Amt: Gdr. Jørg. Petersen, Sommersted; Aabenraa Amt: Gdr. Jacob Michelsen, Kolstrup; Sønderborg Amt: Karl Petersen, Hestehave; Tønder Amt: Gdr. Mads Warming, Raahede.

II. Private Selskaber og Landbrugsorganisationer.

Dev kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Rolighedsvej 26, København.
Formand: Hofjægermester Lüttichau, Tjele. Sekretær: Axel Nielsen.
I Bestyrelsesraadet: Kreditforeningsdir. H. Hansen, Aabenraa.

Det danske Hedeselskab.

Hovedkontor: Viborg.
Frm.: Hofjægermester Lüttichau, Tjele.
Grundforbedringsvirksomheder:
Mose- og Engafdeling.
Distriktskontor i Haderslev: Best. Th. P. Nielsen.
— i Tønder: Best. J. P. Knudsen.
— i Aabenraa: Best. N. Jespersen.
Den tekniske Afdeling.
Distriktskontor i Tønder: Best. cand. polyt. T. Q. Jacobsen.

Landbrugsraadet

Kontor: Axelborg, København V.

Præsident: Landstingsmand H. Hauch, Sølund pr. Viborg, Medlem af Raadet Folketingsmand Jørgen Gram, Gabøl.

Generalsekretær: A. Høgsbro Holm.

De samvirkende danske Landboforeninger.

Kontor: Axelborg, København V.

I Formandskabet: Gdr. J. Tvedegaard og Landstingsmand H. Hauch. I Bestyrelsen: Gdr. Hans Schmidt, Kollund, Folketingsmand Jørgen Gram, Ankergaard, Nustrup. Sekretær: Otto Himmelstrup.

Foreningen af jyske Landboforeninger.

Kontor: Bispetorvet, Aarhus.

Formand: Landstingsmand Hauch. I Bestyrelsen: Gdr. Hans Schmidt, Kollund, Folketingsmand Jørgen Gram, Ankergaard, Nustrup. Sekretær: J. K. Haugaard.

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig.

Formand: Gdr. Hans Schmidt, Kollund pr. Kollund S. Sekretær og Kasserer: Konsulent Chr. Nielsen, V. Sottrup.

Bestyrelsen bestaar af de enkelte Landboforeningers Formænd.

1. Den nordslesvigske Landboforening.

Formand: Gdr. Ejner Hansen, Hjerting pr. Rødding.

Konsulenter: Erik Boesen, Øster Lindet, og C. H. Lausten, Rødding, (Regnsk.), 795 Medl.

2. Haderslev Amts Landboforening.

Frmd.: Gdr. Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup.

Kons.: F. P. Nielsen, Haderslev, C. Hansen, Haderslev (Regnsk.), og K. Knudsen, Hoptrup (Regnsk.), Fru Mølgaard, Aabenraa (Hush.)* 1543 Medl.

3. Nr. Rangstrup Herreds Landboforening.

Frmd.: Gdr. S. Knudsen, Galsted.

Kons.: Landbrugskand. Mogens Hansen, Toflund, Fru Mølgaard, Aabenraa (Hush.). 425 Medl.

4. Vedsted Sogns Landboforening.

Frmd.: Gdr. Jens Th. Jensen, Ulstrup, pr. Marstrup.

Kons.: K. Knudsen, Hoptrup. 151 Medl.

---

*) Samtlige Husholdningskonsulenter skriverer under De sønderjydske Husholdningsforeninger.

5. Aabenraa Amts Landboforening.

Frmd.: Gdr. P. Chr. Hanssen, Nygaard pr. Bolderslev.
Kons.: Johs. Petersen, Aabenraa, og P. Mølgaard, Aabenraa (Regnsk.), og Fru Mølgaard, Aabenraa (Hush.). 600 Medl.

6. Vis Herreds Landboforening.

Frmd.: Gdr. H. Schmidt, Kollund pr. Kollund S.
Kons.: M. Nissen, Graasten, Frk. Marie Surlykke Petersen, Graasten, (Havebrug). 275 Medl.

7. Den sundevædske Landboforening.

Frmd.: Forst. H. Hansen, Graasten Landbrugsskole.
Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup, og P. Petersen, Ragebøl, (Regnsk.), Frk. Marie Surlykke Petersen, Graasten, (Havebrug). 350 Medl.

8. Als Nørreherreds Landboforening.

Frmd.: Gdr. Clausen, Havnbjerg pr. Nordborg.
Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup, og H. Frederiksen, Nordborg, (Regnsk.), Frk. Marie Surlykke Petersen, Graasten, (Havebrug). 210 Medl.

9. Den alsiske Landboforening.

Frmd.:
Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup, og E. M. Hansen, Tandslet, (Regnsk.), Frk. Marie Surlykke Petersen, Graasten, (Havebrug). Fru Mølgaard, Aabenraa (Hush.). 313 Medl.

10. Det blandede Distrikts Landboforening.

Frmd.: Gdr. H. Beyer, Aasgaard pr. Ballum.
Kons.: L. Nørgaard, Bredebro, og M. Thomsen, Bredebro, (Regnsk.), Frk. Marie Surlykke Petersen, Graasten, (Havebrug), Frk. Marie Eggert, Ønder (Hush.). 300 Medl.

11. Slogs Herreds Landboforening.

Frmd.: Forp. H. Linnet, St. Tønde pr. Jejsing.
Kons.: Georg Nissen, Bylderup Bov, II. Mortensen, Rørkær, (Regnsk.), Frk. Marie Surlykke Petersen, Graasten, (Havebrug), Frk. M. Eggert, Tønder (Hush.) 293 Medl.

12. Landboforeningen for Løgumkloster og Omega.

Frmd.: Gdr. Nis Edvardsen, Løgumkloster.
Kons. Georg Nissen, Bylderup Bov, og Frk. M. Eggert, Tønder (Hush.). 242 Medl.

13. Landboforeningen for Skærbæk og Omega.

Formand: Skovrider Fromsejer, Skærbæk.
Kons.: A. Buchreitz, Skærbæk, 275 Medl.

Fællesforeningen for de tyske Landboforeninger.

Landwirtschaftlicher Hauptverein f. Nordschleswig.

Frmd.: Gdr. Chr. Diederichsen, Bodskov pr. Sdr. Vilstrup.

Kons.: P. Rasmussen, Aabenraa. 8 lok. Foreninger med 1950 Medl.

Husmandsforeninger.

De samvirkende danske Husmandsforeninger.

Kontor: Studiestræde 38, København K.

Formand: Parcellist N. P. Andreasen, Forsinge. I Bestyrelsen: Husmand Jørgen Petersen, Halk pr. Hejsager.

Sekretær: A. Fogh, Roskilde.

De samv. jyske Husmandsforeninger.

Kontor: Hølgolandsgade 20, Aarhus.

Formand: Husmand P. Nielsen, Tvis. I Bestyrelsen: Husmand A. Schmidt, Faurholm, Tandslet.

Sekretær: N. Chr. Nielsen, Aabyhøj.

De samv. sønderjyske Husmandsforeninger.

Frmd.: Husmand Jørgen Petersen, Halk, pr. Hejsager.

Kons.: A. Laisen, Rødekro, A. Mortensen, Rødekro, Frk. E. Fredslund, Haderslev, (Hush.), M. Thomsen, Bredebro, (Regnsk.).

57 For. m. 3281 Medl.

Sønderborg Amts Husmandsforening og Kredsforeningen Sønderjyden.

Frmd.: Husmd. Anders Schmidt, Faurholm, Tandslet.

Kons.: Fr. Slipsager, Danebod, Fynshav.

28 For. m. 1673 Medl.

Kvægavlsforeninger.

Sønderjysk Fællesledelse af Kvægavl.

Frmd.: Gdr. Mads Gram, Københoved.

Kons.: Jørg. Frank, Tønder, og Vinge Madsen, Vojens.

60 Kvægavls- og Tyreholdsforeninger med 1800 Medl. og 80 Tyre og 79 Kontrolfor. med 2677 Medl. og 32,350 Køer.

Sønderjysk Fællesledelse for Avlen af rødt dansk Malkekvæg:

Frmd.: Gdr. Chr. Clausen, Stødagergaard pr. Sønderborg.

Kons.: Th. Thomsen, Dybbølsten pr. Sønderborg.

15 Kvægavlsfor. med 559 Medl. og 26 Tyre og 3 Kvægavlsforeninger for kunstig Sædovertøring med 1400 Medlemmer samt 38 Kontrolfor. med 1514 Medl. og 16,985 Køer.

Vestslesvigs Fællesledelse for Korthornsavl.

Formand: Gdr. Math. Jepsen, Rørkær, Tønder.
10 Optrætterforeninger.

Fællesledelsen for Hollandsk Malkekvg.

Formand: Gdr. H. S. Jensen, Tornumgaard pr. Lintrup.
Kons.: Vinge Madsen, Vojens.
83 Medl. 1760 Køer.

De samvirkende jyske Hesteavlsforeninger.

Kontor: Bispetervet, Aarhus.
Frmd.: Gdr. P. Vadgaard, Stenild pr. Hobro.
I Best.: Gdr. N. Skrumsager, Visby Hedegaard.

De samvirkende danske Andels-Svineslagterier.

Kontor: Axelborg, København V.
(Omfatter 61 Andelsslagterier).
Frmd.: Gdr. M. Byriel, Lyngby pr. Sporup.
Sekretær: H. Behnke.
I Best.: Gdr. J. H. Østergaard, Gabøl.

Andels Slagterier i Nordslesvig.

Aabenraa: Dir. F. Johansen.
Graasten: » H. N. Skensved.
Sønderborg: » C. W. Whitt.
Rødding: » C. J. Rübner Petersen.
Vojens: » Th. Mossing Jensen.

Privat-Slagterier.

Haderslev: Dir. Koopmann.
Bylderup: » M. Carlsen.
Skærbæk: » Nielsen.

De danske Mejeriers Fællesorganisation.

Kontor: Raadhushuspladsen 3, Aarhus.
Formand: Propr. S. Overgaard, Højbygaard. Sekretær:
Kontorchef L. P. Frederiksen. I Bestyrelsen: Aage Schmidt,
Faarkrog.

De samv. jyske Mejeriforeninger.

Frmd.: Gdr. Elbæk Jessen, Enggaarden pr. Holsted.
I Bestyrelsen: Gdr. Aage Schmidt, Faarkrog.

Sønderjydsk Mejeriforening.

Frmd.: Gdr. Aage Schmidt, Faarkrog, Sekr.: Stats-
kons. Johs. Jensen, Aabenraa. Omfatter 125 Mejerier.

Sønderjydske Smøreksporthor., Vojens.

Fung. Frmd.: Gdr. P. Rostgaard Andersen, Københoved. Dir. Sophus Thomsen, Haderslev. (56 Mejerier).

Sdj. Landm. Andels Smøreksporthor., Sønderborg.

Frmd.: Gdr. Kr. Iversen, Avnbøl. Dir.: S. Røyggaard Petersen, Sønderborg. (48 Mejerier).

Dansk Mejeristforening.

Kontor: Johannevej 10, Odense.

Frmd.: Mejeribestyrer C. Jørgensen, Tuse Næs pr. Holbæk.

Sekretær: Fr. Schack, Odense.

Aabenraa Amtskr.: Frmd.: Mejeribest. H. P. Hansen, Felsted.

Haderslev Amtskr.: Frmd.: Mejeribest. H. Mathiesen, Styding.

Sønderborg Amtskr.: Frmd.: Mejeribest. T. F. Hansen, Dybbøl.

Tønder Amtskr.: Frmd.: Mejeribest. H. Lorenzen, Bredebro.

III. Handelsorganisationerne.

Grosserersocietetet: Frmd.: Grosserer Rudolf Schmidt. Provinshandelskamret: Frmd. Grosserer H. L. Poulsen, Odense.

Centralforeningen f. Jydske Handelsstandsforeninger.

Formand: Konsul Kai Blicher, Aarhus.

Medl. af Best.: Købmand J. H. Kock, Sønderborg.

Handelsforeningerne i Sønderjylland.

Handelsstandsforeningerne i

Haderslev, Frmd.: Købmand Oluf Thielst.

Aabenraa, Frmd.: Borgmester Holg. Fink.

Sønderborg, Frmd.: Købmand J. H. Kock.

Tønder, Frmd.: Købmand A. Müller.

De samv. danske Købmandsforeninger.

Frmd.: Købmand Chr. H. Olesen, Aalborg.

Med 142 Afdelinger, fordelt i 4 Centralorganisationer.

Centralorg. for Jylland, Frmd.: Købmd. Chr. H. Olesen, Aalborg.

Derunder de samv. sønderjydske Købmandsforeninger:

Frmd.: Købmand Chr. Matzen, Sønderborg.

Haderslev og Omegn: Frmd.: Henrik Sørensen, Haderslev.

Rødding og Omegn: Frmd.: Købmand M. Christensen, Brendstrup.

Toftlund og Omegn: Frmd.: Købmand Andr. Petersen, Rangstrup.

Aabenraa og Omegn: Frmd.: Købmand J. Agger, Aabenraa.

Graasten og Omegn: Frmd.: Købmand Chr. Blomgreen, Egernsund.

Tønder Amt: Frmd.: Købmd. Blaabjerg, Løgumkloster.

Tønder Detailhandlerforening: Frmd.: Købmand E. Klyver, Tønder.

Sønderborg Detailhandlerforening: Frmd.: Købmand Chr. Matzen, Sønderborg.

Sønderborg Amt: Købmand Bork, Stevning.

IV. Haandværk og Industri.

Fællesrepræsentationen for dansk Haandværk og Industri.

Kontor: Vesterboulevard 20, København.

Frmd.: Murermester Rasm. Sørensen, Roskilde. I Bestyrelsen: Snedkermester S. A. Sørensen, Rødning.

Haandværker- og Industriforeninger i Sønderjylland.

Formand:

Aabenraa	Farverm. Th. Jacobsen;
Agerskov	Carl Truelsen;
Augustenborg	Bygmester Chr. Jacobsen;
Bov	Malerm. A. Kj. Johannsen, Padborg;
Brede Sogn	Købmand D. Jepsen;
Broager Sogn	Snedkermester P. Hansen;
Bylderup	Købmænd H. Thomsen;
Christiansfeld	Malerm. Joh. Madsen;
Egen	Skomg. J. Rasmussen;
Graasten	Bygm. V. Manner-Jacobsen;
Gram	Savværksejer N. Timmermann;
Haderslev	Murermstr. Johs. Hansen;
Hoptrup	Snedkermester N. Th. Halborg;
Højer	Skomgmst. H. Jacobsen;
Hørup	Malerm. H. Christensen;
Jels	Smedem. Hans E. Hansen;
Kegnæs	Smedemester H. H. Damm;
Klipleve, Kværs og Holbøl Sogne	Bagerm. Chr. Jensen, Tørsbøl;
Lysabild	Snedkmstr. P. Christensen, Sarup;
Løgumkloster	Vognfabr. Anton Madsen;
Notmark	Malerm. N. Hansen Lorentzen;
Nordborg	Sdlmgmst. Hans Møller;
Oksbøl	Skomgmst. Chr. Dall, Oksbøl;
Rødning	Snedkerm. S. A. Sørensen;
Rødekro	Købmd. Chr. Duus;
Skodborg	Malermstr. Th. Feddersen;
Skærbæk	Slagterm. A. Schmidt;

Sommersted
Sottrup
Svenstrup
Sønderborg
Tandslet
Tinglev (Hdv. og Ind.)
Toftlund
Tønder
Ulkebøl
Ullerup
Varnæs
Vojens
Øsby

Entreprenør H. Skytt;
Skræderm. C. Detlefsen;
Malermstr. Carl Schink;
Bygmstr. Kr. Anthonson;
Smedemstr. Peter Nielsen;
Smedem. P. Schaumann;
Tømrermstr. A. Christensen;
Smedem. Andr. Dideriksen;
Fabr. A. Müller, Vollerup;
Bager Jul. Andresen;
Maskinbygger P. Jørgensen;
Inst. N. Nielsen;
Inst. H. C. Rasmussen.

Særlige sønderjydske faglige Mesterforeninger.

Mesterforeningen for Bygningshaandværkere i Aabenraa Amt: Frmd.: Tømrerm. A. Mikkelsen, Bolderslev.

Mesterfor. f. Bygningshaandværk. i Haderslev Amt: Frmd.: Tømrermester G. P. Gregersen, Vojens.

Barber- og Frisørfor. i Aabenraa Amt: Frmd.: Otto Meise, Aabenraa.

Mesterforeningen for Byggehaandværkere i Tønder Amt: Frmd.: Murermester Aug. Rathge.

Haderslev Østeramts Smede- og Klejnsmedelaug: Formand: Chr. P. Mørch, Skrydstrup.

Snedkerlavet for Sønderborg Amt: Frmd.: P. Hansen, Broager.

Sønderjydske Forening for G. K. M., Sønderborg Amt: Frmd.: Smedemst. D. Madsen, Hundslev.

V. Kreditinstitutioner.

Sønderjyllands Kreditforening.

Kontor: Aastrupvej, Haderslev.

Direktionen: P. A. Callø, H. Hansen, Orla Buhl.

Repræsentantskabet: Gdr. J. H. Schmidt, Vojensgaard, Gdr. M. Thuesen, Anslet, Fabrikant M. Schaumann, Haderslev, Gdr. M. Refslund Poulsen, Bovlund, Gdr. Olav Fink, Brendstrup, Gdr. Hans Lyck, Varnæs, Gdr. H. Sander Larsen, Saksgaard, fhv. Landdagsmand Nis Nissen, Aabenraa, Gdr. Jørgen From, Fjelstrup, Gdr. Iver Scherrebeck, Sdr. Vilstrup, Gdr. J. H. Østergaard, Gabøl, Gdr. Jacob Michelsen, Kolstrup, Gdr. Chr. Ernst Christensen, Asserballe, Købmand A. Hundevadt, Haderslev, Borgmester H. Fink, Aabenraa, Købmand Math. Kock, Sønderborg, Købmand Chr. Schmidt, Tønder, Gdr. N. Petersen, Rørkær.

Vest- og Sønderjydske Kreditforening.

Kontor: Ringkøbing.

Direktionen: P. H. M. Valeur, Jens Jensen, P. Gundesen.

Frmd. for Repræsentantskabet: Gdr. Hans S. Jensen, Tornumgaard.

Repræsentanter for Sønderjylland: Gdr. Fedder Mathiesen, Randerup, og Gdr. Poul Outzen, Ellum.

Jydsk Grundejer Kreditforening, Herning.

Direktionen: Holger Jepsen, J. Møller, M. Hvirring.

Repræsentanter for Sønderjylland:

C. C. Biehl, Graasten for Aabenraa-Sønderborg Amt.

Martin Møller, Bredebro for Tønder Amt.

Hans Nissen, Nustrup for Haderslev Amt.

Jydsk Hypotekforening.

Kontor: Aarhus.

Direktionen: adm. Dir. N. P. Helver, LRS. Smedegaard-Andersen, Herning, Arkitekt Jep Fink, Aabenraa.

Kreditforeningen af Ejere af mindre Ejendomme paa Landet i Jylland.

Landsretssagfører Aa. Brink Jensen, adm. Direktør, Medlem af Repræsentantskabet for Sønderjylland: Hans Iversen, Stenneskær, Hans Philipsen, Snogbæk, Evald Lorensen, Skærbæk, N. Henriksen, Vojens.

Hypoteklaanefonden.

Kontor: Tønder: Bestyrelsen: Dir. Henriksen, adm. Direktør, Dommer Stegmann, Frmd., H. Linnet, St. Tønde, Jørg. Petersen, Halk.

Laanekassen for Sønderjylland.

Direktion: Dir. J. F. Beck, ORS. Axel Hulegaard og Dir. Orla Buhl.

Bestyrelsen: Amtmand Kr. R. Thomsen, Amtmand Karberg og fra Haderslev Østeramt: Dir. Callø, Formand, Gdr. J. Schmidt, Chr. Iversen, Sønderballe og Gdr. P. Nielsen, Refsø; fra Haderslev Vesteramt: Gdr. M. Refslund Poulsen, Frmd., Gdr. Aage Schmidt, Landinsp. Lejde, fra Aabenraa Amt: Borgmester H. Fink, Frmd., Gdr. Chr. Christensen, Gdr. Kr. Philipsen, fra Sønderborg Amt: Folketingsmand J. P. Nielsen, Frmd., Gdr. Chr. E. Christensen, Gdr. Chr. Christensen, Elsmark, Gdr. Chr. Schmidt, Dybbøl-Østen, Hsmd. Anders Schmidt, Faurholm; fra Tønder Amt: Gdr. H. Jensen Christensen, Frmd., Bagermester Thorv. Petersen, Gdr. Karl Posselt.

Landeværnet.

Kontor: Tinglev.

Best.: Gdr. Hans Andersen, Kongsbjerg, Frmd., Gdr. Aage Schmidt, Faarkrog, Gdr. Landstingsmand H. Jensen Christensen, Høgsbro.

Markedsfortegnelse for 1944.

Syddjylland og Nordslesvig.

Vejle Amt.

- Blaahøj**, 17. April og 12. Sept. Heste og Kreaturer.
Brande, 19. Febr., 3. April, 8. Maj, 28. Juli, 25. Sept. og 17. Nov. Heste og Kreaturer.
Bredsten, 8. Maj og 11. Sept. Heste og Kreaturer.
Berkop, 14. April, 14. Juli, 6. Okt. og 1. Dec. Heste og Kreaturer.
Egtved, 1. Maj og 5. Okt. Heste og Kreaturer.
Filskov, 23. Maj og 22. Aug. Heste og Kreaturer.
Fredericia, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 4. Marts, 3. Maj, 7. Juli og 17. Nov. Heste og Kreaturer.
Give, 15. Febr. 14. Marts, 28. April, 3. Juli, 8. Sept., 26. Okt. og 20. Nov. Heste og Kreaturer.
Hornslyd, 24. April og 27. Sept. Heste og Kreaturer.
Jellinge, 12. Maj og 26. Sept. Heste og Kreaturer.
Kolding, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. Tirsdag Eksportmarked med Kreaturer. 12. Jan., 4. og 25. Febr., 10. Marts Heste; 17. og 24. Marts, 27. April, 6. Maj, 19. Juli, 19. Sept. og 13. Okt. Heste og Kreaturer.
Sender Omme, 27. Marts, 11. Maj, 24. Juli og 23. Okt. Heste og Kreaturer.
Uldum, 25. April og 28. Sept. Heste og Kreaturer.
Vandel, 26. Maj og 18. Okt. Heste og Kreaturer.
Vejle, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Lørdag Levekvej, hver Mandag Eksportmarked med Kreaturer. 11. Jan., 3. og 24. Febr. og 9. Marts Heste; 16. og 23. Marts, 13. April, 2. Maj, 14. Juni, 30. Sept., og 27. Okt. Heste og Kreaturer.

Ribe Amt.

- Agerbæk**, 17. April og 6. Okt. Heste og Kreaturer.
Ansager, 6. Maj og 7. Okt. Heste og Kreaturer.
Billund, 18. April og 20. Sept. Heste og Kreaturer.
Bramminge, Torvedag om Tirsdagen. 27. Marts, 19. April, 31. Juli, 19. Sept. og 9. Okt. Heste og Kreaturer.
Brørup, 6. Marts, 4. Maj og 28. Sept. Heste og Kreaturer.
Bække, 10. Maj og 15. Sept. Heste og Kreaturer.
Esbjerg, Torvedag hver Lørdag. Hver Onsdag Eksportmarked med Kreaturer. 28. Jan., 28. April og 22. Sept. Heste og Kreaturer.
Foldingbro, 17. Maj og 30. Sept. Heste og Kreaturer.

Grindsted, 9. Marts 27. April, 10. Maj, 21. Juni, 22. Juli, 7. Sept., 10. Okt. og 18. Nov. Heste og Kreaturer.
Gårding, 29. April og 7. Okt. Heste og Kreaturer.
Hejnsvig, 4. Maj og 16. Sept. Heste og Kreaturer.
Holsted, 7. Jan., 13. April, 28. Aug. og 11. Nov. Heste og Kreaturer.
Lunderskov, 22. April og 21. Sept. Heste og Kreaturer.
Nørre Nebel, 21. April og 9. Okt. Heste og Kreaturer.
Oksbøl, 24. April og 9. Okt. Heste og Kreaturer.
Ribe, Torvedag hver Lørdag. 25. Jan., 7. Marts, 4., 18. og 25. April, 2. Maj, 13. Juni, 1. Aug., 12. Sept., 10. og 24. Okt. samt 7. og 21. Nov. Heste og Kreaturer.
Tistrup, 20. April og 11. Sept. Heste og Kreaturer.
Varde, Torvedag hver Torsdag, 11. Jan., 3. Febr., 3. og 28. Marts, 25. April, 8. Maj, 14. Juni, 11. Juli, 2. Aug., 14. Sept., 12. Okt., 2. Nov. og 14. Dec. Heste og Kreaturer.
Vejen, 26. April, 23. Juni og 13. Sept. Heste og Kreaturer.
Vejrup, 18. April og 27. Sept. Heste og Kreaturer.
Vorbasse, 15. April, 27. Juli og 9. Okt. Heste og Kreaturer.
Ølgod, Torvedag hver Onsdag. 22. April, 23. Aug. og 26. Sept. Heste og Kreaturer.

De sønderjydske Landsdele.

Haderslev Amt.

Agerskov, 2. Maj og 3. Okt. Heste og Kreaturer.
Branderup, 15. April og 21. Okt. Heste og Kreaturer.
Christiansfeld, 29. April, 6. Maj, 21. og 28. Okt. Heste og Kreaturer.
Gram, 10. Maj og 21. Okt. Heste og Kreaturer.
Haderslev, hver Mandag Eksportmarked med Kreaturer. Hver Mandag Marked med Heste og Kreaturer samt Tirsdagene 18. April, 18. Juli og 26. Sept.; 8. Jan., 21. Febr. og 6. Marts stort Hestemarked, 17. April (Foraarsmarked), 17. Juli (Sommermarked) og 25. Sept. (Efteraarsmarked).
Jels, 19. April og 18. Okt. Heste og Kreaturer.
Over Jersdal, 5. April og 4. Okt. Heste og Kreaturer.
Rødding, 28. April og 19. Okt. Heste og Kreaturer.
Toftlund, 4. Maj, 17. Okt. Heste og Kreaturer.
Sommersted, 15. April og 9. Sept. Heste og Kreaturer.
Vojens, ugentlig hver Fredag med Grise og Landbrugsprodukter.

Aabenraa Amt.

Aabenraa, hver Tirsdag. Eksportmarked med Kreaturer. 22. Febr., 18. Juli og 17. Okt. Heste og Kreaturer, 25. April, 2. og 9. Maj, 24. Okt. og 7. Nov. Kreaturer; 15. Dec. Heste.
Bolderslev, 26. April og 4. Okt. Heste og Kreaturer.

Bov (v. Padborg), 25. April og 26. Sept. Heste og Kreaturer.
Hver Fredag med Grise.
Graasten, 4. Maj og 5. Okt. Heste og Kreaturer. Hver Mandag Griseturv.
Hellevad, 3. Maj og 11. Okt. Heste og Kreaturer.
Kliplev, 13. April og 14. Sept. Heste og Kreaturer.
Røde Kro, 27. April og 19. Okt. Heste og Kreaturer.
Øster Løgum, 15. April og 16. Sept. Heste og Kreaturer.

Sønderborg Amt.

Bro, 1. Maj Heste og Kreaturer.
Broager, 18. April og 3. Okt. Heste og Kreaturer.
Dynved, 10. Juni Heste og Kreaturer.
Nordborg, 15. April, 2. Sept. og 7. Okt. Heste og Kreaturer.
Skovby (Als), 26. Sept. Heste og Kreaturer.
Sønderborg, hver Mandag Eksportmarked og Marked med Kreaturer. Første og tredje Fredag hver Maaned Levekveg. 20. Jan., 27. April og 19. Okt. Heste.
Ullerup (Sundeved), 13. Sept. Heste og Kreaturer.

Tønder Amt.

Arnum, 8. Maj og 4. Okt. Heste og Kreaturer.
Bredebro, 17. April, 1. Maj og 16. Okt. Heste og Kreaturer.
Bylderup Bov 27. April, 3. Aug. og 12. Okt. Heste og Kreaturer,
Højer, 17. April, 28. Sept. og 5. Okt. Heste og Kreaturer.
Løgumkloster, 21. Marts, 2. Maj, 20. Juni, 15. Aug. og 24. Okt. Heste og Kreaturer.
Rabsted, 1. Maj og 16. Okt. Heste og Kreaturer.
Skærbæk, 25. April, 4. og 11. Maj, 28. Sept., 5. og 18. Okt. Heste og Kreaturer.
Tinglev, 19. April, 3. Maj, 23. Aug. og 18. Okt. Heste og Kreaturer.
Tønder, hver Tirsdag Eksportmarked med Kreaturer. 10. Marts, 21. og 28. April, 12., 19. og 26. Maj, 7. Juli, 4. Aug. 1. og 15. Sept., 6., 13., 20. og 27. Okt., 3. og 10. Nov. Heste og Kreaturer.

Porto-Takster.

	Landsporto	Lokalporto
Breve indtil 50 gr., frankerede	20 Øre	10 Øre
50—250 gr —	30 ”	15 ”
250 gr—1 kg —	50 Øre	
Brevkort , enkelte, —	15 Øre	7 Øre
med betalt Svar —	30 ”	14 ”
Tryksager indtil 50 gr	6 ”	5 ”
50—250 gr	10 ”	8 ”
250 gr—1 kg	30 Øre	
Do. Vægt 5 kg og derunder, alene indeholdende Reliefskrift til Brug f. Blinde	5 Øre pr. 1000 gr.	
Vareprøver og blandede Forsendelser indtil 50 gr, frankerede	6 Øre	5 Øre
50—250 gr. —	10 ”	8 ”
250—500 gr. —	30 Øre	

Brevpakker indtil en Vægt af 1 kg koster 30 Øre. 45×20×10 cm. Rulleform 45×15 cm. **Maa ikke indeholde skriftlige Meddelelser.**

For **Anbefaling** af Breve, Brevkort, Tryksager, Vareprøver og blandede Forsendelser betales yderligere 30 Øre; anbefalede Forsendelser skal forudfrankeres.

Ekspresbreve 40 Øre (til Udlandet 60 Øre) + Porto.

For **Ilbefordring** (Brevforsendelser af Vægt over 250 gr) betales foruden Brevporto en Tillægsporto af 1 Kr.

»**Søndagsbreve**«. Foruden den almindelige Porto erlægges 10 Øre. Paa Konvoluten bør der staa: »Søndagsbrev« og den forsynes med Diagonalkryds.

Søndagsbreve udbringes kun i Postkontorernes Bydistrikter.

Værdibreve Beløb indtil 1000 Kr. ..	50 Øre	} + Brevporto som ovenfor anført for Breve af samme Vægt.
Beløb 1000—2000 Kr.	55 ”	
» 2000—3000 »	60 ”	
» 3000—4000 »	65 ”	
o. s. fr. 5 Øre mere for hvert 1000 Kr.		

Pakker, almindel. 1 kg og derunder 50 Øre
 fra 1—3 kg ..... 60 ”
 fra 3—5 kg ..... 75 ”
 fra 5—6 kg ..... 100 ” og derefter
 25 Øre for hvert følgende kg.

Pakker med angiven Værdi: Vægtporto som for almindelige Pakker + Værdiporto 50 Øre for det første 1000 Kr. af Værdien og 5 Øre for hvert 1000 Kr. mere.

For **Anbefaling** af Pakker betales yderligere 30 Øre; anbefalede Pakker skal forudfrankeres.

Ipakker: Foruden den sædvanlige Porto 1 Kr. mere for hver 5 kg eller Dele deraf.

Postanvisninger, Beløb indtil 25 Kr.	25 Øre
Beløb 25—100 Kr.	40 »
Beløb 100—300 »	55 Øre
» 300—1000 »	70 »
Postoprævninger, Beløb indtil 25 Kr.	30 »
Beløb 25—100 Kr.	45 »
» 100—300 »	60 »
» 300—1000 »	75 »

TIL UDLANDET

Finland, Norge, Sverige og Tyskland.

Breve indtil 20 gr	20 Øre
» 125 gr	40 »
» 250 gr	60 »
» 500 gr	80 »
» 1000 gr (til Tyskl.)	120 »
over 500 gr (til Tyskl. 1000 gr) som til det øvrige Udland.	
Brevkort	15 Øre
Tryksager pr. 50 gr	8 »

Det øvrige Udland:

Breve indtil 20 gr	40 Øre
og for hver følgende 20 gr	25 »
Brevkort	25 »
med betalt Svar	50 »
Tryksager pr. 50 gr	8 »

Højeste Vægt for Tryksager til Udlandet er 2 kg.

Dog kan enkeltvis forsendte Bøger veje indt. 3 kg

Vareprøver pr. 50 gr 8 Øre. Højeste Vægt 500 gr.

Banepakker.

Enkelte Stykker Ilgods af indtil 25 kg's Vægt befordres uden Fragtbrev mellem alle Jernbanestationer og Billetsalgssteder samt flere Dampskibsselskabers Anløbspladser, naar de er pakkølæbet Banemærker, som nedenstaaende Skema viser:

Pakker af Vægt:	Befordringsafstand:	
	under 120 km	mindst 120 km
indtil 5 kg.....	50 Øre	75 Øre
over 5 kg indtil 10 kg.....	75 —	100 —
— 10 kg — 15 kg.....	100 —	150 —
— 15 kg — 20 kg.....	125 —	200 —
— 20 kg — 25 kg.....	150 —	250 —

Jagttabel

i Henhold til Jagtloven af 28. April 1931.

Vildtet	Maa jages
Kron- og Daahind	1. Jan.—28. Febr. og 1. Okt.—31. Dec.
Raabukke og Sikahjorte	15. Maj—31. Juli og 1. Okt.—31. Dec.
Raa- og Sikahind	1. Okt.—31. Dec.
Harer	1. Okt.—18. Dec.
Fiskehejrer og Regnsporer	1. Juli—31. Dec.
Svømmeænder (undt. Graaand) Graagæs, Vandhøns, Vadefugle (undt. Fiskehejre, Skovsnæppe, Rørdrum, Skehejre, sort og hvid Stork, Traner, Trapper, Præstekraver, Stenvendere og Klyder), Ringdue, Huldue og Skovskade	1. Aug.—31. Dec.
Taffelænder og Maager (undt. Havmaager)	1. Jan.—31. Jan. og 1. Aug.—31. Dec.
Vandrefalk, Duehøg, Spurvehøg og Kærhøg	1. Jan.—31. Marts og 1. Aug.—31. Dec.
Skarver og Havmaager	1. Jan.—30. April og 1. Aug.—31. Dec.
Dykænder (undt. Taffeland og Skalleslugere)	1. Jan.—28. Febr. og 1. Sept.—31. Dec.
Agerhøns, Grouse og Vagtel	18. Sept.—1. Nov.
Urhaner	15. Juli—31. Juli og 18. Sept.—31. Dec.
Tjurhaner	18. Sept.—31. Dec.
Skalleslugere, Alkefugle, Lappedykkere, Lommer, Kjoever, Stormfugle, Musvaage og Hvepsevaage, Alliker, Solsort, Sjægger og andre Drosler	18. Sept.—31. Dec. og 1. Jan.—31. Jan.

Vildtet	Maa jages
Skovsnæppe	24. Sept.—31. Dec. og 1. Jan.—7. April
Fasaner	1. Okt.—31. Dec.
Kron- og Daahjorte, Røve, Græv- linger, Oddere, Maarer, Ildere, Væseler, Muldvarpe, Kaniner, Egern, Sæler og Hvaler, Graa- spurve, Krager, Raager, Husska- der og Vildgæs (undt. Graagæs).	Maa jages hele Aaret
Pindsvin og Flagermus, Urhøns og Tjurhøns, Rørdrum, Skehejre, sort og hvid Stork, Traner, Trapper, Præstekraver, Stenvendere og Kly- der, Svaner, Gravand og Terner, Ørne, Glenter, Ugle, Falke, Turtel- duer og Steppehøns, Klatrefugle (Gøge, Vendehals og Spætter), Ravn samt alle ikke særlig nævnte Fugle	Fredet hele Aaret.

Fredningstabel for Ferskvandsfisk.

For saa vidt der ikke ved Oprettelse af Fiskeriregu-
lativ for det paagældende Vand er foretaget Afvigelse-
herfra, gælder der følgende almindelige Fredningstider
(Ferskvandsfiskeriloven af 31. Marts 1931, § 16):

Laks, Havørred og Sørred samt Bækørred	1. Nov.—31. Dec.
Gedde, Aborre og Stalling	1. April—30. April
Sandart	1. Maj—31. Maj
Helt og Snæbel	15. Nov.—14. Dec.

Alle andre Fiskearter (og ligesaa Krebs) er ikke frede-
de efter Loven, hvorimod der for en Del Arter er fastsat
Mindstemaal (§ 15).

Aabenraa

C E R E S

*Korn- og
Foderstofforretning*

Aktieselskab

A A B E N R A A

Telf. 3121 - 3122

Alle Materialer til Montering af BADEVÆRELSE

CANDRESEN
AABENRAA • 2033 • 2034 • 2035

KVALITETS- MØBLER

*i en særpræget
Smag finder
De i*

Möbelmagasinet
AABENRAA

Indehaver
Ehr. Jensen

Storegade 27

Telefon 3023

Gartneriet „Nizza“

Carl Hass

Aabenraa

Nøreport

Telefon 2104

I. P. Top's Eftf.

Kruhl & Glistrup

Aabenraa . Telefon 3054 - 3055

Grundlagt 1897

Jern og Staal

Smedeartikler

Landbrugsredskaber

Centralvarme- og

Sanitetsartikler

Bygningsmaterialer

„Ribe“ Støbegods

Kaminer, Kakkellovne m.m.

Trælast - Glas - Søm

Den Nordslesvigske Folkebank

Aktieselskab

Oprettet 1872

Aabenraa

Telefon Nr. 2018 (3 Linier)

Aktiekapital og Reserver ca. Kr. 1.775.000

Enhver Bankforretning udføres

*Vejledning og Assistance ved Prioritering og
Konvertering af Laan i fast Ejendom ydes*

Afdelinger:

Bolderslev	Telefon 4504	Hjordkær	Telefon 21
Bovrup	Varnæs 56	Krusaa	Telefon 516
Felsted	Telefon 28	Padborg	Telefon 333
Hellevad	Telefon 12	Rødekro	Telefon 6216
Varnæs	Telefon 54	Løjtkirkeby	Telefon 4

„UNION“

Korn- og Foderstofimport A/S
AABENRAA HADERSLEV

C. C. Rode Grundlagt 1885
Indeh.: CHR. RODE - Juleveler og Guldmed
Storegade 28 - Aabenraa - Telefon 2260
Stort Lager i Guld-, Sølv-, Tin- og Nikkelvarer

C. BORREGAARD NIELSEN
Nr. Chausse 9 Aabenraa Telefon 2950 (overfor Folkhjem)
Teknisk Forretning Olie - Remme - Tvist
Fædi - Vogsmørelse etc.

Enten De køber

lejer eller bytter, vil De blive
betjent paa bedste Maade.

Service
for alle Modeller

Nybro Radio Hans A. Krüger
Nybro 6. - Aabenraa - Telefon 2780

Aabenraa Andels-Svineslagteri

Telefon 2023

JENSEN & LARSEN

Indeh.: N. Højberg Larsen, Snedkermester
Storegade 5 - Aabenraa - Telefon 2506

Spisestuer — Soveværelser — Dagligstuer

Radio og Tilbehør

Reparationer
udføres

TEMPO

ved CHR. JENSEN,
Nørreport 13 — Telefon 2844

LORENZ HANSEN jr.

AABENRAA

TELEFON 2138

*Isenkram - Køkkenudstyr - Støbegods
„Tasso“ Rundtræksovne og Kaminer*

H. Weber sen. *MEKANIKER*
Rønshæred 38 · Aabenraa · Telefon 2108

Symaskiner - Vaaben - Ammunition - Staal-
varer - Grammofoner og Plader i prima
Fabrikater og med sikker Garanti.

Naar De ønsker 1. Klasses Landbrugsmaskiner, henvend
Dem saa til Sonderjyllands største og ældste Maskinfirma

DANSK MASKINOPLAG ^{A/S}

Jørgen M. Hansen

Aabenraa - Nørreport 3 - Telf. 2044

Billigste Priser. Bedste Betalingsbetingelser. Største Garanti.

Største Lager i det sydlige Jylland af Reserve-
dele til alle Slags Landbrugsmaskiner.

A/S Sønderjydsk Frøforsyning

FRØAVL OG FRØHANDEL

Klinkbjerg 1

AABENRAA

Telefon 3047

KONTOR - LAGER - RENSERI

*Antager Avlere af Kløver-, Græs- og Røefrø. Fordelagtige
Vilkaar. Sælger Markfrø af de bedste i Forsøgene fastslaaede
Sorter og Stammer. Samtlige Leveringer underkastes Stats-
frøkontrollens selvvirkende Kontrol.*

Alle bør handle hos

Peter Jessen

Konfektions- og Manufakturforretning

Aabenraa . Telefon 2086

— *Der købes bedst og billigst!*

Special-Afdeling for Herre-Konfektion

Eneste danske Kød-Terning

Eneste danske Kød-Ekstrakt

BULLOX KØDEKSTRAKT er ren koncentreret
Kødkraft uden Tilsætning af nogen Art. Brug
1 Teskefuld til 1 Liter Vand.

BULLOX SUPPETERNING er ligeledes frem-
stillet direkte af Oksekød, men tilsat friske Suppe-
urter. Hver Terning giver 1/4 Liter gylden,
duftende Bouillon.

**A/S Dansk
Kødekstrakt Co.**

AABENRAA

ANTON NIELSEN

SØNDERGADE 7
AABENRAA
Telefon 2327

Eneste Special-Hvidevare- og
Udstyrsforretning paa
Pladsen. —

Køb kun Vejle } KAKKELOVNE
                          } KOMFURER
                          } VASKEKEDLER
                          } BYGNINGS-STØBEGODS

hos

JOHS. PAULSEN . Aabenraa . Telefon 3050

Gamle Ovne tages i Bytte.

NIELS A. NIELSEN & SØN

Malermestre . Ramsherred 10 . Aabenraa . Telefon 3128

udfører alt til Faget henhørende Arbejde akkurat og smagfuldt til moderate Priser. Alt udføres kun af bedste Materialer. Stuk føres paa Lager, leveres efter Tegning og opsættes. — Forlang Tilbud og Beregning. Farve- og Tapelhandelen bringes i velvillig Erindring. Bedste Fabrikater af Gulvolie, Lak og Bonevoks føres.

Læser De

de nordslesvigske Landboforeningers og Sønderjydsk Mejeriforenings Organ

***Nordslesvigsk Landbrugs- og
Mejeritidende***

Ellers bestil det hos Posten eller gennem Deres Landboforening
Landbrugets bedste Annonceorgan.

*Alle Slags Tryksager
fra de største til de
mindste udføres.*

—

*Stort Udvalg i moderne
Skrifter.*

Hejmdals
Bogtrykkeri

Aabenraa
Telefon 3132 (3 Lin.)

Køb kun Køkkenudstyr
Isenkram — Kaffe- og
Spisestel — Glas

hos

ANDREAS PETERSEN

Colosseum — Aabenraa — Telefon 2800

Staar De for Indkøb af enten Ure, Guld- eller Sølvvarer, gør De klogt i at aflægge min Forretning et Besøg. Altid stort Udvalg i Gaveartikler, moderne Armbaandsure, for selv den mest kræsnе Smag.

Asmus Clausen

Ramsherred 24

Aabenraa

Telefon 2802

DERES Tryksag

Leveres af

Aabenraa Bogtrykkeri N. P. Mogensen

STORE TORV 5 — TELEFON 2549

Castenskjold Rasmussen Møbelarkitekt

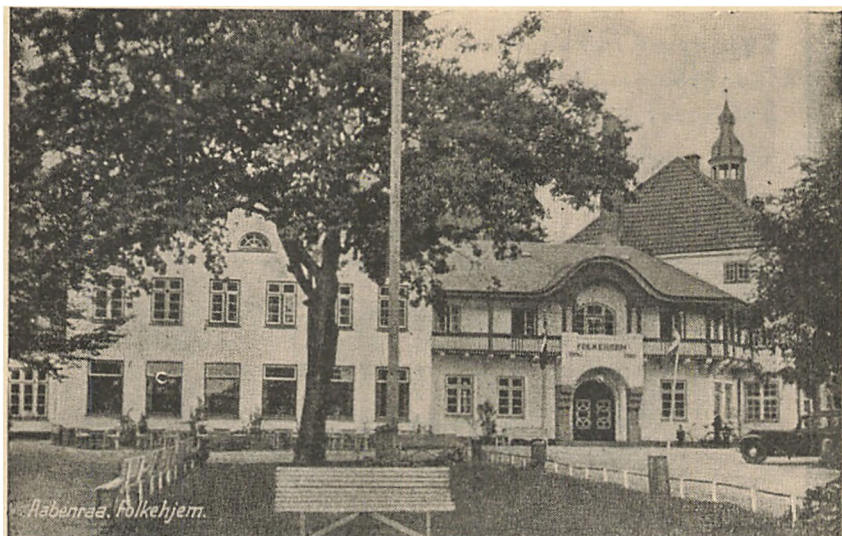
SNEDKERMESTER *Storetorv Aabenraa Telf. 2227*

Målręgning af Polstermøbler, Tæpper og Puder. Gennemtręnger Betræk og Stopning uden at skade.

*leverer Dem Møbler i bedste
Kvalitet. — Indhent Tilbud!*

Det *førende* Firma i den
elektriske Branche i Aabenraa.

REISSMANN - TELEFON 2488

Folkehjem

HOTEL RESTAURANT
Aabenraa — Telefon 2848

*Hyggelige Lokaler for Selskaber paa indtil
400 Personer. 1. Klasses Køkken*

Folkehjem er det billigste Hotel
Folkehjem er Landboernes Hotel
Folkehjem er Danskhedens Hotel
Folkehjem er Byens Hotel

*Magasin
du Nord*

Andersen & Christiansen, Aabenraa

Vort Princip er fremdeles det samme, som
det har været i 41 Aar — de bedste Varer
til den billigste Pris.

J. THORSMARK : Indeh.: Brdr. Thorsmark

Aabenraa

Grundlagt 1864

Telefon 2673

Ure og Optik

Briller leveres efter Lægerecept

GRUNDLAGT 1844

A/S **HOFFGAARD** . AABENRAA

Hovedafdelinger:

MANUFAKTUR — KONFEKTION — SKOTØJ

Jasmunds

BLADKIOSKER

Aabenraa

	2812
	2244
TELEFONER	2888
	2809

Moderne *Briller* leveres efter Lægerecept.

Leverandør til Sygekassen.

CARL A. LASSEN,

A. Thomsens Efterf. Urmager og Guldsmed
Nørreport 18 Aabenraa. Telefon 3058

Husk, at alt i Herrekonfektion, Arbejdstøj, Skotøj og Gummistøvler
til Damer og Herrer køber De bedst og billigst hos

Christian Jacobsen
Herre Garderobe & Skoer
SØNDERTORV
TELF 356 - AABENRAA

TELEFON 2356

★ *Direkte Indkøb og Import fra de største inden-
og udenlandske Specialfabriker af kun fineste verdens-
berømte Original-Fabriker.*

„Alfa“ „Skjold“
„Deering“ „Rud. Sack“
„Faugde“ „J. B. Kværnen“
„Godthaab“ o. s. v.

derfor ved direkte Salg billigste Priser

Gunstige Betalingsvilkår

*Dette Varemærke byder Garanti
for fineste Originalfabriker*

*Kompl. orig. Reservedelstager og dygtige
Montører til Raadighed for Kunderne.*

HANS BEYER A/S

Maskiner for Landbrug og Industri
AABENRAA - TELEFON 3073

Harald Bo Bojesens

BOGHANDEL

Bøger - Papir - Kunst
Musikalien - Foto - Bogbinderi

Aabenraa - Telf. 2352

LANDBRUGSBØGER
REGNSKABSØGER
FAGLITTERATUR

PETER N. ANDRESEN

AABENRAA

BOGHANDEL

TELEF. 2069

C. F. Rosenvold,

Sadelmager

Søndergade 6

Aabenraa

Telf. 2116

Graasten

Uldall Jessen

GRAASTEN

TELEFON 90

Alt i Manufaktur!

GRAASTEN BANK

Telefon 3115

med Afdelinger i Padborg - Krusaa - Kliplev
Felsted - Ullerup - Bovrup - Egernsund og
Holbøl.

Udfører alle Bankforretninger.

Magasin du Nord

ALFRED JOHANSEN

GRAASTEN

TELEFON 74

C. C. Biehl - Graasten

Papir engros - Bogtrykkeri

Specialitet: Prospektkort og
Turistbrochurer.

Sønderborg

JØRGEN OTSEN'S

Bogtrykkeri

Kastaniealle 17 - Sønderborg - Telefon 69

J. N. MAILAND

Vinhandel

Sønderborg - Telefon 11

Forlang overalt den gode, velsmagende Mailands

"Sammel-Rom"

Agt paa Etiketten og Firmaet!

Vær moderne!

Køb i

Magasin du Nord

Jørgen Andersen, Sønderborg

Folkebanken for Als og Sundeved

Sønderborg

Aktiekapital og Reserver Kr. 1.500.000

Telefon 2088

Smyk Deres Hjem med dansk Kunst!

Største Udvalg i Festgaver, Billeder, Kunstgenstande i Porcelæn, Keramik og Fajance - - Kgl. Porcelæn - Nyheder i gode Bøger, Salmehøjer - Skrivemaskiner - Kontormøbler - Agentur for Kgl. Pianofabrik, Hornung & Møller, København.

ANDREAS CLAUSEN, BOG- OG KUNSTHANDEL

SØNDERBORG - TLF. 387

A/S Brok & Co., Sønderborg

Telefon 176 og 177

Byggematerialer og Støbegods

Hovedforhandler for Asbest og Bølgeplader

AXEL HELMER

Telefon 77   SØNDERBORG   Telefon 777 A

Isenkram - Husholdningsartikler

Værktøj - Vejle Støbegods

en detail

en gros

Holdbare Habitter

HERRE HUS

Holger Hollensen

HELMER & JØRGENREN

SØNDERBORG

NORDBORG

Bedste og billigste Indkøbssted for Manu-
fakturvarer — Konfektion — Udstyr —

Herre- og Drengbeklædning

Største Udvalg!

Største Udvalg!

J. Lauritzen, Sønderborg

Telefon 540

Cykler, Symaskiner, Skrivemaskiner

Barnevogne - - Reparationsværksted

NØRHERREDHUS

NORDBORG

Forsamlingshus og Hotel

Code Værelser

Flink Betjening

Hyggelig Sal til større og mindre Sammenkomster

MOMMARK - FÆRGEN

Hurtigste og bedste Forbindelse

fra Sønderjylland til Øerne

Køb kun det bedste Frø!

Roe-, Kløverfrø og Græsfrø

faas til moderate Priser hos

Alsisk Frøavl, Andelselskab, Sønderborg

Telefon 18

Alle vore Forsendelser til Foraaret staar under selvvirkende
Kontrol af Statsfrøkontrollen i København.

— Paalidelige Avlere antages. —

Haderslev

Naar De vil spare Penge

bør De købe Deres

Manufakturvarer

Konfektion

Trikotage - Skotøj

hos

A. HUNDEVADT, HADERSLEV

H. O. KNUDSEN

1. Klasses Skotøjsreparationsværksted

Jomfrustien 2 - Haderslev

Reserveret

Sønderjyllands største Lager af

R a d i o m a t e r i a l e

*

Elektriske Artikler og Grammofonplader

en gros

en detail

*

1. Klasses Foto-Afdeling

R a d i o m a g a s i n e t

E. Rasmussen

Nørregade

Haderslev

Telefon 3083

O. P. OLLING, Glarmester

Storegade 23, HADERSLEV, Telefon 2332

Eget Glassliberi
Billedindramning
Kunsthandel

Michelsen & Jacobi

Haderslev

Peter Orbesen

Telefon 2221

Manufakturvarer - Dame- og Børne-Konfektion

Herre- og Dreng-Konfektion - Skotøj - Tæpper

Gardiner - Sengeudstyr

Ole Jensens Bageri

Haderslev - - Gaaskærgade

Telefon 2670

anbefales

**Sparekassen
for Haderslev Byes Omegn**

(Hjørnet Gravene-Nørregade)

**modtager Indskud til højeste Forrentning paa Folio
Indlaan paa Opsigelse**

Afdeling „Egne Hjem“, Afdeling for Skolesparekasser
Som Gaver ved Hjemmets Fester (Daab, Fødselsdag og
Konfirmation) anbefales Sparekassebøger i Pragtbind.

Waldemar Schmidt, Haderslev

Nørregade 1 - Telefon 3716

Byens ældste og største
Specialforretning i Herre- og Dreng-Konfektion

Carl Nielsen, Boghandel

Nørregade 25   Haderslev   Telefon 2371

Grundlagt 1765

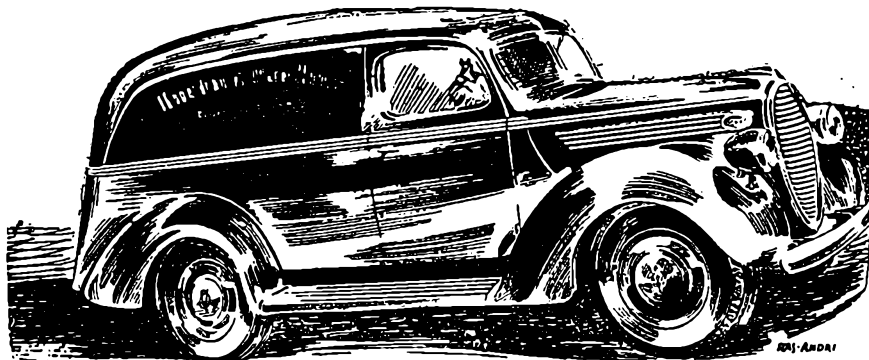
AKSEL NIELSEN

Garn og Trikotage

Telefon 2909

Haderslev

Telefon 2909

Det er uforsvarligt

 at eksperimentere med Reparation af Deres Vogn. — Ligeegyldigt om stor eller lille Reparation vil De hos os opnaa den bedste Service. — Lad os forlænge Deres Vogns Levetid.

Svend Wæver

HADERSLEV

Telf. 3475

AABENRAA

Telf. 3008 - 3009

J. JØRGENSEN

Telf. 2729

HADERSLEV

Telf. 2729

GARN OG TRIKOTAGE

Spis

H. C. Andersens Brød!

Telf. 2268

Haderslev

Kul- og Koks-Kompagni ^{A/S}

Telefon 2012, 3 Linj.

Kontor Nørregade 27

Viggo Jacobsen

Nørregade 46

Haderslev

Telefon 2965

Kolonial - Delikatesser

Paul Christiansen & Søn

Bygningsartikler

Haderslev - Telefon 3570

Henrik Sørensen

Jomfrustien - Haderslev - Telefon 2740

Kolonial - Konserves - Frugt - Delikatesse
Bedste Varer - Billigste Pris

Michael Hansen

Nørregade 38 - Haderslev - Telefon 2415-2416

Jern-, Staal- og Bygningsartikler

Oluf Thielst

Haderslev - Telefon 2165

Mark- og Roefrø - Kunstgødning - Gødnings-
kalk - Høstbindegarn - Kolonialvarer.

Alpina

Peter Henningsen

Haderslev

Telf. 2169

Ure, Guld- og Sølvvarer

V. Fahrendorff

Nørregade 20

Haderslev

Telefon 2644

Guld Sølv Ure Optik

Hansen & Christiansen

Haderslev

Kolonialvarer en gros
samt indenlandske Husholdningsartikler

Telegr.-Adr.: ,Arimo'

Telefon: 2329

.....

.....

Vare-

Mærke

JULIUS NIELSEN - VOJENS

Korn - Foderstoffer

Kunstgødning - Trælasthandel

Vojens - Telefon 31

— *Toftlund, Øranderup, Agerskov* —

Vi har den Vare, De søger!

Toftlund Isenkramforretning

Telf. 200

Lassen Schmidt

Telf. 200

Godsk Hansen & Søn

Møbelforretning, Toftlund

Telefon 68

Telefon 68

Ejnar K. Friis, Karetmagerværksted,

Tel. 207

Toftlund

Tel. 207

Lydik Frehr,

Manufaktur - Herreekvipering

Toftlund - Telefon 41

Toftlund

Peter Lindemann

Telefon 47

Manufaktur

Dame-, Herre- og Børne-Konfektion

**Hagelskade - Forsikrings - Foreningen
for Nordslesvig**

(Oprettet 1875, gensidig)

Reservekapital: ca. 64.000 Kr.

Indmeldelser modtages af Tillidsmændene, Kredsformændene og Forretningsføreren, Dir. Andersen, Toftlund, Telf. 28

A. H. ULLERUP

TOFTLUND

Kolonialafdelingen: Telf. 20, Postgiro 42923

Isenkramafdelingen: Telf. 190, Postgiro 8599

P. Olesen

Toftlund - Telefon 35

Kolonial og Køkkenudstyr

O. GEMMER Toftlund Telefon 28

Malerforretning

Alt Malerarbejde udføres smagfuldt og godt

CHR. TANDRUP

Urmager- og Guldsmedeforretning

Toftlund, Telf. 102

TOFTLUND OG OMEGNS SPAREKASSE

Telefon 38

Indskud modtages til Forrentning

Indbetalingssteder: Tirslund - Branderup - Arrild

Ejlif Johansen

BOGHANDEL - BOGTRYKKERI

Telf. Toftlund 51 og 74

Jens Detlefsen,

Skotøjsforretning

Toftlund - Telefon 56

Velklædt,

saa

OTTO FREJ . Toftlund Telefon 58

Sanitære Anlæg - Centralvarme

Johs. Olsen

Toftlund . Telefon 3

Chr. Jensen v. S. Jensen

Manufaktur - Konfektion

Grundlagt 1877

Toftlund - Telf. 37

Thomas Bojsen, „Frem“

Branderup - Telefon 1

Kolonial-, Korn- og Foderstof-Forretning.

Agerskov og Omegns Brugsforening

v./ V. Madsen

bringes i velvillig Erindring.

Kolonial: Telf. 15

Grovvarer: Telf. 79

Carl Truelsen, Agerskov

Telefon Nr. 3 og 9

Kolonial og Manufaktur

Agerskov Urmagerforretning v./ O. Nissen
Telefon 16

anbefaler alt i

Ure, Guld- og Sølvvarer. - Alt i Brilller.

A/S H. Matzen

Knabrostræde 20

København K

Telefon: 7057 - 7456 - 11 900

Telegram-Adr.: Clichématzen

Clicheer i Zink, Gummi og Stereotypi

i fineste Udførelse og til billige Priser.

Leverandør til Sprogforeningens Almanak

Skodborg

Skodborg Spare- og Laanekasse

Indskudskapital..... 1 Million Kr.

Reservefonds..... 125.000 Kr.

Sikreste Kapitalanbringelse |

Skodborg Mejeri og Osteri . SKOVBORG

anbefaler „Borgosten“

i alle Fedmer

Chr. Matthiesen.

Skodborg Korn- og Foderstofforretning $\frac{1}{5}$

Telefon Nr. 4

Korn

Foderstoffer

Kunstgødning

A. H. Junker

SKOVBORG - TELEFON 24

Mode-, Manufaktur- og
Konfektions-Forretning

Rødning

Mode . Manufaktur . Herre-Ekvipering

COLFACH . Rødning

Grundlagt 1880

Telefon 8

— har altid det største Udvalg, den bedste Vare, den billigste Pris

RØDDING HØJSKOLE

RØDDING . SØNDERJYLLAND . HANS LUND

Karleskole: Nov. — Maris.
Delingsførerruddannelse.

Pigeskole Maj — Jull
Skoleplan sendes

Rødning Møbelmagasin

Stort Lager af Møbler for alle Hjem
Ligkister paa Lager

Snedkermester S. A. Sørensen . Rødning . Telf. 27

A. J. Marcussen, Rødning

Urmager- og Guldsmedeforretning
Grundlagt 1844

H. Chr. Andersen, Rødning, Telf. 68

Bog- og Papirhandel - Bogbinderi

Stort Udvalg i Billeder - Fotoartikler

anbefaler: Tømmer - Brædder - Kalk - Cement - Tagpap Søm - Jernvinduer - Jernbjælker - Jerntag - Tagsten - Bølge-Skifer - Diagonal-Skifer - Drænrør - Kakkelovne - Komfurer - Kul - Koks - Briketter

VESTKYSTENS KIOSK

Rødning . Telefon 94

aaben fra Kl. 8 Morgen til Kl. 22 Aften . Fører alle
kendte Ugeblade og Dagblade . Husk Søndagsavisen

Hotel RØDDING

Rødning

Telefon 4

Mads Christophersen

Spare- og Laanekassen for Frøs og Kalvslund Herreder

Stiftet 1872

*Alle Sparekasseforretninger udføres
Sikker Pengeanbringelse*

Rødning - Telefon 36

Chr. Gundersen | Kolonial- og Delikatessetorretning
Rødning . Telefon 168

Stort Udvalg i *Vine og Spirituoser*

J. Boysens Bageri og Konditori

Søndre Allé . Rødning . Telefon 76
Alt i friskbagt Wienerbrød og Konditorkager

Radio-Huset v/ W. HELLERØE
Rødning Telefon 17

Stort Udvalg i førende Mærker . Moderne Service-Værksted

Rødning Andelsmejeri

fører altid 1. Klasses

Børnemælk, pasteuriseret Mælk samt
Fløde, Kærnemælk og Smør

Henvend Dem til Mejeriets Udsalgsvogne eller dets
Udsalg paa Kongevej

M. Hansens

Manufaktur- og Konfektionsforretning
RØDDING . TELEFON 55

HANS JUHL *Rødning - Telefon 20*

Møbelsnedkeri . Møbelmagasin
Lager af Ligkister . Alt Bygningsarbejde udføres

Rødning Bank

Bankens Aktiekapital . . . . . 211.000 Kr.
Bankens Reserver . . . . . 76.500 Kr.
287.500 Kr.

Hæfter til Sikkerhed for Kundernes Indskud

Rødning Bank er Egnens Bank og gennem
den kommer Egnens Penge Egnen til gode

TELEFON RØDDING 75 og 91

Byens ældste Smede- og Maskinforretning

Mac. Cormicks Maskiner. — Vandværks-
anlæg og Malkemaskiner

P. Lindberg Rødding . Telefon 34

Rødding Andels-Slagteri

anbefaler Indkøb i Udsalgene i

RØDDING

Telefon 9

GRAM

Telefon 75

Brændstrup

Brændstrup Korn- og Foderstofforretning pr. Gram

KORN - FODERSTOFFER - KUNSTGØDNING

N. J. SKOV

Brændstrup Telefon 1 - Fole Telefon 15 - Gram Telefon 57

Gram

Aage Jensen . GRAM . TELEF. 60

Manufaktur-, Konfektions- og Modeforretning

N. Timmermann

GRAM

Trælast og Savværk - Bygningsartikler - Kul
Telefon: Kontor Gram 26 - Privat Gram 61
Postkonto: 9479 Bankkonto: Gramby Bank

Olaf Gastrup

GRAM - TELEFON 43

Mode - Manufaktur - Konfektion

Prima damprensede Fjer og Dun

VED INDKØB FORLANG DA

Gram Tæpper

Faas i alle større Manufakturforretninger

GRAM TÆPPEFABRIK A/S

Gram Teglværk

anbefaler sine

Drænrør og Mursten

ANDERSENS HOTEL Gram . Telefon 22

Hyggelige Lokaler . God Staldplads

God Betjening . Moderate Priser

RASMUS ANDERSEN

Løgumkloster

Sønderjydske Kvinders Hjemmearbejde S. K. H. Løgumkloster

Haandknyttede Tæpper, haandvævede Møbelstoffer, Gardiner, Divan- og Sengelæpper Duge og Servietter, Kjølestoffer, Forklæder m.m. Filerede Gardiner. Stores og Bordtæpper. Sengelinned m. vore smukke Hvidsømsarb., Haandstrikkede Kniplinger o. ægte Tønder Knipl.

Jenny Edwardsens Boghandel LØGUMKLOSTER TELEFON 57

*All i Skøn- og Faglitteratur, Billeder, Keramik
Fotoartikler. — Fyldepenne i stort Udvalg*

Løgumkloster Kvægrensningsmidler
Løgumkloster Kvægrensningspulver
Vaskepulver, Strøpulver, Vaskeessens
Løgumkloster Apotek. J. Kjems . Telefon 6

Kolonial, Konserves, Vin, Spirituosa

købes hos

H. B L A A B J E R G

Løgumkloster

Telefon 95

Lager og Værksted for Cykler og Symaskiner

Knud Larsen LØGUMKLOSTER . Telefon 171

Husk Julehefter, Lommebøger, Almanakker, største
Udvalg i nye Bøger, Kontorartikler og Træling

Løgumkloster Boghandel v. Gunder Nissen, Telefon 78

M. Haase *Sagfører cand. jur.*
Løgumkloster . Telefon 111

Kontordag i Skærbæk hver Lørdag Eftermiddag og
i Brødbro hver Torsdag Eftermiddag

CHR. PORS Løgumkloster . Telefon 205

Dampfarveri og kemisk Tøjrensninganstalt
Uldvare og Trikotageforretning

Manufaktur . Senge-Udstyr . Tricotage
Dame- og Herre-Konfektion
Conrad Langwadt, Løgumkloster . Telf. 32

Dagligt frisk Morgenbrød
Alt i Wienerbrød og Konditorkager
Bager C. A. Andersen, Telefon 87

Konr. Hvids Tømrerforretning
LØGUMKLOSTER . TELEFON 177

Kolonial og Delikatesser!
købes hos **Wilhelm Pedersen** , Østergade, Telf. 110

Min Skrædderforretning
i Vindmøllegade bringes i velvillig Erindring
RUDOLF PRASSE, Løgumkloster

Møbler i største Udvalg!
*Soveørelser, Spisestuer, Dagligstuer, Gulvtæpper, Møbelstoffer,
mange Smaamobler.. Alt fremvises gerne uden Købetvang.
Se vore Udstillinger.*
M. JEPSEN & SØN, Sadelmager og Møbelforretning
Vestergade 20 . Allégade 75 *Telefon Løgumkloster 74*

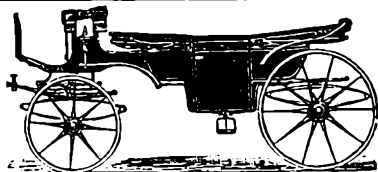
HECTOR'S

enorme Salg er kun opnaact ved altid at
levere de bedste Sko til de laveste Priser
Hector Markledgade . Løgumkloster

Min Bagerforretning ved Rutebilstationen bringes i
i velvillig Erindring
Chr. Iversen

J. W. MADSENS VOGNMANDSFORRETNING
LØGUMKLOSTER . TELEFON 96

Al Kørsel udføres . Kreatur- og Hestetransport
samt Flytning af enhver Art.

Chr. Madsen

Indeh.: ANTON MADSEN
Vognbyggeri
Løgumkloster . Telef. 42

Omlægning af Gummi ud-
føres med Garanti
Al Reparation udføres

Lager af Luksus- og Arbejdsvogne, Mælkevogne til Gummihjul
leveres i alle Størrelser

Det største Udvalg i Galanteri- og Kortevarer

Hans Jørgensens Cigarforretning

Markedsgade . Lige ved Hotel „Løgumkloster“

H. P. J. Hartkopf, *statsautoriseret Installatør*
Løgumkloster *Telefon 112*

Aut. Installatør under Selskaberne: Midtsønderjyllands Elektr.-Forsynings-
Andelsselskab" o. „Elektr.-Forsynings-Andelsselskab Sønderj. Vestkyst“
Skærbæk

LØGUMKLOSTER BANK

Aktieselskab

Kontortid: 9—12 og 2—4. Lørdag: 9—12. Telf. 18

Alle Bankforretninger udføres

Tønder

Sønderjydsk Tæppefabrik

A. R. KJÆRBY A/S . HØJER

Leverer kun gennem Forhandlere.

Asmus Matthiesen

Vestergade . TØNDER . Telefon 446

Kolonialvarer , Delikatesser . Tobak . Cigarer

J. N. JEFSEN

Storegade 5 . TØNDER . Telefon 341

Bøger . Papir . Kunst . anbefaler alt i Skøn- og Faglitteratur

Ehm Christensen

Storegade 12 . TØNDER . Telefon 143

Manufakturvarer bedst og billigst

H. Outzen

Vestergade 57 . TØNDER . Telefon 81

Største Møbellager paa Pladsen . Billigste Priser.

Polyfoto

Østergade 6 - Tønder - Telefon 515

Hans Matthiesen

Vestergade 5

TØNDER

Telefon 334

Kolonial- og Delikatesseforretning

Tønder Landmandsbank a/s

TØNDER

Kontorer i

Skærbæk - Ballum - Brede -
Brøns - Bylderup-Bov - Frifelt
Højer - Tinglev - Visby - Sød

ALLE BANKFORRETNINGER UDFØRES

C. F. Dela

TØNDER . TELFON 396

Anbetaler min Cykleforretning . Reparationsværksted for
Biler og Motorcykler.

Sprogforeningen

der blev oprettet den 10. Oktober 1880
og som gennem 63 Aar har udført et
stort Arbejde for Danskheden, bør alle
være Medlem af. Er De ikke Medlem, saa
indmeld Dem! Dette sker ved et Brevkort,
der adresseres til

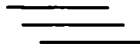
SPROGFORENINGEN

AABENRAA

Medlemsbidraget er 2,00 Kr. aarlig, og op-
kræves i Oktober Maaned

CIMBRIA

TRÆLAST
JERNPLADER
BYGNINGSARTIKLER
MORSØ STØBEGODS

A A B E N R A A
NØRRE CHAUSSE 2
TLF. 2006 - 2007 - 2008

KVALITETS-HAVEFRØ

Blomsterløg og Knolde m. m.
til Gartnerji og Havebrug.

*Illustreret Katalog staar enhver interesseret
altid gerne gratis ti Tjeneste og tilsendes
paa Forlangende.*

STAUDER - STENHØJSPLANTER

Forlang Katalog!

**FRUGTTRÆER - FRUGTBUSKE
OG ROSER** *Frøbuske og Frøtræer m. m.*

FORLANG GRATIS KATALOG OG PRISLISTE
H. MAASBØL'S
Frøhandel og Rivite, hele artikler
RAMSHERRED 53 TELF. 2286 AABENRAA

